

PS

1772

M3G8

Class PS 1772

Book M3 G8

Copyright N^o _____

COPYRIGHT DEPOSIT

THE MAN WITHOUT A COUNTRY

By Dr. EDWARD EVERETT HALE

Translated into Greek

BY

NICHOLAS A. FLETORIDES

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ

(ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΤΗ ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ)

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΥΙΟ

ΝΙΚΟΥ Α. ΦΛΕΤΟΡΙΔΟΥ, φ. ν.

EN NEA YORKE

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΑΡΙΛΑΟΥ Μ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ.

THE MAN WITHOUT A COUNTRY

BY DR. EDWARD E. HALE

TRANSLATED INTO GREEK

BY N. A. FLETORIDES

STUDENT AT THE NATIONAL UNIVERSITY OF GREECE

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

“Strike—for your altars and your fires;
Strike—for the green graves of your sires;
God, and your native land!”

FITZ-GREENE HALLECK : MARCO BOZZARIS.

“Patriotism must be founded on great
principles and supported by great virtue.”

BOLINGBROKE.

ΥΙΟ

ΝΙΚΟΥ Α. ΦΛΕΤΟΡΙΔΟΥ

Πρόην σπουδαστοῦ τοῦ Διδασκαλείου (Normal School Set).

Φοιτητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου.

NEW YORK

H. STAMIS, PRINTER & PUBLISHER, 42 OLIVER ST.

PS1772
M3G8

LIBRARY OF CONGRESS
Two Copies Received
MAR 4 1908
GOVERNMENT PRINTING OFFICE
Feb 28 1908
CLASS A XXC. M.
200291
COPY B.

COPYRIGHT, 1908,

BY NICHOLAS A. FLETORIDES.

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν μου.

TA PHTA TOY

EDWARD EVERETT HALE

Look up and not down.

Look forward and not back.

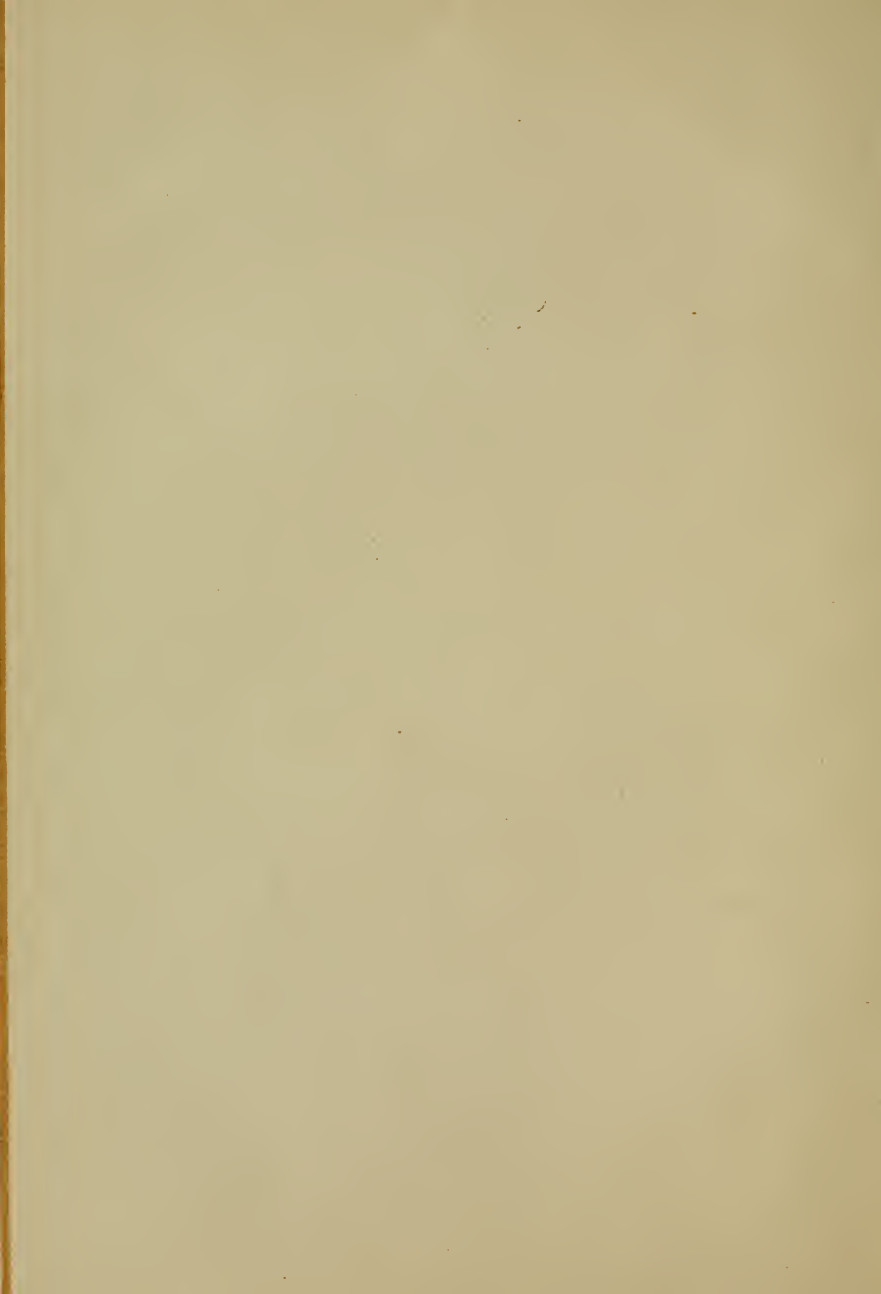
Look out and not in.

Lend a hand.

“The art and tongue of Greece
—the whole world’s best.”

W. BALLANTINE.

It is hoped that all Americans, who are interested in Greek Literature, or contemplate a visit to Greece and its monuments, or to witness the Olympic Games at Athens, will read this translation of Dr. E. E. Hale’s patriotic masterpiece.

I DEDICATE THIS BOOK
TO THE HOLY MEMORY OF

ΟΤΗΟ

FIRST KING OF GREECE

AND

TO THE BRAVE MEN

WHO PROTECTING OUR ALTARS

FROM THE ATROCITIES OF INVADING BULGARIANS

SHED THEIR BLOOD IN MACEDONIA

THE NATIVE LAND OF ALEXANDER THE GREAT & ARISTOTLE

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΣΚΙΑΝ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΘΩΝΟΣ

ΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΙΠΤΟΝΤΑΣ

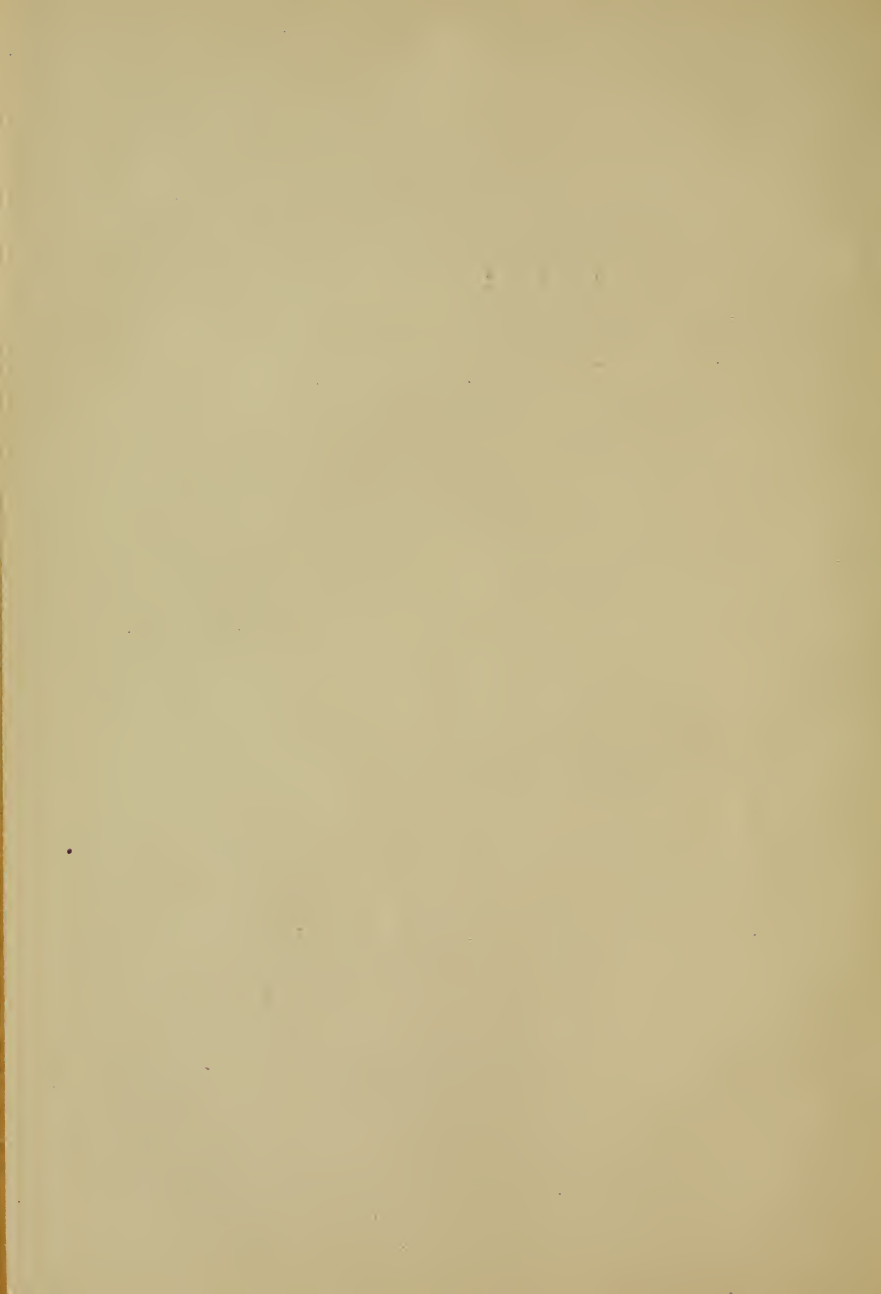
ΕΙΣ ΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ

ΧΑΡΙΝ ΤΗΣ ΔΕΙΝΟΠΑΘΟΥΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΕΙΝΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥΤΟ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Ο Πονήσας.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΘΩΝΑ

"Αν πάντες ἐσιώπησαν οἱ ἄνδρες οἱ φίλοι,
Οὐς ἀπὸ σκότος ἔφερες βαθὺ εἰς τὴν ἡμέραν,
Ἐὰν δὲν ἤνοιξε κανεῖς καὶ διὰ σὲ τὰ χεῖλη,
Κ' εἰς λήθην σ' ἐγκατέλειψαν θανάτου βαρύτεραν
Ἐγὼ, ὁ πρὶν πολέμιος, ἐν δάκρυον θὰ χύσω,
Δὲν λησμονῶ, καθὼς αὐτοί, πῶς βασιλεὺς μου ἦσο!
Οἱ δυστυχεῖς . . . ἐξέπνευσεν ὁ ἄλλοτε θεὸς των,
Ὁ βασιλεὺς, ὁ φίλος των, ἐξόριστος καὶ μόνος,
Καὶ δὲν ὑγράνθη—"Ἰψίστε Θεεὶ—ὁ ὀφθαλμὸς των,
Κ' εἰς δὲν ἤκούσθη δι' αὐτὸν εὐγνωμοσύνης στόνος!
«Ὁ βασιλεὺς ἀπέθανεν, ὁ βασιλεὺς πλὴν ζήτω!»
Ἴδου ὁ ἐπιτάφιος τῶν φίλων του τίς ἦτο
Συγγνώμην, φίλοι μου νεκροὶ τῆς Κύνθου, τῆς Ναυπλίας
Ἐὰν ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ πικρὰν ὠδὴν τονίσω,
Εἰξεύρω ποίας ἔχετε ἀγγελικῆς καρδίας
Σεῖς ἄκλαυστον δὲν θέλετε τὸν Ὀθωνα ἢ ἀφήσω!
"Α, ὄχι, ὄχι· δι' αὐτὸν τὰς χεῖράς σας κινεῖτε,
Καί, τὰς πληγὰς σας κρύπτοντες, γὰ ψάλλω μὲ καλεῖτε.
"Αν κατ' ἐκείνου ἄλλοτε παράφορος ἀφέθην,
Φερόμενος ὑπὸ πνοῆς ὀρμητικῶν λαϊλάπων·
"Αν τὸν ἐτόξευσαν κ' ἐγὼ εἰς τῶν παθῶν τὴν μέθην,
Τὸν ἡγεμόνα πολεμῶν, τὸν Ὀθωνα ἡγάπων!
Καὶ ὅταν, ὅταν ἔδωκε τῆς εἰμαρμένης δίκην
Ἐστέφθην μὲ κυπάρισσον εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην.

Πολλάκις ὁ ἀπόμαχος λιμώτων τοῦ ἀγῶνος
Ἐπέτα εἰς τ' ἀνάκτορα, τοὺς ὑπουργοὺς ἀφίνων
Κ' ἐκ τοῦ καλοῦ ἡμεΐβετο ἐκείνου ἡγεμόνος.
Εἰς τὴν Αὐλήν του ἔβλεπες τοὺς πρῶτους τῶν Ἑλλήνων
Τὸν Γρίβαν καὶ τὸν Νοταρᾶν, Μιαούλην καὶ Γεναῖον
Καὶ ὄχι, ὄχι συρφετὸν ἀγνώριστον, τυχαῖον!
Ἐκείνος τὴν Ἑλλάδα μας ἐπρόφρασεν ὠραίαν
— Μόλις ἐξῆλθε τοῦ λαμπροῦ ἐπταετοῦς ἀγῶνος—
Φοροῦσαν τῶν Θερμοπυλῶν τὴν περικερχλαίαν
Καὶ λόγγην εἰς τὰς χεῖράς της κρατοῦσαν Ἀμαζόνος
Τὴν εἶδεν ὄλην λάμπουσαν καὶ χειροκρατομένην
Καὶ μὲ ἀγκάλην εἰς αὐτὴν ἐρρίφθη ἀνοιγμένην
Τί ἄρα, τί ἐσκέπτετο ἐξόριστος! ὁποῖός
Κολάσεις θὰ ὑπέφερε σιγῶν; . . . Ἐνθουμείτο
Τὴν ὄραν, καθ' ἣν ἔφηρος ἵππεὺς πρὸ τῆς Ναυπλίας,
Ἄπὸ ἐν ἔθνος εὐγενές, θερμῶς ἐπευφημείτο
Τὴν τότε μέθην, τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας καὶ ἀκόμα
Πῶς ἐπανεῖδεν ὕστερον τὸ πάτριόν του δῶμα!
Ναί! ἦτον Βασιλεὺς κ' ἱππότου εἶχεν αἶμα
Τὸν ἐνθουμείθε, Ἑλληνας, τὸν ἐνθουμείθε ἔτι,
Μὲ τοῦ ἀγῶνος τὴν στολὴν καὶ μὲ τὸ σῶφρον βλέμμα.
Οἴμοι! τί κάμνουν οἱ καιροί, τί φέρουσι τὰ ἔτη!
Τὸν ἐνθουμείθε μὲ λευκὴν χωροῦντα φουστκνέλλαν
Ἄμοῦ μὲ τὸν Νικηταρᾶν, ὄμοῦ μὲ τὸν Τζαδέλαν,
Μοὶ εἶπον ὅτι μὲ αὐτὴν ἐπέθ' ὑπὸ τὸ μνημα,
Τὴν ἤθελε καὶ σάβανον τὴν παλαιάν του φίλην
Ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς τὸ ὕστατόν του ρῆμα,
Καὶ ὅτ' ὑψώθη εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν χρυσομένην Πύλην
Τὸ ὄνομά της εὐλογῶν καὶ στρέφων πρὸς ἐκείνην
Μὲ θολωμένον ὀφθαλμὸν, μ' ἀνέφραστον ὀδύνην!

Κοιμοῦ, ψυχὴ περίλυπος ! κ' εἰς τὸ ψυχρὸν σου δῶμα
Συγχώρει, ὡς σὲ συγχωρεῖ τὸ Ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.

ὦ, εἶνε πλέον ἐλαφρὸν τοῦ στέμματος τὸ χῶμα,
Καὶ ὑπ' αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τὴν κουρασμένην κλίνων.
Κοιμοῦ, Μονάρχα δυστυχῆ, Μονάρχα μου κοιμηῆσαι,
Εἶχε κειρὸν νὰ κοιμηθῆ ἢ ἄγρυπνος ψυχὴ σου !

ὦ ! ἄνθη, ἄνθη εὖσσμα τοῦ Ἵμηττοῦ του, δότε,
Τοῦ ἔρους του τοῦ προσφιλοῦς, τὴν μνήμην του νὰ ράνω,
Ὀλίγον χῶμα δότε μοι τῆς γῆς μας, πατριῶται,
Νὰ ρίψω εἰς τὸ σκυθρωπὸν μνημεῖόν του ἐπάνω !
Τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του ὡς ξένον τὸν βραῦνει,
Καὶ χῶμα θέλει Ἀττικὸν ἢ Ἰσοπερὰ του κλίνη.

Ναί. φέρετε τὸ λείψανον τὸ παραπονεμένον
Εἰς τὴν ὠραίαν Ἀττικὴν, δι' ἣν ἐπόνει τόσον.
Μνημεῖον σκάψετε εὐσεβὲς εἰς χῶρον ἀνθισμένον
Τοῦ κυκνοῦ μας οὐρανοῦ νὰ δέχηται τὴν δρόσον !
Τρεῖς πῆχεις δότε κ' εἰς αὐτὸν εἰς τὰ βασιλεία του,
Νὰ μὴ πλανᾶτ' ἐξόριστος ἀκόμη κ' ἡ σκιά του

Ἵψώσκατέ του ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μαυσωλεῖον
Ἐν μέσῳ τοῦ Νικηταρᾶ, τοῦ Γρίβα, τοῦ Γκριζιώτη,
Πλησίον τοῦ Πετρόμπεη, τοῦ Βότσαρη πλησίον.
Ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν νεκρὸν στρατὸν του νὰ ὑπνώττη.
Καὶ θέσατέ τον μεταξὺ τῶν πρώτων τοῦ ἀγῶνος.
Αὐτὸς ἄς μὴ τοῦ ἀρπαγῆ τοῦλάχιστον ὁ θρόνος !

ΠΑΤΡΙΣ - ΣΗΜΑΙΑ

“ It develops a lively sense of what it is
to have a flag to fight for, a land to love ”.

Ἄνθρωπος ἔργον ὡς τὸ ἀνὰ χειρὸς ἀπραϊότητον ἀποδίνει νὰ
λεχθῶσιν ὀλίγα τινὰ περὶ Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ
Σημαίας. Εἶνε δὲ πάντοτε ὠραϊὸν νὰ διδάσκη τις νέους καὶ
νέας καὶ γέροντας καὶ γράμματα καὶ καθ' ὅλου ἓνα λαὸν τι
σημαίνει Πατρίς. It is a being κατὰ τὸν συγγραφέα
τοῦ « Ἀπάτριδος. » Τὴν πατρίδα δὲν ἀποτελοῦσι μόνον ἡ
ὠραία φύσις, ἡ ὁποία περιβάλλει τὴν Ἑλληνικὴν γῆν καὶ
τὸ γαλανὸν κύμα, τὸ ὁποῖον τὴν λούει· δὲν εἶνε μόνον ὁ κη-
πὸς τοῦ χωρίου μας, τὸν ὁποῖον μὲ τόσον πόνον ἐπόθει νὰ
ἴδῃ ἡ νοσταλγία τοῦ Ὀδυσσεύος. Πατρίς εἶνέ τι γενικώτε-
ρον. Εἶνέ τι..... Οὐδεὶς δύναται νὰ καθορίσῃ διὰ λέξεων τί
εἶνε Πατρίς. Ἰδέαν ὅμως αὐτῆς αἰσθανόμεθα, ὅταν δούλῃ
ἐπαρχία προσαρτηθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλληνικὴν γωνίαν.
Ὅταν προασπιζώμεθα εἰς τὰ Μακεδονικὰ βουνὰ τοὺς ἀόπλους
ἀδελφούς μας, τοὺς ὁποῖους φρονεῖ ὁ δολοφόνος μόλυβδος
αἰμοχροῦς ἐχθροῦ. Ὅταν ἰδρῶμεν πόλεις διὰ τοὺς ἀποκλή-
ρους Ἀγγιαλίτας καὶ τοὺς λοιποὺς ὀμαίμονας, τὰ θύματα
ταῦτα τῆς βουλγαρικῆς βίας. Ὅταν, ἐγκαταλείποντες τὸ ἐχθρι-
κὸν ἔδαφος καὶ τὰ ἱερὰ ἡμῶν, ὡς ὁ Λινείας, φέροντες, ἐπανερχώ-
μεθα εἰς τὴν πατρῶαν γῆν. Ὅταν, ἐπιμελέστερον διοικούμε-

νοι καὶ πατριώτερον κυβερνώμενοι, δεικνύωμεν πρόδους ἔθνικοῦ μεγαλείου. Ὅταν διατηρῶμεν εἰς τὴν ξένην ἰδίως τὴν Ἑλληνικὴν Θρησκείαν καὶ Γλῶσσαν. Ὅταν ἕκαστος ἡμῶν ἀποβλέπῃ εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς χώρας ἐκείνης, ἥτις ἐγέννησέ ποτε Θεοὺς, καὶ μιμῆται τὰ πρόσφατα παραδείγματα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπέδειξεν ἡ μεγάλη φιλοπατρία τῶν τέκνων τῆς Ἰαπωνικῆς φυλῆς. Ὅταν οἱ εἰς τὴν ξένην Ἑλληνες ἀναλογίζονται, ὅτι ἐστέρησαν τὴν Ἑλλάδα τῶν βραχίονων των, καὶ ὅτι συνεπῶς ἐπιδαρύνουσιν αὐτοὺς μεγαλεύτερα καθήκοντα.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦσι ταῦτα διὰ τὴν θείαν ἔννοιαν τῆς λέξεως Πατρίς, τὴν ὁποῖαν πᾶσα ἀνθρωπίνη γλῶσσα ἐξύμνησε διὰ τῶν ὑψηλοτέρων μολπῶν καὶ χάριν τῆς ὁποίας εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐσχάτου ἀκόμη πολίτου νεκροῦται τὸ φυσικώτατον πάντων τῶν αἰσθημάτων, τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ζώην.

Τὶ εἶνε Πατρίς μᾶς τὸ προδίδει ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ἡ Ἑλληνικὴ χώρα, ἡ ἱερὰ καὶ αἱματοβαφῆς ἐκείνη γῆ, ἥτις ἀνὰ ἕκαστην σπιθαμὴν κλείει μίαν ἀνάμνησιν δόξης ἢ μίαν ἀνάμνησιν πόνου καὶ συμφορᾶς· μᾶς τὸ διδάσκουν οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου καὶ τὰ σιροπισμένα τῶν ἡγιασμένων πατέρων μας κόκκηλα, οἵτινες ἐπρωτοστάτησαν ἐπὶ τῶν ἔθνικῶν ἐπάλξεων καὶ ἔδωσαν ἡμῖν τὴν ἐλευθερίαν· μᾶς τὸ διδάσκει ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη, τὰ ὁποῖα ἀντιλαλοῦν ἔτι τὰς νικηφόρους ἰαχὰς τοῦ παρελθόντος. Τί εἶνε Πατρίς μᾶς τὸ ἐξηγοῦν οἱ παλμοὶ καὶ τὰ δάκρυα τῶν ὑποδοῦλων ἀδελφῶν μας, οἵτινες μὲ κᾄποια κρυφὴ ἐλπίδα στρέφουν τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Νάον τῆς Παρθένου. Πατρίς εἶνε ὅλη ἡ ἱστορία τῆς δόξης καὶ τῶν συμφορῶν μας· εἶνε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὸ προφανὲς τοῦτο μνη-

μείον τῆς δόξης μας τὸ ὁποῖον ἐξεπολίτισε καὶ θὰ ἐκπολιτίζη διαφόρους λαούς. Πατρίς εἶνε ὁ κοινὸς σύνδεσμος ὄλων τῶν τέκνων τῆς καὶ, ὡς ὁ ἥρωας τῆς ἀνά χειρὸς ἱστορίας λέγει, ὁ δεσμὸς ὅστις συνδέει σὲ καὶ ἐμὲ, εἶνε δεσμὸςπραγματικὸς καὶ ἐπιβάλλει ὠρισμένα καθήκοντα, ὡς ὁ κ. Ἴκος, ὅστις συνδέει τὸ τέκνον πρὸς τὴν μητέρα, πρὸς τὴν ὁποίαν αὐτὸ ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν του, καὶ ἤτις πάντοτε φροντίζει ὑπὲρ αὐτοῦ.

Πατρίς εἶνε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῶν γενεῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἀκολουθήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ζωὴν, εἶνε ἐκεῖνο δι' ὃ ὠρκίζετο ὁ Ἕλληνας τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν:

Οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείρω τὸν παραστάτην, ὅτι ἂν στοιχήσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὀσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδῶσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ἢ ὅσην ἂν παραδέξωμαι . . .

Τὶ εἶνε Πατρίς δύναται ἀπόνως ὁ ἐλεύθερος πολίτης νὰ ἴδῃ, ὅταν στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς ἐκείνους λαούς, οἵτινες ἔπαυσαν νὰ ἔχωσι πατρίδα, καὶ ὅταν μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν, παλινოსτῶν, διακρίνῃ εἰς τὸν ὀρίζοντα τὰς ὑποκυάνους κορυφὰς τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος. Πατρίς τέλος εἶνε ὅ,τι σκέπεται ὑπὸ τὴν κυανόλευκον σημαίαν μας, τὴν ὁποίαν ὡς κῦμα ἀφρισμένον ὠνειρεύθησαν τεσσάρων αἰῶνων δοῦλοι.

«Καὶ δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα μὴ ὀνειρεύεσαι, νέε, ἄλλο ὄνειρον παρὰ νὰ ὑπηρετήσῃς αὐτὴν ὡς αὐτὴ σὲ διατάσσει· ἄφες αὐτὴν νὰ εἶνε πλησιέστερον, πλησιέστερον εἰς τὰς σκέψεις σου, ὅσον καὶ ἂν ἀπομακρυνθῆς εἰς τὰ ξένα, καὶ ὄρμα ὀπίσω πάλιν εἰς τὴν γῆν ἐκείνην, ὅταν εἶσαι ἐλεύθερος», λέγει ὁ ἀτυχῆς ἥρωας τῆς ἀνά χειρὸς ἱστορίας. Ἄλλ' ἐπιχαίρων διὰ τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἑλληνας, τοὺς προλιπόντας

τὰς πόλεις τῶν καὶ ἀφῆσαντας ἔρημα τὰ χωρία τῶν, τὰ εὐφορα
χωράφια τῶν καὶ τὰς κρυσταλλένιες βρυσσοῦλές τῶν, δύνανται
νὰ παρκατεῶσιν οἱ ἐξῆς ἀθάνατοι στίχοι τοῦ Τυρταίου:

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐνὶ προμάχεσι πεσόντα

Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ πατρίδι μαρνάμενον.

Τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγρούς
πιωχέειν πάντων ἔστι' ἀνηρότατον,

πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι,
παισὶ τε σὺν μικροῖς, κοινοδίῃ τ' ἀλόχῳ.

Ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι μετέσσειται, οἷς κεν ἴκηται,
χρησιμοσύνη τ' εἰκὼν καὶ στυγεροῇ πενή,

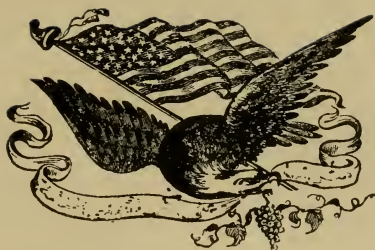
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
πῦσα δ' ἀτιμίῃ καὶ κακότης ἔπειται.

Εἴθ' οἷτως ἀνδρὸς τοι ἀλωμένον οὐδέμι' ὄρη
γίγνεται, οὐδ' αἰδῶς εἰσοπίσω τελέθει.

Θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδων
θνήσκωμεν, ψυχῶν μηκέτι φειδόμενοι.

Οἱ ὁποῖοι ἐν μεταφράσει ἔχουσιν οὕτω:

«Εἶναι ἄριστον νὰ ἀποθάνῃ τις πίπτων μεταξὺ τῶν προ-
μάχων ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, λυπηρότατον δὲ ἐπίσης νὰ
ἐγκυκλίειπῃ τοὺς εὐφόρους ἀγρούς του καὶ νὰ περιπλανᾶται
μετὰ τῆς προσφιλοῦς μητρὸς, τοῦ γέροντος πατρὸς, τῶν
μικρῶν τέκνων του καὶ τῆς ἀγαπητῆς συζύγου του. Θὰ
ἐφορμήσῃ ἀκολούθως ὁ ἐχθρὸς καὶ ὅτων προσθήσῃ διὰ τῆς
ἐπιβεβλημένης πενίας θὰ κατασχύνη τὸ γένος, θὰ ἐπιβληθῇ
ἐπὶ τῆς καλλονῆς καὶ θὰ συνεπιφέρῃ πᾶσαν κακότητα καὶ
ἀτιμίαν. Ἐὰν ὁ οὕτω πλανώμενος ἀνὴρ οὐδεμίαν καταβάλλῃ
φροντίδα, οὐδὲ ἡ αἰδῶς θὰ παρκατεῖνῃ παρ' αὐτῷ εἰς τὸ μέ-
λλον. Περὶ τῆς πατρῶου γῆς ἀφείλομεν καρτερικῶς ὡς λέον-
τες νὰ μαχώμεθα καὶ περὶ τῶν παίδων νὰ ἀποθνήσκωμεν,
ἀψηροῦντες τὴν ζωὴν».

ΦΥΛΛΑ ΔΑΦΝΗΣ

“The chief glory of every people arises
from its authors”

DR. JOHNSON.

Ὁ Edward Everett Hale, ἱερεὺς ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν, εἶνε γνωστὴ δαφνοστεφῆς προσωπικότης ἐκ τοῦ μικροῦ ἀνὰ χειρας ἀριστουργήματός του, τὸ ὁποῖον ὡς σημαίνουσα φιλολογικὴ παραγωγὴ, μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Hale ἔγραψε πλεῖστα ὅσα ἔργα φιλοσοφικά, κοινωνικὰ καὶ θρησκευτικά, ἀλλ’ ἰδίως διεκρίθη εἰς τὸ διήγημα καὶ τὰς ἀμιμήτους μικράς του ἱστορίας. Ἐξ ὅλων ὅμως τούτων ὁ «Ἀπατρις» εἶνε τὸ κατ’ ἐξοχίην ἔργον τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου, τὸ ὁποῖον ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν λαῶν καὶ τῆς γενναιοψύχου φυλῆς τῶν Ἰαπῶνων, ἣτις θαυμάζεται ὡς πρωτοστατοῦσα ἐν τῇ παγκοσμίῳ προόδῳ. Ἐκ τῆς εὐρείας διανοίας τοῦ Hale, τοῦ ἀνεκταφέντος κατὰ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις τῶν ἐπιφανῶν συγγενῶν του, ἐξ ὧν εἶς, θνήσκων εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἀνεφώνησε: «Λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι δις διὰ τὴν χώραν μου

νὰ ἀποθάνω, προώριστο ἡ ἀνθρωπότης νὰ παρχλάξῃ τὸ πατριωτικώτατον τῶν ἔργων ἐξ ὧσων παρήγαγεν ἡ νεωτέρα φιλολογία. Τὰ διηγήματα τοῦ Ἰταλοῦ De Amicis, τὰ πραγματευόμενα τὴν ἰδέαν τῆς φιλοπατρίας, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα Γάλλων καὶ Ρώσων συγγραφέων θεωροῦνται δικαίως ὡχρά, ἄνευ ζωῆς δημιουργήματα πρὸ τοῦ εὐαγγελίου τούτου τῆς φιλοπατρίας τοῦ πολλοῦ Ἀμερικανοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἂν δὲν ἀναθάλλει ἀκτίς τις ὕψους καὶ κάλλους ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, πάντως ὅμως ἀνταύγεια τις.

Καὶ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ «Ἀπάτριδος», τὴν ὁποῖαν δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον διετήρησα διὰ τῆς μεταφράσεως, εὐγλωττότερον ἀποδεικνύουσι τὰ κατωτέρω τεκμήρια, τὰ ὅποια ἄνευ πολλῶν σχολίων παραθέτω.

I. Οὐδέποτε βιβλίον ἐξετυπώθη τόσον καταπληκτικῶς, ὅσον ὁ «Ἀπατρις». 500,000 ἀντιτύπων ἐντὸς ἔτους !! «Within a year after the publication of «The Man without a Country» in the «Atlantic», more than half a million copies of the story had been printed in America and in England”.

Preface to the edition 1905. P. XIV.

II. Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ «Ἀπάτριδος» ἐν Περου τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν πατριωτῶν τῆς χώρας ἐκείνης διὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν κατὰ τῆς Χιλῆς. (Preface to the edition of 1907).

III. Ἡ ἔκδοσις τοῦ ἔργου πρὸς χρῆσιν τῶν τυφλῶν. («The man without a Country» with raised type for the use of blinds). Τοιαύτην ἔκδοσιν μετὰ τῆς ἐλ-

ληνικῆς μεταφράσεως ἀπέστειλα πρὸς τὸ ἐν Ἑλλάδι Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

IV. Αἱ ἐπωνυμῖαι ἐπίσης αὐτοῦ «Little American classic» ἢ «Little masterpiece» καὶ ἡ εὐρεΐά του χρήσις εἰς ἐθνικὰς ἐορτὰς (patriotic anniversaries).

Ἴδου τὶ ἐπάγεται ἐπιφανῆς περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Hale κριτικός:

«The Man without a Country» was written in 1863 to show what would become of a man, who wished he had no country, it was a trumpet call to the people of the north in the darkest hours of the civil war and it remains after the lapse of years one of the most compelling sermons of patriotism ever penned by an American.»

V. Ἡ ἰδιαιτέρα ἔκδοσις τοῦ αὐτοῦ ἔργου κατὰ τὸν Ἰσπανο-αμερικανικὸν πόλεμον. *

VI. Αἱ μεταφράσεις τοῦ «Ἀπάτριδος» εἰς τὴν Γερμανικὴν, Γαλλικὴν, Ἰσπανικὴν καὶ αἱ δημοσιεύσεις αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν Χρυσανθέμων κατὰ τὸν Ρωσσο-Ἰσπανικὸν πόλεμον.

Καὶ ὅλα ταῦτα τὰ ὁποῖα παρέθεσα δεικνύουσι ποίας ἀξίας ἔργον ἔκειτο ἐγκαταλελειμμένον καθ' ἣν ἐποχὴν τόσα ἐπιβλαβῆ μυθιστορήματα μετεφέροντο εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν.

* Ὁ „Απατρις“ ἀνεγινώσκετο τότε ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν κατὰ τὰς ἐν θαλάσῃ φυλακὰς αὐτῶν, ἢ εἰς τὰς παραλίας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πυρῶν—ἐκεῖ ὅπου ἐκινδύνεον οὗτοι τὴν ζωὴν των διὰ τὴν χώραν των, ἣτις ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπατήσῃ τὰς ὑπηρεσίας ταύτας, καὶ ἣτις δὲν τὰς ἐπεκαλέσθη ἐπὶ ματαίῳ.

ΠΗΓΑΙ - ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ποία ὑπῆρξεν ἡ πρόθεσις μου ἐκ τῆς ὁποίας παρακινού-
μενος ἀπετόλμησα τὴν μετάφρασιν τοῦ « Ἀνθρώπου χω-
ρὶς Πατρίδα » προτίθεμαι νὰ διηγηθῶ ἐν τῇ « Ἱστο-
ρίᾳ μιᾶς Μεταφράσεως ». Ἦδη ἀρχοῦμαι νὰ εἶπω,
ὅτι εἶχον τὴν φιλοτιμίαν, ὅπως παρουσιάσω τὸ κλασικὸν
τοῦτο ἔργον ὅσον ἡδυνάμην τελειότερον. Πρὸς τοῦτο εἰς
πᾶσαν σχετικὴν κατέφυγον μελέτην εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῆς
Βοστώνης καὶ Νέας Ὑόρκης. Τὰ περιέρχῃ ἐν τῇ τέχνῃ
καὶ τῇ φιλολογίᾳ καθ' ὅλου φαίνονται εἰς ἐμὲ λίαν ἐνδιαφέ-
ροντα, ἡ δὲ ἔρευνα πῶς ἐν τοιοῦτο περιέρχον βιβλίον ἐ-
γράφη μοιρῶς παρουσιάζει πολλὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἐπι-
μελῶς ἀνεξήτησα, ἵνα χειραγωγήσω τὸν Ἑλληνα ἀναγνώ-
στην, ἵνα δείξω αὐτῷ ἐπὶ ποίων στοιχείων ὁ συγγραφεὺς
ἐστῆριξε καὶ διέπλωσε τὸ ἀριστοῦργημα αὐτοῦ. Εἶνε ἀλη-
θές, ὅτι ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης αἱ ἀμερικανικαὶ ἐκδόσεις
τοῦ « Ἀπάτριδος » καὶ αἱ μεταφράσεις αὐτοῦ εἰς ἄλλας
γλώσσας τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης παρουσιάζονται ἐλλι-
πεῖς. Καὶ αὐτὸς ὁ καρτερικὸς Γερμανὸς μεταφραστὴς, ὁ πα-
ραδώσας καθ' ὅλα τελείαν εἰς τὴν Γερμανικὴν τὴν μετά-
φρασιν τοῦ ὠραίου τούτου προϊόντος τῆς Ἀμερικανικῆς
φιλολογίας, δὲν ἤσυχολήθη ἀρκούντως εἰς τὴν μελέτην τῶν
σχετικῶν Curiosities of Literature, ὡς καλοῦσι τὰ φι-
λολογικὰ περίεργα οἱ Ἀγγλοσάξωνες. Δὲν ἠθέλησα νὰ
ἀκολουθήσω τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἐχάραξαν οἱ λοιποὶ μετα-
φρασταί· ἠθέλησα νὰ καινοτομήσω καὶ οὕτως ὁ ἀναγνώστης

ὅτι μάθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πῶς ἐδημιουργήθη ὁ «Ἀπατρίς» καὶ ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐγράφη.

Κατὰ τὸ 1862 δὲν εἶχε διαμορφωθῆ τοιαύτη καταφανῆς ἐθνικὴ συνείδησις ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, οἷα παρρηρεῖται σήμερον. Τὸ Ἀμερικανικὸν ἔθνος εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀρχικῇ του διακλάσει, ἐπιφανεῖς δὲ πολῖται ἀφιέρουν τὸν πολύτιμον αὐτῶν χρόνον, ὅπως διδάξωσι διὰ καταλλήλων συγγραμμάτων τὴν σημασίαν τῆς λέξεως «Πατρίς», ὅπως δεῖξωσι θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς τί εἶνε «φιλοπατρία».

Ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν πατρίδα δὲν εἶχεν ἐνοηθῆ, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ πλήθους. Εἰς τούτων ἦτο καὶ ἐπιφανῆς τις πολιτικὸς εἰς τὰς Δυτικὰς Πολιτείας, καλούμενος Βαλλανδίκαμ, ὑποψήφιος τῆς κατὰ τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως πολιτικῆς μερίδος. Ὁ Βαλλανδίκαμ οὗτος εἶχε δηλώσει, ὅτι δὲν ἐπέθυμι νὰ ἀνήκη εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ ἐξαναγκάσῃ διὰ τῶν ὅπλων οἰονδήποτε πολίτην νὰ πράξῃ τι καὶ συνεπῶς δὲν ἤθελε νὰ ἀνήκη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ἡ δῆλωσις αὕτη περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ στρατηγοῦ Μπερναξίδ, ὅστις διετέλει γενικὸς ἀρχηγὸς μετ' ἀπολύτου ἐξουσίας ἐν τῷ στρατιωτικῷ ἐκείνῳ τμήματι τοῦ Ὀχάϊο εἰς ὃ διέμενεν ὁ Βαλλανδίκαμ. Ὁ στρατηγὸς μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς αὐτὸν λεπτολόγου εὐφυΐας καὶ ἐτοιμότητος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἔννοιαν τοῦ προδοτικοῦ τούτου λόγου, συνέλαβε τὸν Βαλλανδίκαμ καὶ τὸν κατεδίκασεν εἰς ὑπερορίαν, ἰσχυριζόμενος, ὅτι, ἀφοῦ ὁ φιλόπατρις πολιτικὸς δὲν ἤθελε νὰ ζῆ εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι δὲν ἤθελον αὐτὸν, καὶ ὅτι ἡ ξένη γῆ ἦτο μᾶλλον πρόσφορος αὐτῷ.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο καὶ αἱ ἐκλογαί, αἵτινες ἐπρόκειτο νὰ ἀναδειξῶσιν ἢ μὴ τοιοῦτον ἄνθρωπον ὡς Κυβερνήτην ἐν

Ὁ χάρις, παρέσχον τὰς πρώτας ἀφορμὰς τοῦ ἔργου. Ὁ συγγραφεὺς εἶχε πλέον τὴν πρώτην σύλληψιν τοῦ « Ἀνθρώπου χωρὶς Πατρίδα ». Ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο μόνον. Ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον μεγάλα γεγονότα διεδραματίζοντο ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ χώρᾳ· ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ ἐμφυλίου σπαρραγμοῦ, τῆς μεγάλης ἐκείνης κρίσεως, ἣτις ἐκάλει δύο στρατιὰς εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν, καὶ ἣτις ἔμελλε ν' ἀποφασίσῃ, ἂν οἱ Ἀμερικανοὶ ὤφειλον νὰ ἔχωσι μίαν ἠνωμένην πατρίδα ἢ μή. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξῆψωσεν, ἠλέκτρισε τὴν γραφίδα τοῦ πολλοῦ Hale καὶ ὁ « Ἀπατρις » ἐγράφη σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς τινος (almost without break). Ἴδου ποῦ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος τὸ χαρακτηριστικὸν ὕψος, τὸ ὁποῖον διακπνέει τὸ ὅλον τοῦτο ἔργον. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς ἔχομεν πολλὰ τοιαῦτα παραπλήσια παραδείγματα, καθ' ἃ τὸ περιβάλλον καὶ ἰδίως τὸ κρίσιμον ἐποχῆς ἔθνους (la patrie en danger) ἐνέπνευσε συγγραφεῖς καὶ ποιητάς·* ὁ Rouget de l'Isle ἔψαλε κατὰ πρῶτον τὸ ἄσμα Marseillaise εἰς κρισιμωτάτην διὰ τὴν Γαλλίαν περίστασιν (1792)· ὁ Σολωμὸς ἐποίησε τὸ ἀριστοῦργημα αὐτοῦ, τὸν ὕμνον τῆς ἐλευθερίας, ἐν μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων, τοῦ συριγμοῦ τῶν σφαιρῶν καὶ τῆς ὁσμῆς τῆς πυρίτιδος (Μάϊον 1823)· οἱ στίχοι τῆς ἐκκλησίας:

“Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια”....

ἐγράφησαν κατὰ παραπλησίας περιστάσεις.

Ἦδη ὑπολείπεται νὰ διηγηθῶ ὀλίγα περὶ τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου καὶ ἰδίως περὶ τῶν στοιχείων καὶ ἱστορικῶν γεγο-

*Alors surgit un homme, un emule d'Eschyle !... inspire' par la poudre et le bruit du tambour, un jeune lieutenant Francais, Rouget de l'Isle,.....

νότων, καθ' ἃ διεπλάσθη ἡ ἀνά χειρὸς ἱστορία. Καὶ τοῦτο πράττω μετ' ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως, διότι δίδεται μοι ἀφορμὴ νὰ ἀσχοληθῶ, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων, περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις:

“Δέσμιος εἰς νῆσον ξένην,

Δέσμιος εἰς τὴν Ἀγίαν ἐτελεύτησεν Ἑλένην”

καὶ περὶ τοῦ ὁποίου πάντοτε θὰ ὑφίστανται θρύλοι, ὅτι ἔφερε ρανίδα Ἑλληνικοῦ αἵματος. «Ὁ Ἄπατρις» διεπλάσθη ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν τελευταίων ἱστορικῶν τυγῶν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ὅστις, ὡς γνωρίζομεν, διὰ τοῦ «Βελλεροφόντου» ἀπὸ πλοῦν εἰς πλοῦν ἐφέρθη εἰς τὴν ἄξιον ἐκείνην νῆσον, ἣτις κατέστη ἀκολούθως προσκύνημα λατρείας διὰ τὴν Γαλλίαν.

Ὁ Ναπολέων ἐπίστευεν, ὅτι εἶχε παραδώσει ἑαυτὸν εἰς τὸν πλοίαρχον Μαίτλανδ τοῦ πλοίου «Βελλεροφόντου» μετὰ τὴν πτώσιν του ἐν Βατερλώ. Ἐπὶ πλέον «ὁ Μέγας ἠττημένος» προσεπάθει νὰ διατηρήσῃ τὴν παράλογον θεωρίαν, ὅτι ἦτο προσωπικὸς μόνον τοῦ Μαίτλανδ αἰχμάλωτος, καθὼς ἐν τῷ Μεσαίῳ εἰς ἰππότης ἠδύνατο νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν εἰς ἄλλον ἰππότην, καὶ οὐχὶ αἰχμάλωτος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὑποκαίμενος εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῆς.

Ἡ θεωρία αὕτη δηλοῦται πολλάκις εἰς τὰς λοιδορίας τοῦ πεπτωκότος Αὐτοκράτορος κατὰ τῆς σκληρότητος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐκράτει αὐτὸν εἰς τὴν Ἀγίαν Ἑλένην. Τοιοῦτό τι προδίδεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐξῆς περίφημον ἔγγραφο, τὸ ὁποῖον «ὁ Μέγας ἠττημένος» ἔπεμψε πρὸς τὸ Ἀγγλικὸν Ἀνακτοβούλιον διὰ τοῦ στρατηγοῦ Γκιουρτζά.

«Βασιλικὴ Ὑψηλότης, ἐκτεθειμένος εἰς τὰ διαιροῦντα τὴν πατρίδα μου κόμματα καὶ εἰς τὴν ἔχθραν τῶν μεγάλαιτέ-

ρων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, περατώσας τὸ πολιτικὸν στάδιόν μου, ἔρχομαι, ὡς ἄλλος Θεμιστοκλῆς, νὰ καθήσω εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ Βρετανικοῦ λαοῦ. Τίθεμαι ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν νόμων του, ἣν ἐπικαλοῦμαι παρὰ τῆς Σῆς Βασιλικῆς Ὑψηλότητος, ὡς τῆς ἰσχυροτέρας, τῆς σταθερωτέρας καὶ τῆς γενναιοτέρας τῶν ἐχθρῶν μου.»

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς παραδόσεώς του ὁ Μέγας Ναπολέων ἦτο ξενιζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. Ὁ ἴδιος εἶχεν ἐκλέξει τὸν «Βελλερεφόντην», ἐφ' οὗ ἐφέρετο ἀπὸ πλοῦν εἰς πλοῦν, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐπομένων γραμμῶν:

ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

«30ῆ Σεπτεμβρίου. Τὸ πλοῖον τῆς Α. Μ. «Βελλερεφών» προσήγγισεν εἰς τὸ Cape χάριν τροφῶν καὶ ὑδρεύσεως. Ὁ ἐπιφανῆς μας ξένος ἐφαίνετο ἰλαρὸς καὶ ἡσυχος.»

Καὶ μετὰ ἕξ μῆνας βραδύτερον:

«11ῆ Ἰουνίου. Macao. Τὸ πλοῖον τῆς Α. Μ. «Βελλερεφών» ἔφθασεν ἐνταῦθα πρὸς ἐπιδιόρθωσιν, διότι ἔχασεν ἐν ἐπιστύλιον κατὰ τὸν τυφῶνα. Ὁ ἐπιφανῆς μας ξένος, στρατηγὸς Βοναπάρτης, φαίνεται ἔχων καλῶς.»

Καὶ ἀκολούθως μετὰ τρεῖς μῆνας:

«Botany Bay, 11ῆ Δεκεμβρίου. Ἡ ὑπὸ τὸν πλοιοκροχον Bell κορβέττα ἀναφέρει, ὅτι συνεννοήθη ἐν τῷ πελάγει μετὰ τοῦ πλοίου τῆς Α. Μ. «Βελλερεφόντου.» Ὁ «Βελλερεφών» ἔκαμε σημεῖον, ὅτι οἱ ἐπ' αὐτοῦ ἔχαιρον ὑγείαν.»

Καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ἀφοῦ ὁ «Βελλερεφών» προσήγγισε διαφόρους λιμένας, ἀφίχθη τέλος εἰς τὴν ἔρημον νῆσον τῆς Ἀγίας Ἑλένης.

Ἐκ τῶν ἱστορικῶν τούτων περιπετειῶν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ὁ συγγραφεὺς ἀντέγραψε σχεδὸν τὴν ἀπὸ

πλοῖον εἰς πλοῖον μεταδίβασιν τοῦ ἥρωός του, τὸν ὁποῖον φέρει κρατούμενον εἰς ἔντιμόν τινα περιορισμὸν πάντοτε μακρὰν τῆς γενεθλίου γῆς, ὡς ὁ Ναπολέων ἐφέρετο ἀπὸ πλοῦν εἰς πλοῦν μακρὰν τῆς προσφιλοῦς Γαλλίας.

Ἀκόμη ἱκανὸν καὶ πρόσφορον ὕλικὸν εἰς τὸν συγγραφέα πρὸς δημιουργίαν τοῦ «Ἀπάτριδος» παρέσχεν ἡ ἱστορία τοῦ Ἰακρον Μπέρρ, πολιτικοῦ προσώπου καὶ ἀξιωματικοῦ ἐν τῇ ἐπαναστάσει τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν. Ὁ Ἰακρον διετέλεσεν ἐπίσης ἀντιπρόεδρος κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς προεδρείας τοῦ Ζέρφερσον, καὶ κατὰ τὸ 1804 ἐβόρευσεν ἐν μονομαχίᾳ τὸν Ἀλέξανδρον Χάμιλτον, ἐπιφανῆ ἀρχηγὸν τῆς Ὁμοσπονδικῆς μερίδος. Ἀλλ' ὅ,τι ἐδοθήθησεν ἰδίως τὸν συγγραφέα εἶνε τὸ ταξιδεῖδιον τοῦ Μπέρρ εἰς τὸν Μισσισιππὴ ποταμὸν πρὸς μελέτην τῆς νέας κτήσεως τῆς Λουϊσιάνης καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐκστρατεία του πρὸς ἀναζήτησιν πιθανῶς μιᾶς αὐτοκρατορίας. Ἡ τελευταία αὕτη πράξις τοῦ Μπέρρ ἱστορικῶς εἶνε ἀσαφὴς καὶ ἀόριστος. Οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς εἰς τί ἀπέβλεπεν ἡ ἐκστρατεία αὕτη. Βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Μπέρρ ἀπέτυχε καὶ ἐδικάσθη ἐπὶ προδοσίᾳ εἰς Ρίτσμονδ Βιργινίας ἐξ ἧς ἀπηλλάγη. Ὁ Μπέρρ εἶνε ὁ μόνος ἐν τῷ ἔργῳ ἱστορικὸς χαρακτήρ, ἐν ᾧ πάντες οἱ λοιποὶ εἶνε εἰκονικοί, πλασθέντες ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ἐνδιχφέρον εἶνε δι' ἡμᾶς καθ' ὅλου νὰ προσθέσω, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Μπέρρ ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν φιλελλήνων Webster, Henry Clay, William Cullen Bryant, Fitz Green Halleck, Χάου καὶ λοιπῶν, εἰς τὰς καρδίας τῶν ὁποίων ἀπήγγησε τὸ δίκαιον τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος, καὶ οἵτινες συνηγόρησαν, ὅπως δοθῇ εἰς ἡμᾶς ἐλευθέρα πατρίς. Ὡς δῆμαρχος οὗτος τῆς Νέας Ἰόρκης ἔπεμψε προφᾶς

καὶ ἐνδύματα εἰς τοὺς κατὰ τὸ 1821 ἀγωνιζομένους πατέρας μας.

Τοιαῦται εἶνε γενικῶς αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν ἠρύσθη ὁ Hale καὶ ἐφ' ὧν καταλλήλως ἔπλεξε τὴν ἱστορίαν, ἣτις εὐρίσκεται τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς χεῖρας τοῦ ἀναγνώστου. Ἐμπακρηγόρησα πολὺ, φρονῶ ὅμως, ὅτι θὰ μὲ δικαιοῦσιν οἱ ἀναγνώσταί μου, ἀφοῦ σκεθῶσιν, ὅτι ἀρκετὸν χρόνον κατηνάλωσα εἰς τὴν ἀναδίφησιν πολλῶν τομῶν, ὅπως περισυλλέξω τὰς πληροφορίας ταύτας. Ἐν ταυτῷ πιστεύω, ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὰ περίεργα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φιλολογίᾳ θὰ ἀναγνώσωσι ταῦτα μετὰ περιεργείας καὶ θὰ πείσωσι τοὺς λοιποὺς, ὅτι ὅλα ὅσα εἶπον ἦσαν ἀναγκαῖα. Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους παρέχω δύο ἰσχυροὺς λόγους, ὅπως μὲ ὑπερασπισθῶσιν. Ἄς ὑπενθυμίσωσιν εἰς πάντα ἄλλον πόσον καταφανῆς θὰ ἦτο τοιαύτη τις ἔλλειψις εἰς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Βασιλειάδου, τὴν «Γαλάτειαν», ἐὰν δὲν ἐγνωρίζομεν, ὅτι ἀπὸ τὸ δημοτικὸν ἄσμα «Ἡ Ἄπιστη Γυναῖκα», ὡς ἀρχικὴν ζύμην, διεπλάσθη πόσον ἐπίσης εἰς τὸ Κορινθιακὸν κιονόκρανον, ἐὰν δὲν ἐφέρετο ἡ σχετικὴ παράδοσις περὶ γάστρας καὶ ἀκάνθης, ἐξ ἧς ὁ καλλιτέχνης ἔσχε τὴν πρώτην σύλληψιν.

Ἦδη θὰ ἀναφέρω ὀλίγα περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐγράφη, ἵνα δείξῃ τί σημαίνει νὰ μὴ ἔχη τις μίαν πατρίδα καὶ πόσον θετικῶς φρικτὸν εἶνε μία τοιαύτη ἔλλειψις. Πρὸς τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἐπενόησεν ἡρώα τινα, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε, σὺ ἀναγνώστα, θὰ ἐμάνθανές τι, ἐὰν δὲν προσεπάθει νὰ χωρισθῇ τῆς χώρας του, ἐὰν δὲν κατηῤατο αὐτήν, ἡ δὲ προσδληθεῖσα Πατρίς δὲν ἐστέρει αὐ-

τὸν τοῦ δικαιώματος τῆς ταφῆς,* τὸ ὁποῖον πᾶς τις ἔχει. Τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος τούτου, τὸ ὁποῖον θὰ συνηθίσῃ νὰ ἀκούῃ περαιτέρω πᾶς τοῦ «'Απάτριδος» μελετητῆς, εἶναι Φίλιππος Νόλαν. Φέρεται δὲ ὁ τάλας, ὅτι διετέλει ἀξιωματικὸς ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, — ἥτις ικανοποιήθη — ὅπως ζήσῃ ἄνευ αὐτῶν. Ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ θανάτου του, ἦτοι ἐπὶ πενήτην καὶ ἕξ ἔτη, ὁ ἀτυχὴς Νόλαν οὐδέποτε ἤκουσέ τι περὶ τῆς χώρας του, ἕξ μακρὰν αὐτῆς καὶ ἄνευ αὐτῆς, κατὰ τινα τρόπον ἕξ ὡς ἄνθρωπος χωρὶς πατρίδα. Βέβαιον εἶνε, ὅτι ἐμάντευε πολλὰ περὶ τῆς χώρας τοῦ ὁ Νόλαν, θετικῶς ὅμως ἔν μόνον ἐγνώριζεν, ὅτι αὕτη ὑφίστατο ἐλευθέρα, ἀφοῦ ἐκράτει αὐτὸν πάντοτε εἰς ἔντιμον περιορισμὸν ἐπὶ πλοίου τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν· ἀλλ' εἰς οὐδένα οὐδέποτε ἐπετρέπετο νὰ ὀμιλήσῃ αὐτῷ τι περὶ αὐτῆς. Ὁ Νόλαν παρίσταται ἔτι ἐν τῇ διηγήσει βοηθῶν κατὰ τινα ναυμαχίαν, καθ' ἣν πλοῖον τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν συνέλαβε τὸ Ἀγγλικὸν δίκροτον «Ζάβα». Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο δὲν εἶνε ἱστορικόν, ὡς γνωρίζουσιν οἱ μελετήσαντες τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως — εἶνε καὶ τοῦτο a piece of invented example. Ἡ ὅλη διήγησις περιγράφεται μετὰ τύσης πιθανότητος, ὥστε ὁ ἀναγνώστης κλίνει νὰ παραδεχθῇ αὐτὴν ὡς ἱστορίαν, ἂν καὶ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἀξιωματικὸς

* Τὸ μέγεθος μιᾶς τοιαύτης τιμωρίας δύναται νὰ φαντασθῇ καλλίτερον παντὸς ἄλλου ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁποῖου, ὡς εἰς κιβωτιὸν, διετηρήθησαν ὅλαι αἱ παραδόσεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τοῦ τόσο προσφιλοῦς.

τοῦ ναυτικοῦ ἐκράτει ἰσοδύως ἐπὶ πλοίων τὸν κατὰδικον ἥρωα καὶ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ἴδῃ ἢ ἀκούσῃ τι περὶ τῆς γενεθλίου χώρας μόλις εἶνε μᾶλλον πιστευτὴ ἢ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Περιπλανωμένου Ἰουδαίου.

Ἡ διήγησις ἀναφέρεται ὑπὸ τρίτου εἰκονικοῦ προσώπου, ὡς δῆθεν οὗτος ἐκ παραδόσεως ἔμαθεν αὐτὴν, λέγεται δὲ ὅτι διασώζεται κατὰ διαφόρους τρόπους· τὸ τοιοῦτο εἶνε ἔξοχον ἐπινόημα κρατοῦν τὸ νῆμα τῆς μυθοπλαστίας ἐν φυσικῇ πορείᾳ.

Ὅτε ὁ «Ἀπατρις» τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη, πολλοὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ συγγραφέως σαφεστέρας πληροφορίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δεικνύει, ὅτι σοβαρῶς ὑπέθεσαν τὸ ἔργον ὡς ἱστορίαν. Ἀξιωματικὸς τις μετ' εὐλόγου περιεργείας παρετήρησεν, ὅτι εἶνε παράδοξον αὐτῷ νὰ μὴ συναντήσῃ οὐδέποτε τὸν Νόλαν, ἀφοῦ διετέλεσεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἡμίσεων σχεδὸν πολεμικῶν πλοίων τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Κριτικὸς τις διὰ μακρῶν ἀνέπτυξεν ἐν τῷ περιοδικῷ «New Orleans Picayune», ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠπατήθη καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν διασκευὴν τοῦ ἔργου του, διότι ὁ Φ. Νόλαν* οὐδέποτε ἔκαμε πλόας εἰ μὴ μόνον διὰ ξηρᾶς ταξείδιον εἰς Τέξας. Κυρία τις ἐν Βαλτιμόρη ἐπέστειλεν ὅτι δύο χῆραι ἀδελφαὶ τοῦ Νόλαν ἔζων εἰς τὰ περίχωρα ἐκεῖνα. Ἀτυχῶς διὰ τὸν συγγραφέα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, γραφεῖσα λίαν ἀφελῶς

* Πλὴν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, ὅστις εἶνε ἡ «σιδηρὰ προσωπίς» τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ὑπάρχει καὶ ὁμώνυμος ἱστορικὸς χαρακτήρ, τὸν ὁποῖον ἐπαινίσκεται τὸ ἔργον. Διὰ τοῦς θέλοντας νὰ μελετήσωσι τὰς περιπετείας τοῦ ἀληθοῦς Φιλίππου Νόλαν συνιστᾶται τὸ ἔτερον σίγγραμμα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καλούμενον Philip Nolan's Friends.

καὶ καλῆ τῇ πίστει, ἔφερε τὴν ἐξῆς ὑπογραφήν: E. F. M. Fachtz. Ὁ Hale ἔγραψέ που ὅτι ἡ ἐπιστελλούσα ἀπέκρυψε τὸ ὄνομά της καὶ ὅτι ἦτο «Eager for more Facts»· ἐπίσης δὲ ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν πράγματι νὰ συναντήσῃ τὴν κυρίαν ταύτην, ἀλλὰ τότε αἱ χῆραι ἀδελφαὶ τοῦ Νόλαν εἶχον ἀμφοτέραι ἀποθάνει. Τὸ περιεργότερον ὅμως ὄλων εἶνε, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ οἰκεῖον τμήμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἠρωτήθη περὶ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τῶν διαπραγματευομένων τὴν ἐπὶ τῶν πλοίων ἐξορίαν τοῦ ἥρωος. Φυσικῶς οἱ ἀρμόδιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ἄγνοιαν, τοιοῦτο ἄλλως τε συμβαίνει πάντοτε καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα Ὑπουργεῖα. Ἡ δοθεῖσα ἀπάντησις, πιθανῶς ἀληθής, ἦτο ὅτι «ὑπῆρχεν ἀξιοματικός τις, ὅστις καθ' ὄλην του τὴν ζωὴν ἐκρατήθη ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του δὲν ἦτο Νόλαν.» Πρὸς διασκέδασιν τῶν ὑπονοιῶν τούτων ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε «Τὴν ἱστορίαν μιᾶς ἱστορίας» (The story of a story) εἰς τι περιοδικὸν καὶ ἐπρόσθεσεν, εἰς νεωτέρας ἐκδόσεις τοῦ «Ἀπάτριδος», ὅτι ἡ ὅλη ἱστορία εἶνε ἀπλοῦν δημιούργημα φαντασίας, στερούμενον ἱστορικῆς βάσεως.

Ὁ ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἐν τῷ «Ἀπάτριδι» περιγράφονται ἱκανῶς καὶ τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ὀφείλουσι τὰ τέκνα πρὸς τὴν πατρίδα, ὡς καὶ πόσον οὐσιώδη εἶνε ταῦτα μετὰξὺ τῶν ἄλλων ἡμῶν ὑποχρεώσεων καὶ καθηκόντων. Ἔδει δὲ νὰ δειχθῶσι ταῦτα καθ' ὄλην τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ζωῆς τοῦ πολίτου καὶ συνεπῶς ὁ ἐπινοηθεὶς ἥρωος ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μὴ ἔχη πατρίδα ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ καὶ φέρεται θνήσκων ἐν γῆρατι βραθεῖ, ἀφοῦ ἔσχε πικρὰν πείραν μιᾶς τοιαύτης ζωῆς. Γραφικῶς ἔτι πα-

ρεστάθη ὡς ἀξιοματικὸς τοῦ στρατοῦ ὁ ἀτυχὴς Νόλαν. Τοῦτο δὲ ἐγένετο οὐχὶ διότι οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ στρατοῦ ἔχουσι μείζονα καθήκοντα—ὡς ἐκ προλήψεώς τινες πιστεύουσιν—ἢ οἱ ἄλλοι υἱοὶ καὶ κορασιῶδες μιᾶς πολιτείας, ἀλλὰ διότι τὰ καθήκοντα αὐτῶν εἶνε μᾶλλον ὠρισμένα, ὥστε εὐχερέστερον δύνανται οἱ στρατιωτικοὶ νὰ ληφθῶσιν ὡς ἥρωες ἱστορίας. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ὁ ἀρνηθεὶς τὴν χώραν του δὲν περιγράφεται ὡς ἀγνόν θρέμμα τοῦ τόπου, ὡς ἀληθῆς πολίτης, ὅστις ἐγνώριζε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Καὶ τοῦτο καθιστᾷ παθητικωτέραν τὴν ἀνὰ χεῖρας διήγησιν διὰ τὸν Ἑλληνα ἀναγνώστην, ὅταν ἀναλογισθῇ τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ Ρουμανίζοντας γησιόους Ἑλληνας καὶ τόσους ἄλλους ἀλλαχοῦ ἀργυρωνήτους ἀρνησιθενοῦς. Ἄρᾳ γε προσπαθοῦσιν οὗτοι νὰ ἀναστρέψωσι τὸ ἀξίωμα, «No where does loyalty to the country find more sincere expression than in the Greece».

Δὲν εἶνε μόνον τὸ ζωηρὸν συναίσθημα—τὶ εἶνε νὰ ἔχη τις μίαν χώραν, τὴν ὅποιαν νὰ λατρεύῃ, καὶ μίαν σημαίαν ὑπὸ τὴν ὅποιαν νὰ μάχηται—τὸ ὅποιον ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ· δὲν εἶνε τοῦτο μόνον εἰς τὴν ὠρμίαν ἀλληγορίαν, ἣτις δεικνύει τὰς φρικτὰς συνεπειὰς στιγματίου νεανικοῦ λάθους καὶ ἄλλο τι συναρπάζει τὸν ἀναγνώστην, καὶ τοῦτο εἶνε ἡ ἐξέχουσα ἠθικὴ σπουδαιότης. «Σπανίως ἐγράφησαν βιβλία» παρατηρεῖ κριτικὸς τις «μετὰ τόσης ἠθικῆς ἐννοίας.» Ὁ Hale δὲν δύναται νὰ γράψῃ χωρὶς ἐν ταύτῳ νὰ διδάξῃ, χωρὶς νὰ μετοχετεύσῃ τὰς εὐγενεστέρας ἀρχὰς, αἵτινες θὰ ἐπικρατήσωσιν ποτε εἰς τὸν πλανήτην τοῦτον τῆς ἀδικίας, τῆς ἀνισότητος καὶ τοῦ αἵσχους.

Ὅλίγας ἀκόμη γραμμὰς ἔχω νὰ προσθέσω· ὅτι αἱ περιπέτειαι τοῦ «Ἀπάτριδος» φέρονται μετὰ τόσης τέχνης,

ὥστε οὐχὶ μόνον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου οὐδαμῶς χαλαροῦται, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀγωνίας ἀναμένει οὗτος νὰ ἴδῃ τὸ τέλος. Οὐδὲν ἐν τούτοις τὸ ἐκτάκτως τραγικόν, οὐδεμίαν τοιαύτην σκηὴν ἔχει νὰ συναντήσῃ τις ἐν τῷ καθ' ὅλου ἔργῳ, καίτοι ἐκ τοῦ τίτλου καὶ τοῦ προοιμίου τοῦ συγγραφέως ἀρκούντως προετοιμάζεται πρὸς τοῦτο. Τέσσαρα ἕως πέντε ἐπεισόδια, μετὰ καλλιτεχνικῆς ἐπεξεργασίας ἐρριμένα, ἀποτελοῦσι τὴν ὅλην πλοκὴν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον βαίνει ἡρέμως καὶ καταλήγει διὰ τοῦ φυσικοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος, τὸν ὁποῖον ἡ ἀγωνία καὶ ἡ μεταμέλεια παραδέρουν καὶ συνοδεύουν μέχρι τοῦ τάφου αὐτοῦ.

Τῆς ἀντιθέσεως τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινοήματος τῆς τέχνης ἀφθόνῳ χειρὶ ἔκαμε χρῆσιν ὁ συγγραφεὺς, δις σπείρας τοιαύτας εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπεισόδια τῆς ἱστορίας του, ἡ ὀρθότερον ἐπ' αὐτῆς στηρίξας καὶ διαπλάσας τὴν δημιουργίαν αὐτῶν. Ἡ λατρεία τῶν ἀπολιτίστων Μαύρων πρὸς τὸ ἔδαφος εἰς τὸ ὁποῖον εἶδον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἣτις δηλοῦται εἰς σελίδας τινὰς τοῦ ἀνὰ χεῖρας ἔργου, συγκρινομένη πρὸς τὴν ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν ὑπὸ τοῦ νεκροῦ Νόλαν, ἀποτελεῖ μίαν τῶν σφοδροτέρων ἀντιθέσεων ἐξ ὧν ποτὲ ἐξωτερικεύθησαν μετὰ φυσικότητος καὶ καλλιτεχνικῆς ἐν ταυτῷ ἐξάρσεως ἐν τῇ νεωτέρᾳ φιλολογίᾳ.

Ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως ὁ "Ἀπατρις" εἶνε ψυχολογικὸν ἔργον λεπτὸν, λεπτὸν, ὡς νεαρὸς κάκτος, καὶ τὸ ἰποῖον κεντρίζει ὀξέως τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου. Ἐνῶ ἡ ἐξέλιξις τῆς ὑποθέσεως βαίνει φυσικῶς καὶ μετ' ἡρεμίας, ἡ σφοδρότης ἐν τούτοις τῆς ἀγωνίας τοῦ ἥρωος διαφαίνεται ἐν τῷ πλασίῳ τούτῳ, ὡς καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα διαρκῶς πλήττων οὐχὶ πλέον κοίτην καὶ ὄχθας, ἀλλὰ τὴν καρδίαν καὶ τὰ συναισθήματα ἐνὸς ἀνθρώ-

που. "Ω εἴθε νὰ μὴ γνωρίσῃ τις τί σημαίνει Ζωὴ ἄνευ Πατρίδος! Καὶ τὰ ἄλλα συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα παρενεῖρονται εἶνε τὸ χιλιεστὸν ἴσως μόνον τῆς ἱστορίας τοῦ πτωχοῦ Νόλαν, ἱστορίας 56 ἐτῶν, καὶ τὰ ὁποῖα μόλις ἐκάλυψαν ὀλίγας ὥρας μιᾶς μακρᾶς, ἢ μᾶλλον ἀτελευτήτου ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτης περιόδου. Ἀφίεται λοιπὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ μαντεύσῃ σωρεῖαν τοιοῦτων διὰ τὸν ὅλον βίον τοῦ ἥρωος καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν μορφώσῃ σύνολον πιστότερον εἰκονίζον "Ἀνθρωπον ἄνευ Πατρίδος.

”Ο ΑΠΑΤΡΙΣ”

ΑΠΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ

«Πρέπει γὰ ἐνισχύωμεν διηνεκῶς τὸν πατριωτισμὸν τῶν μαθητῶν τῶν δημοσίων σχολείων». Αἱ ὀλίγα αὗται λέξεις συνοψίζουσι τὴν πρῶτην ἀπόφασιν τοῦ κατὰ τὸ 1895 συγκροτηθέντος Διδακταλικοῦ Συνοδρίου ἐν Τοκίῳ. Οὕτως ἀντιλαμβάνονται τὸ πνεῦμα τῆς ἐκπαιδεύσεως λαοί, οἵτινες θέλουσι γὰ ζήσωσι, προαχθῶσι καὶ διεκδικήσωσι δικαίωματα.

Εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ βαρὺς ζυγὸς τῆς δουλείας ἐπίεξε τὸ Ἔθνος, τὸ «κρυφὸν σχολεῖν» τοῦ κἀλογήρου ἔρριπτεν ὑπὸ τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς ἀπλετοῦ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ παιδὸς τὸ μῖτος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ μετήγγιζεν αὐτῷ κοιλᾶζον τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπεδοθήθει μεγάλως ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἥτις ἀπὸ αὐτῆς τῆς κοιτίδος ἔτι ὑπισχνεῖτο πολεμικὰς δάφνας διὰ τὸ τέκνον τῆς:

*“Νάνι τὸ παιδάκι μου π’ θὰ πάρ’ χρυσὸ χαντζάρι
γὰ μπῆ γὰ βγγῆ σ’ τὸν πόλεμο σὰν ἄξιο παλληκάρι.”*

Ἐπὸ τοιοῦτο σύστημα ἀνατροφῆς ἐμορφώθη ἡ γενεὰ ἐκείνη τῶν ἡρώων, ἥτις προέταξε τὰ λάσια στήθη τῆς καὶ ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς πατρίδα ἐλευθέραν.

Δυστυχῶς ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας τὸ ἔθνος φαίνεται ὡσεὶ λησμονῆσαν τρόπον τινὰ τὰς ἱερὰς ἐκείνας παρα-

δόσεις τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς αὐτοθυσίας καὶ τοῦ ὕψους τοῦ φρονήματος, ὥστε νὰ προβάλλεται πλέον τὸ ἐρώτημα, ἂν εἴμεθα ἀπόγονοι πράγματι ἐκείνων, καὶ ἐὰν ναι, διατί νὰ παριστάμεθα ὡς μὴ κινούμενα νερὰ λίμνης, καυχώμενα μόνον, ὅτι προήλθον ἀπὸ ὀρμητικούς ποταμούς καὶ καταρράκτας;

Εἰς τὴν ρευστότητα τοῦ χαρακτῆρος, ἥτις μᾶς παραδέρει, εἰς τὴν σημερινὴν καθ' ὄλου κατάστασιν, μᾶς ὠδήγησαν ἀκατασχέτως διάφορα αἴτια, ἀλλ' ἐν τούτων καὶ ἴσως τὸ σπουδαιότατον ὑπῆρξεν ἡ πλημμυελῆς σχολικὴ ἀνατροφή καὶ ἡ καθ' ὄλου διαπαιδαγώγησις τοῦ ἔθνους. Τὸ αἴσθημα ἰδίως τῆς φιλοπατρίας, ὡς καὶ ἡ καθ' ὄλου μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος, αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα δι' ὀλοκλήρου συστήματος ἀνατροφῆς καλλιεργοῦνται ἀλλαχοῦ, τὸν κεντρίον παρημελήθησαν παρ' ἡμῖν, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ ἔθνη γίνονται καὶ δὲν γεννῶνται.

Ἐχομεν ἀνάγκην τηλεβόλων καὶ πυρίτιδος καὶ τοῦτο ἀποκλειστικῶς σκέπτεται σήμερον τὸ Ἔθνος. Ἀλλὰ καθ' ἣν ἐποχὴν γενικὸν ξεχαρβάλωμα παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν, μᾶλλον ἔχομεν ἀνάγκην μορφώσεως χαρακτῆρος, μορφώσεως πολιτῶν.

«The men behind the guns make the fight». «Οἱ ὀπισθεν τῶν τηλεβόλων ἄνδρες διεξάγουσι τὸν πόλεμον». Τὴν δὲ ἀλήθειαν ταύτην εἰς γνωμικὸν ἀπεκρυστάλλωσεν ὁ ἀμερικανικὸς λαὸς, τοῦ ὁποίου οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἀποτελοῦσι τὰ πρακτικὰ διδάγματα τῆς ἠθικῆς καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς φιλοπατρίας, αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα οἱ Ἰάπωνες ἀναμορφώσαι ἐκύρηξαν καὶ ἐθέσπισαν.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει ἐνὸς τοιούτου συστήματος ἐγράφη ὁ «Ἀπατρις» ὑπὸ τοῦ πολλοῦ συγγραφέως, ὅστις, προσηλωσας

τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ διάνοιαν εἰς τὴν μελέτην τῆς παιδαγωγικῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου διαμορφώσεως ἐνὸς λαοῦ, διακαίως ἐθεωρήθη εἰς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Πεσταλότση μέχρι σήμερον εἰργάσθησαν, ὅπως συντελέσωσι διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν πρὸς τελειοτέραν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου.

Ὁ Hale γράφων, ἐγνώριζεν ἐν συνειδήσει, ὅτι ἀπετείνετο πρὸς νεαρὸν ἔθνος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ συζυμωθῆ οὐχὶ μόνον ὁ πατριωτισμὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ, οὕτω δὲ τὸ σύγγραμμά του ἔμεινε κλασικὸν εἰς τὸ εἶδός του καὶ ἐθεωρήθη πρόσφορον ἔτι καὶ διὰ τὸ τρυφερώτατον καὶ μᾶλλον εὐπλαστον ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν καρδίαν τοῦ παιδός.

Ἦδη, ἐὰν τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκτρέφει τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῆς αὐταπαρνήσεως, ἐὰν αἱ ζωηραὶ περιγραφαὶ ἐξασκοῦσι μείζονα ἐπιρροὴν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς ἢ αἱ ἀπαγγελίαι ποιημάτων καὶ τὰ στεγνὰ πορίσματα τῆς φιλοσοφίας, φαίνεται μοι, ὅτι δὲν θὰ ἦτο τολμηρόν, ἐὰν ὑπέβαλλέ τις, ὅπως τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργον εἰσαχθῆ ὡς διδακτικὸν βιβλίον εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν δούλων μάλιστα ἐπαρχιῶν, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα εἰς τὰς σημερινὰς ἰδίως δοκιμασίας ἔχουσι μείζονα ἀνάγκην ἐπιρρώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος. Θὰ ἔλεγεν ἴσως τις, ὅτι τὰ ὑψίστα διδάγματα τῆς φιλοπατρίας δεόν νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς νεωτέρας καὶ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, εἰς τοὺς τριακοσίους π. χ. ἐκείνους οἵτινες ἐφύλαττον τὴν δίοδον τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ οἵτινες ἠσθάνθησαν, ὅτι ἦτο καθήκόν των ν' ἀποθάνωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τὸν τόπον, τοῦ ὁποίου τὴν φρούρησιν ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς ἡ Πατρίς ὡς ἐπίσης εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, εἰς τὴν ὀλοκαύτωσιν τοῦ Ἀρχαδίου, εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἀθάνατο γράμμα τοῦ Τσαβέλλα. Δὲν ἔπεται ὅμως

ἐκ τούτου, ὅτι ἀποκλείεται ἀπὸ τὴν στέγην τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων πᾶσα ἐκ τῆς φιλολογίας ἄλλου λαοῦ θαυμασία πατριωτικὴ διήγησις, καθ' ὃν χρόνον σπανίζουσι παρ' ἡμῶν ἔξοχα τοιαῦτα ἔργα. Διὰ τὰ ἐν Τουρκίᾳ μάλιστα ἡμέτερα σχολεῖα, ὅπου ἀτυχῶς κί πέδαι τῆς λογοκρισίας δεσμεύουσι πᾶν ἀνάγνωσμα ἀρυσθὲν ἐκ τῶν ἄθλων τῶν πατέρων μας, φάνεται μοι ὡσεὶ ἐπιβεβλημένη ἡ εἰσαγωγή βιβλίου, οἷον τὸ ἀνὰ χεῖρας. Ἐνθυμούμαι φίλου διδασκαλιστοῦ τὰ «Παιδικὰ Ἀναγνώσματα», τὰ ὅποια ἐγράφησαν διὰ τὴν δούλην Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰ ὅποια ἔν καὶ μόνον κεφάλαιον ἀφιερωμένον πρὸς καλλιέργειαν τῆς φιλοπατρίας ὑπῆρχε καὶ τοῦτο εἰλημμένον ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἱστορίας· ἦτο ἡ θεία ἐποποιεῖα τῆς Ἰωάννης Δ' Ἄρχ. κἀποθεν τῆς ὁποίας ἐν ὑποσημειώσει ἐφέρετο τὸ ἐξῆς:

“ Τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας εἶνε ἄξιον ἐκτιμήσεως ὑπὸ πᾶσαν σημαίαν “.

Ἄλλὰ καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετάφρασις τοῦ «Παιδὸς» διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα ἐκεῖνα, οὐδεὶς θ' ἀρνηθῆ ἔν στέγασμα διὰ τὸν «Ἀπάτριδα», ὅπως καὶ αὐτος συναναστραφῆ μετὰ τοῦ διωκομένου Ἑλληνόπαιδος. Πρὸς τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ γίνῃ ἰδικιτέρα σχολικὴ ἐκδοσις μετὰ κατὰλλήλου προλόγου.

Δὲν θὰ εἶνε δὲ ἡ πρώτη φορὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς παρ' ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, καθ' ἣν ἔργον ἐκ τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς φιλολογίας θὰ ἐξυπηρέτει τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων. Πολλοὶ πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι ἐμοῦ θὰ ἐνθυμῶνται τὸν Ροδινσῶνα Κροῦσον τοῦ Defoe, τὸ προσφιλὲς ἐκεῖνο περιπετειῶδες ἀνάγνωσμα, τὸ ὅποιον ἐκ τῆς αὐτῆς μετεφέρθη φιλολογίας. Ἄλλ' ἴσως τις ἐκ τῶν κατὰχρηνομένων εἰς τὰς νεωτέρας προόδους τῆς παιδαγωγί-

κῆς ἀντέτασεν, ὅτι σήμερον πλέον βιβλία τοῦ ἀφηγηματικοῦ συστήματος, καθ' ὃ ἡ διήγησις περιστρέφεται περὶ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, εἶνε ἀπροσδιόνυσα διὰ τὰ σχολεῖα πρὸ τῶν διαφόρων ἄλλων ἀναγνωσματαρίων τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ συστήματος. Ὡς πρὸς τὸν « Ἀπάτριδα » ὅμως τοιοῦτο ἐπιχείρημα καταρρέει ἀμέσως, καθότι διὰ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ σελίδων οὐχὶ μόνον ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ ὑψιστος πατριωτισμὸς πρακτικώτατα μετοχγετεύονται εἰς τοὺς μαθητὰς, τὰ δύο δὴ δὴ στοιχεῖα ἐκείνα, τὰ οὐσιώδη διὰ τὴν πρόοδον ἑνὸς ἔθνους, καὶ τὰ ὅποια πρὸ πολλοῦ ὄφειλον νὰ ἐπιδιωχθῶσι διὰ τῆς δημοσίας ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἄλλαι γνώσεις ἱκαναὶ διδάσκονται· δὲν συμβαίνει δὴ δὴ ὅ,τι παρατηρεῖται εἰς ἔργα τοῦ αὐστηροῦ συγκεντρωτικοῦ συστήματος, δι' οὗ ὁ μαθητὴς παραμένει συνήθως ἄμοιρος τῶν πολλαπλῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ

“May the young Man never know what
it is to be a Man without a Country.”

PHILIP NOLAN'S FRIENDS P. 470.

Τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελληνίσεως τοῦ «Ἀπάτριδος» συνέλαβον κατὰ τὸ 1896—1897, καθ' ὃν χρόνον ἐσπούδαζον ἐν τῷ French-American College τῆς πόλεως Springfield Mass. Ἑλληνίδες τινες* μαθήτραι τῆς Σχολῆς ἐκείνης, ὡς ὁ πρὸ μιᾶς ἢ δύο γενεῶν ἐκλατινισθεὶς Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τοῦ Chapelle Grecque τῆς Κορσικῆς, εἶχον ἀπομάθει τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἶχον ἀποξενωθῆ τῆς Θρησκείας ἐκείνης, ἥτις ὑπῆρξε τῆς δουλείας παρήγορος καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων παραστάτης. Αἱ κόραι αὗται μοὶ ἔδωσαν ἐν μικρογραφίᾳ μίαν ἀπαισίαν εἰκόνα τοῦ ἀπωτέρου ἐν Ἀμερικῇ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἐργῶδες ἔχει νὰ διατρέξῃ στάδιον καὶ ἡρωϊκὸν νὰ ἐπιτελέσῃ ἄθλον, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν ξενικὴν ἐπήρειαν καὶ τὴν βαθμιαίαν ἀφομοίωσιν μετὰ τῶν περικυκλούμενων αὐτὸν στοιχείων.

Ὡς γνωστὸν ἡ ζωτικότης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπεδείχθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεπαρκῆς ἐν μέσῳ λαῶν ἀνωτέρου πολιτισμοῦ καὶ μορφώσεως. Ποῦ δύναται τις παραδείγματος χάριν ν' ἀνεύρῃ τὴν κατὰ τὸ 1767 πρώτην ἀποικίαν τῶν

* Ἐκτενέστερον περὶ τούτων ἔγραφα εἰς σειρὰν ἄρθρων δημοσιευθέντων ὑπὸ τὸν τίτλον “τὰ Ἀπομνημονεύματα ἐνὸς σπουδαστοῦ.”

Πελοποννησίων ἐν Ἀμερικῇ; * Ἐντὸς ἐνὸς μόλις αἰῶνος ἐν ἐθνικὸν μνῆμα ὑψώθη ἐκεῖ, ἡ ἀποικία ἀφωμοιώθη μετὰ τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ ἐξηφανίσθη, ἵνα μὴ ἐγερεθῆ ποτε διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα. Καὶ ὁ ἐθνολόγος, ὁ ιστοριοδίφης ἢ πᾶς τις ἄλλος μάτην θὰ τὴν ἀναζητήσῃ πλέον ὡς ὑφίσταμένην ὑπαρξιν—ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν. Πόσοι Ἑλληγόπαιδες γεννηθέντες ἐν Ἀμερικῇ ὀλίγας μόνον λέξεις γνωρίζουσιν ἐκ τῆς γλώσσης μας καὶ ἄνευ ἐθνικῆς συνειδήσεως φέρονται ἀκατασχέτως πρὸς τὴν αὐτὴν τύχην; Πόσοι ἐπίσης μεταξὺ ἡμῶν προσεχώρησαν εἰς ξένα δόγματα, ἐγκατέλειψαν τὴν Θρησκείαν μετὰ τῆς ὁποίας συνεζυμώθη τὸ Ἔθνος καὶ ἵνα καλύψωσι τὴν στείρωσιν τῶν καρδιῶν των, αἵτινες δὲν πάλλουσι διὰ τὸ γλυκὺ τῆς Πατρίδος ὄνομα; ἀνεκύρηξαν, ὅτι οὐδεμία μεταξὺ Αὐτῆς καὶ τῆς Θρησκείας ὑφίσταται σχέσις. *

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ τὸ ἐξῆς: τὸ πᾶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ συντείνει ὅπως λησμονήσωμεν, ὅτι εἴμεθα Ἑλληγες. Ἐν ταύτῳ δὲ ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ συνδεθῶμεν

* “1767. Ἀποικίαν Πελοποννησίων ἄγει εἰς Φλόριδα τῆς Ἀμερικῆς ὁ ἰατρός Τουρνβύλλος, οἵτινες ἐνωθέντες μετὰ Κορσικανῶν κληρουχοῦσι 60 στρέμματα γεωπονίας. Οὗτοι κατοικοῦσι τὴν Νέαν Σμύρνην, γεινιάζουσαν τῷ Ἀγίῳ Δομίγκῳ.”—Μελίρριτος.

* “Καὶ ὅμως δὲν νομίζω νὰ μὲ πλανᾷ ἡ ἐθνικὴ φιλιαντία, ἐὰν εἴπω, ὅτι ἐν μέσῳ τοσοῦτων ἀγώνων τῆς αὐτῆς φύσεως, ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν τοῦ 1821 διατηρεῖ πάντοτε θέσιν ἐξαιρετικὴν καὶ προνομιοῦχον. Τοῦτο δέ, διότι εἰς οὐδένα ἄλλον τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων ὑπῆρξε τοσοῦτο δυσανάλογον πρὸς τὴν μικρότητα τῶν μέσων, διότι εἰς οὐδένα ἄλλον συνηνώθησαν τοσοῦτον ἐναρμονίως αἱ ἐνδοξόταται παραδόσεις τοῦ Πατριωτισμοῦ καὶ αἱ ὑψηλότεροι ἐμπνεύσεις τῆς Θρησκείας, τὸ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς τῶν Σπαρ-

στενῶς μετὰ τῶν ἄλλων στοιχείων καὶ ἀποτελέσωμεν γνήσιον μετ' αὐτῶν ἀδελφὸν σῶμα.

Δὲν φερόμεθα, εἶνε ἀληθές, ὡς ἄλλοι λαοί, πλησίοντι πρὸς τὸν ἑξαμερικανισμόν, ἀλλὰ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου τὸ ἀκοίμητο κανδύλι τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας ἀποσβεσθῆ καὶ ἔν ἀπαίσιον:

*Aeternum vale Ἑλληνικὴ Πατρίς ἀκουσθῆ,
μία φωνὴ γλαυκὸς ἀπηχήση*

Ἦδη δὲν θὰ ἦτο ἄπορον, ἂν καὶ πρωτοτύπως ἔγραφέ τις ἐν τῇ νέῃ ἡπείρῳ τὸν «Ἀνθρωπον χωρὶς Πατρίδα». Τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως πρὸ παντὸς ἰδίου δημιουργήματος, τοῦ ὀποίου ἡ φιλολογικὴ ἀξία θὰ ἦτο μικρὰ, προσέκρινα τὴν μετάρησιν τοῦ μικροῦ ἀριστουργήματος τοῦ Hale μὲ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποθεράμῃ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποβῆ a word to the wise, εἰδὸς τι σάλπιγγος, ἥτις διαρκῶς νὰ σαλπίζει:

“Τί φοικτὸν νὰ μὴ ἔχη τις μίαν πατρίδα καὶ
*quo vadis, μετανάστα, ἴσον μακρὰν τῆς Ἑλ-
λάδος;*“

τιατῶν καὶ τὸ ἐν Τούτῳ Νίκα τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐὰν δὲν ἐπῆρχε τὸ κρᾶμα τοῦτο τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πόθεν θὰ ἦντιον οἱ πατέρες μας τὸ ἀκατάβλητον ἠθικὸν θάρρος, ὅπερ ἀπητεῖτο, ὅπως ἀναλάβωσι καὶ διεξαγάγωσι νικηφόρους ἔργα, ἰὺ οὐτιον ἡ ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων δὲν ἀναφέρει αλλοιαν ἀνισώτερον;“

Ἄλ ἐξ α νδ. Σ. Βυζάντιος

Ἰπὸ τοιαύτας σκέψεις καὶ ἐλπίδας, ἀπηύθυνα πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ «Ἀπάτριδος» τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν:

Springfield, Mass., Feb. 24, 1907.

Rev. Edward E. Hale,
Chaplain of the Senate,
Washington, D. C.

Dear Sir:

I have been studying your book "The Man without a Country" and in it I find, as all its students must, something of the lovely Parthenon, indeed something of the good and beautiful world. I thought that the author of such a gem not only is able to kindle love for his own great and glorious country, but also through translation might arouse the same feeling for a country equally great and glorious in history and hopes—namely Greece.

Therefore I write asking your permission to translate this masterpiece into the tongue of Plato and Aristotle, into that language which has among its wonderful stories, this teaching: "Both by Gods and men fatherland should be honored, held more sacred and in greater esteem than father, mother, or any other ancestor or relation."

Respectfully yours.

N. A. FLETORIDES

A Law Student.

Ἦτοι:

Πρὸς τὸν αἰδ. *Edward E. Hale,*

Ἱερέα ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν.

Ἀγαπητὲ κύριε,

Διῆλθον μετ' ἐπιστάσεως τὸν ὑμέτερον, „Απατριν“ καὶ εὔρον ἐν αὐτῷ, ὡς πᾶς τις ὀφείλει νὰ ἀνεύρη, τι ἐκ τοῦ θείου Παρθενῶνος τῇ ἀληθείᾳ μίαν χάριν εἰλημμένην ἐκ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐσκέφθη γάρ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐνὸς τοιούτου ἀριστουργήματος οὐχὶ μόνον εἶνε ἱκανὸς νὰ ἐμπνέῃ φιλοπατρίαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου αὐτοῦ πατρίδος, ἀλλ' ἐπίσης δύναται νὰ μεταχέτῃ τὸ αὐτὸ αἶσθημα εἰς τὸν λαὸν χώρας ἐξ ἴσου ἐνδόξου καὶ μεγάλης εἰς παραδόσεις καὶ ἐλπίδας — τὴν Ἑλλάδα.

Συνεπῶς σὰς παρακαλῶ, ὅπως μοὶ ἐπιτρέψῃτε νὰ μεταφράσω τὸ ἀριστοτέλῃμα τοῦτο εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἔργον ἢ ἐξῆς ἀλήθεια: “Πατὴρ τε καὶ μητὴρ καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατὴρ καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις.”

Χαιρετίζων ὑμᾶς εὐσεβάστως
διατελῶ,

ΝΙΚΟΣ Α. ΦΛΕΤΟΡΙΔΗΣ,

Σπουδαστὴς τοῦ Δικαίου.

Ὁ πολὺς συγγραφεὺς μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν εὐγενείας καὶ λεπτότητος εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀπαντήσῃ οὕτω:

FROM

EDWARD E. HALE

1748 N STREET, N. W.

WASHINGTON, D. C...

Feb. 27, 1903

My dear Sir,

I have your note
 & am honored &
 gratified by it.

It will give me
 great pleasure to know
 the book has been trans-
 lated into Greek.

I take pleasure in
 sending you the best
 Edition.

Truly yours,

Edward E. Hale

Ἦτοι:

Ἀγαπητέ μοι κύριε,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σας καὶ ἡσθάνθην τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν ἐκ ταύτης.

Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺν ἔτι νὰ μάθω, ὅτι τὸ βιβλίον μετεφέρθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἀσμένως στέλλω σοι τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

Ἐμέτερος

EDWARD E. HALE.

Ἀπαντῶν εἰς ταύτην ἔγραψα τὰ ἑξῆς:

Springfield, Mass., Feb. 5, 1907.

Rev. Edward E. Hale.

My dear Sir:

I am grateful for your consent and for the book. As soon as possible I hope to be able to return the latter to you in its Greek garb.

Yours sincerely

N. A. FLETORIDES

Ἦτοι:

Ἀγαπητέ μοι κύριε,

Διατελῶ εὐγνώμων ὑμῖν διὰ τὴν συγκατάθεσίν σας καὶ διὰ τὸ βιβλίον. Ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ἐλπίζω νὰ ἐπιστρέψω ὑμῖν τὸ τελευταῖον ὑπὸ Ἑλληνικόν του ἔνδυμα.

Ἐμέτερος ὅλως

ΝΙΚΟΣ Α. ΦΛΕΤΟΡΙΔΗΣ

Δὲν ἀπαυτεῖται νὰ λησμονήσῃ τις τὴν ἐγεννήθη, ἢ νὰ ἀρνηθῆ τὴν χώραν τοῦ διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ μαθήματα, τὰ ὅποια ἐγκλείει ἡ παραβολὴ αὕτη. Πᾶς ὅστις ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ δάφνη ἀυξάνει πάντοτε εἰς τὸ ἀῖμα τοῦ μαρτυρίου, ἢ στερεῖται ἐθνικοῦ ἐγωῖσμοῦ, ἢ συντείνει εἰς τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ ἔθνους, ἢ δὲν ὑποδεικνύει τὰς προλήψεις καὶ τὰς κοινωνικὰς συνθήκας, * αἵτινες, βαρύνουσι τὸν λαὸν μας, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἄπατρις. «Πᾶς τις γενικῶς, ὅστις διὰ τῶν ἐμπαιγμῶν του, ἢ διὰ τῶν ὑστεροβουλιῶν του ἢ διὰ τῆς ἀνκοινωνώσεως τῶν μυστικῶν τῆς χώρας του παύει πρὸς στιγμὴν τὴν πρόδον, ἢ τις φέρει τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν ἔθνων, ἢ καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν βούλησιν τῆς πολιτείας ὅπως ἐξασφαλίσῃ δικαιοσύνην μεταξὺ τῶν πολιτῶν ἢ γενικῶς ὑποδοθήσῃ τὴν μεγάλαιτέραν ζωὴν τοῦ ἔθνους εἶνε «without a Country», παρατηρεῖ ὁ συγγραφεύς.

Ἄλλ' οὐδεὶς τούτων κατηράσθη τὴν χώραν του, οὔτε ἀπηνήθη αὐτήν.

Οὐδεμία ἐν τούτοις ὑφίσταται διαφορὰ καὶ οὔτοι εἶνε ἄνανδρα τέκνα.

* Drive the cold shadows of dark night away,
and hail the sunlight of a new born day.
Open thy lustrous eyes oh! Greece and see.
.Wake! Let the deep sleep be o'er,
and be undying Greece for ever more."

The Wanderings of Izra.

Ἑλλάς! ὄψε μακρὰν τὰς προλήψεις καὶ τὸ σκοτός, τὸ ὁποῖον σὲ ἐπισκιάζει καὶ χῶρει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν δημιουργίαν χαρακτήρων. Ἐγένθητι τοῦ πολιτισμοῦ μήτηρ ἐκ τοῦ παγεροῦ ὕπνου καὶ γενοῦ πάλιν ἀθάνατος Ἑλλάς.

Καὶ ἤδη, ἐὰν οὐδὲν ἄλλο προσκομίσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ φιλολογίαν ὁ «Ἄπατρις», εἶνε ἀρκετὸν ἐὰν θερμᾶν ἐπὶ πλέον τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, ἀρκεῖ, ἐὰν ὡς ἀσθενὲς πρόχωμα ἀναστείλῃ ὀλίγον ὅ,τι φέρει ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀφομοίωσιν μετ' ἄλλων λαῶν, εἶνε ἀρκετὸν, ἐὰν εἰς κάποια ἀπὸ τὰ πονεμένα ἐκεῖνα στήθῃ, τὰ ὁποῖα διαρκῶς θὰ ἔδερον οἱ ἄνεμοι τῆς ξενιτειᾶς ἐὰν ἐμβάλλῃ τὸν πειρασμὸν τῆς παλινოსτήσεως. Ἐὰν εἰς μίαν καὶ μόνην τοιαύτην ἑλληνικὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου ἀναφυῇ ὁ πόθος οὗτος καὶ ἀπηχῆσθῃ ἢ εὐχὴ τῶν Σαλαμινίων ναυτῶν:

*“ Γενοίμαν ἦ’ ὄλαεν ἔπεισι πόντου
 πρόβλημι’ ἀλίκλυστον, ἄκραν
 ὑπὸ πλάκα Σουρίου,
 τὰς ἱερὰς ὅπως
 προσείποιμεν Ἀθάνας”,*

ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ «Ἄπατρις» μετεφράσθη ἐπέτυχε τελείως.

Ἐγὼ ἀναγράψαι ὅλα σχεδὸν τὰ φιλολογικὰ περίεργα καὶ ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα συνδέονται μετὰ τοῦ πρωτοτύπου «Ἄπατρίδος». Ἀκουσίως τρόπον τινὰ φέρομαι ἤδη εἰς τὴν ἀναγραφὴν καὶ ὀλίγων ἐκ τῶν πολλῶν ἐπεισοδίων τῶν στενωῶς ἐχομένων μετὰ τῆς ἀνὰ χεῖρας μεταφράσεως. Πιστεύσατέ με ὅτι πολὺ ἀμφοταλαντεύθην, ἂν ἔπρεπε τὰ κατωτέρω νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ δὲν θὰ τὸ ἔβλεπον, ἐὰν δὲν ἐθεωροῦντο πρόσφορα διὰ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἢ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ «Ἄπατρίδος» ἐπιδιώκει.

Ὅτε τὸ πρῶτον κατὰ τὴν 13ην Μαρτίου 1897 ἠγγέλθη

διὰ τῶν «Θερμοφυλῶν» ἢ ἔκδοσις τοῦ «Ἀνθρώπου Ἄνευ Πατρίδος», εἰς τῶν πολυτίμων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ φίλων, μοι ἔγραψε τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν, ἣν πιστῶς ἐξ εὐλαβείας παρὰθέτω:

Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῇ 15ῃ Μαρτίου 1897.

Ἀγαπητέ μοι Νίκο,

“ L' idee de patrie embrasse le passe', le present et l' avenir.” — A. UESSIOT.

“Σὲ ἐγνώρισα ἐκ τοῦ πλησίον ἐνδιαφερόμενον πάντοτε διὰ λαογραφικὰς μελέτας καὶ ἐνόμιζον, ὅτι σπουδάσεις τὴν Ἀγγλικὴν, ἵνα νέας κάμῃς ἐρεῦνας εἰς τὰς πλουσίας παράδοσεις τῶν ἀγγλοσαξωνικῶν λαῶν καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἡμετέραν δημώδη φιλολογίαν (Greek folk lore), ἣτις ἀπεθησαυρίσθη εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην.” Ἡλπίζον, ὅτι ἐπανῆλθες πάλιν εἰς τὸν ὠραῖον μαθητικὸν βίον, ἢ χάριν ἐπεξεργασίας τοῦ ἔργου ἐκείνου ἢ χάριν ἀνακουφίσεως ἐκ τοῦ πολυπλάγκτου βίου, τὸν ὁποῖον διήνυσας ἀφ' ὅτου, ὡς μὴ ὄφειλε, ἄφησες τὴν ἀμφίρροτον πατριίδα σου. Παρ' ἐλπίδα ὁμως ἤκουσα νὰ μᾶς ἀναγγέλλῃς τὴν ἔκδοσιν βιβλίου ὅλως διαφόρου φύσεως. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ μαρμαρωμένου βασιληᾶ μας καὶ τῆς Γοργόνας, ἣτις ἐρωτᾷ ἄν ζῆ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. Οὐδὲν ἐξ αὐτῶν. Πρόκειται ἤδη περὶ τοῦ „Ἀνθρώπου

άνευ Πατρίδος.“ Ὁ τίτλος ὁμῶς οὗτος τοῦ νέου ἔργου σου διατελεῖ ἐν παγερᾷ ἀντιθέσει πρὸς πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν καὶ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἀκόμη χρόνους τῆς δουλείας διεθέρουμανεν ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδος. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὁμολογοῦσι τὰ δημώδη ἄσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεκρυσταλλώθη ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους ἐν τῇ δουλείᾳ, καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν εὐγράμμων βουνῶν μας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ κλέφτης χάριν αὐτῆς τῆς πατρίδος

„Ὀλημεροῦλα πολεμᾷ, τὸ βράδυ καρραούλι.“

Ὡς γνωστὸν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ σταδιοδρομίαν ὑπῆρξε πολλάκις δοῦλος, οὐδέποτε ὁμῶς Ἀπατρις, πίπτων δὲ πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἔφερε κεκρυμμένην τὴν ἰδέαν τῆς Πατρίδος καὶ ἠλπίζεν, ὅτι :

“Πάλι μὲ χρόνια μὲ καιροὺς, πάλι ἰδικά μας θᾶναι“ ὡς ἔφαλεν ὁ ραψωδὸς τῆς ἀλώσεως.

Δέχθητι τὰ βέλτιστα

E. X. Σ.

Υ. Γ. Ἐπιεῖθεν ὁμῶς τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸ πᾶν ἐμπνέει λήθην τῆς πατρίδος.

Idem.

Ἐν ἀκόμῃ περίεργον σχετικώτατον πρὸς τὸν « Ἀπάτριδα » θὰ διηγηθῶ ἤδη, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θὰ λησμονήσω. Εἰς τὴν πόλιν Springfield τῆς Μασσαχουσέτης ἐγνώρισα τὸν ποιητὴν W. G. Ballantine, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον

ἔχει ἐμποτισθῆ εἰς τὰ κλέη τῆς ἡμετέρας πατρίδος.*
 Ἄνεφερα, νομίζω, αὐτῷ περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ «Ἀπά-
 τριδος», δὲν ἐνθουμοῦμαι ὅμως καλῶς, ἂν ἦτο ὁ ποιητῆς Bal-
 lantine ἢ ἄλλος γνώστης τῆς Ἑλληνικῆς Ἀμερικανῶς—
 μακρὸς ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἄλλως τε μέχρι σήμερον,
 ὅτε τὰ χειρόγραφα μου δίδονται εἰς τὸ τυπογραφεῖον, διέρ-
 ρησε χρόνος—ὅστις οὕτω μοὶ ἀπήντησε:

— «Σᾶς συγχαίρω διὰ τὸ ἔργον τοῦ ὁποῖου ἐπελήφθητε·
 εἶνε μίξ ἀπὸ τᾶς ὠραιότερας ἱστορίας μας».

Ἄκοσλούθως ὁ φιλέλληγ συνομιλητῆς μου προσέθηκε:
 — «Συνήντησά ποτε πλανωμένους Ἑλληνας ἐργάτας, οἵτινες
 μὲ ἀπεριγράπτους κ. κ. ο. υ. χ. ἰ. α. ε. διέτρεχον τᾶς ἀχανεῖς

* Ὁ W. G. Ballantine, καθηγητῆς ἐν τῷ Training School τῆς
 πόλεως Springfield Mass., ὁμιλεῖ τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν Ἑλ-
 ληνικὴν, τὴν ὁποῖαν ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις. Ἐξ ἀφορμῆς Ἑλληνας
 ὀπωροπώλον μὲ τὸ πούσ—κάρο, τὸν ὁποῖον συνήντησεν ἐν λεω-
 φόρῳ τινὶ τῆς Βοστώνης πιθανῶς, ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον χαρακτη-
 ριστικὸν ποίημα, ἐπὶ τὸν τίτλον "A Roman", τὸ ὁποῖον δὲν
 γνωρίζω, διατι δὲν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλη-
 νικοῦ τύπου:

'Twas in the crowded avenue; o'erhead
 Thundered the trains; below, the pavement
 shook
 With quivering cables. Everywhere the crush
 Of horses, wheels and men eddied and
 swirled.
 A river of humanity swept by
 With faces hard as ice. I stopped beside
 A little push-cart filled with Southern fruits
 And dickered with the huckster, "Three for
 five?"

χαράδρας τῶν Δυτικῶν Πολιτειῶν. Πόσον οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖ-
νοι βιοπαλαισταὶ ὠμοίχρον μὲ τοὺς μυρῖους τοῦ Ξενο-

“No, two,” in broken English. There we
stood—

He shabby, stooping, wolfish, all intent
Upon a penny, I to him no more
Than just another stranger from the throng
Trampling each other in this fierce New
World.

Then looking in his sordid eyes I said,
Using the tongue of Plato and of Paul:
“Art thou a Roman?” Never magic word
Of wizard or enchanter wrought more sure.
The man erect, transfigured, eyes on fire,
Lips parted, breath drawn fast, thrust in my
hands

His double handful. Huckster? No, a king!
“Could I speak Romam? Did I share it all—
The memories, the pride, the grief, the hope?”
Then welcome to the best of all he had.

Wouldst know, self-glorified American,
The name that sums the grandest heritage
Race ever owned? 'Tis “Roman” spoke in
Greek:

Romaίος they call it. Constantine the Great
Fixed his new capital where East meets West,
Brought Rome’s imperial law, the Cross of
Christ,

The art and tongue of Greece—the whole
world’s best;

And in that fairest spot new Christian Rome

φῶντος, τοὺς περιπλανωμένους εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις καὶ τὰ ὄρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τοὺς ἐπλησίασα καὶ τοὺς ὠμί-

Reigned queen a thousand years, until the
Turk

Fell like a blight, and darkness shrouded all.
But still that name lives in the exile's dreams,
All glories, Hebrew, Christian, Roman, Greek,
Blend in that one unequalled Romanios.
Abraham, Moses, Homer, Phidias,
Caesar, Paul, Chrysostom, Justinian,
Bozzaris, Ypsilanti, Byron, all
Are his. O blest America, these men
That come in rags bring jewels in their hearts
To shine resplendent in thy future's crown!

SPRINGFIELD, MASS.

Ἡ μετάρρασις τοῦ ποιήματος τούτου ἔχει οὕτω·

Ἐντὸς τῆς πληθούσης λεωφόρον ἄνωθεν οἱ ἐναέριοι σιδηρόδρομοι ἐκρότουν, κάτωθεν δὲ τὰ λιθόστρωτα ἐσειόντο μὲ τὰ παλλόμενα σύρματα. Πανταχοῦ ἐν συνωστισμῶ ἄλογα, ἄμαξαι καὶ ἄνθρωποι περιεδινοῦντο καὶ συνεστρέφοντο. Χείμαρρος ἀνθρώπων διήρχετο πρὸ ἐμοῦ ὀρηκτικὸς μὲ ἀσυμπαθεῖς μορφάς, ὡς ὁ πάγος. Ἐστίθην πρὸ χειρομαξίου, τὸ ὅποτον ἦτο πλήρες ἀπὸ καρπὸς νοτίων χωρῶν καὶ συνεφώνουν μὲ τὸν πλανόδιον πωλητὴν λέγων· “Three for five?” “πέντε εἴ τὴν πεντάρα;”—“No two!” “ὄχι δύο!” ἀπήντησε μὲ προφορὰν ἐσφαλμένην. Ἐκεῖ ἰστάμεθα—αὐτὸς κακοενδεδυμένος καὶ κυτωμένος μὲ βλέμμα λύκου προσηλωμένος ἐπὶ ἐνὸς ὀβολοῦ (penny)· ἐγὼ δὲ δι’ αὐτὸν ἤμην μόνον εἰς ἕτερος ξένος ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ καταπατοῦντος ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἐν τῷ ἀγρίῳ τούτῳ Νέῳ Κόσμῳ.

Τότε προσβλέψας εἰς τοὺς πλεονεκτικὸς ὀφθαλμούς του εἶπον, κάμωνων χρῆσιν τῆς γλώσσης τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Παύλου “—εἶσαι Ρωμῆός;” Οὐδέποτε μαγικὴ λέξις μάγου ἢ γοητεντοῦ ἐξή-

λησα ἑλληνιστί, τότε δὲ ἠσθάνθη τελείως, ὅτι ὁ μέγας ποιητῆς σας ἀναφέρει διὰ τὸν ἐγκαταλειφθέντα ἐν Λήμνῳ Φιλοκτῆτην. Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν ἐγκαταλειμμένοι καὶ δὲν ἠδυνήθησαν γὰρ ἐννοήσω τί ζητοῦσι τόσον αὐτοί, ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ὑμετέρων εἰς ἀπομεμακρυσμένους πλανώμενοι χώρους».

οκησε μεγαλειτέραν ἐπιροσὴν ἐπὶ ἄλλον. Ὁ ἀνὴρ εὐθυτενής, μεταμειορωμένος, μὲ ὀφθαλμοὺς γλέγοντας, μὲ χεῖλη ἠρωγμένα, μὲ πνοὴν ταχεῖαν ἔθεσεν εἰς τὰς χεῖρας μου διπλῆ χειρᾶ.

Πλανόδιος! "Ὁχι! Βασιλεύς! "Εὐὰν δυνάμην γὰρ ὀμιλήσω τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν, ἐὰν εἶχον κοινὰ τὰ πάντα—δηλαδὴ τὰς ἀναμνήσεις, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν θλίψιν, τὴν ἐλπίδα, τότε ἠδυνάμην γὰρ ἔχω τὰ ἄριστα ὅλων ὅσα εἶχε.

Θέλεις γὰρ γνωρίσης αὐτοδοξασιμένη Ἀμερικανὴ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει ὡς ἄθροισμα τὴν μεγαλειτέραν κληρονομίαν, τὴν ὁποίαν φυλὴ εἶχε ποτε; Εἶναι ἡ λέξις Ρωμῆος ἐκφερομένη εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν. Τὸ λέγουσι Ρωμῆος. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἔφερε τὴν νέαν πρωτεύουσάν του ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἀνατολὴ γεινιάζει τὴν Δύσιν, ἔφερε τὸν αὐτοκρατορικὸν νόμον τῆς Ρώμης, τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, τὴν τέχνην καὶ τὴν γλῶσσαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ κάλλιστα τοῦ ὅλου κόσμου. Καὶ εἰς τὴν μαγευτικωτάτην τοποθεσίαν ἢ Νέα χριστιανικὴ Ρώμη ἐδέσποζεν ὡς βασιλεὺς χίλια ἔτη μέχρις ὅτου ὁ Τοῦρκος ἐπέπεσεν ὡς καταστροφὴ καὶ σκότους πέπλος ἐκάλυψε τὰ πάντα. Ἄλλ' εἰσέτι τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἐπιζῆ εἰς τὰ ὄνειρα τοῦ ἐξορίστου. Ἀπασα αἱ δόξαι, Ἑβραϊκῆ, Ρωμαϊκῆ, Χριστιανικῆ, Ἑλληνικῆ συμμιγνύονται εἰς τὸ ἐν τοῦτο τὸ ἀπαράμιλλον Ρωμῆος. Ἀβραάμ, Μωϋσῆς, Ὀμηρος, Φειδίας, Καῖσαρ, Παῦλος, Χριστόστομος, Ἰουστινιανὸς, Βότσαρης, Ὑψηλάντης, Βύρων, ὅλοι εἶναι ἱδικοί του.

ᾠ! εὐδαίμων Ἀμερικῆ, αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες προσέρχονται μὲ ράκη φέρον ἀδάμαντας εἰς τὰς καρδίας των, οἵτινες ἐκλάμπρως θὰ φωτοβολήσουν εἰς τὸ μέλλον στέμμα σου!

«Ἐν μόνον γνωρίζω, ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ ἄνευ πατρίδος ἄνθρωποι, ἀφ' οὗ δὲν γνωρίζουσι τί σημαίνει προσήλωσις εἰς τὸ πατρῶον ἔδαφος καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπὲρ ποτε ἢ μικρὰ Ἑλλάσας ἔχει ἀνάγκην τῶν τέκνων της».

Ρίγος διέδραμε τὸ σῶμά μου, καὶ εἰς τοὺς λόγους τούτους ἠσθάνθην ὡς φωνή τις νὰ μοι ἔλεγε: λιποτά κ τ α π ρ ο δ ό τ α εὐρίσκεσαι εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἥρωος τὸν ὁποῖον δι' ἑλληνοῦ τολμᾶς νὰ περιβάλλης ἐνδύματος.

Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ εὐγενὴς Ἀμερικανὸς:

— «Χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἀθηνᾶ φαίνεται ἔτι ὡσεὶ προσμειδιῶσα πρὸς τὴν ἐλαίαν, χώρα, τῆς ὁποίας ἡ φύσις πάντοτε ὑπῆρξεν ὠραία καὶ γόνιμος, δὲν εἶνε ἀδίκημα νὰ ἐγκαταλείπηται τόσον ἀστόργως; »

Ἐνθυμοῦμαι, ἐτραύλισα τότε ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς ἐπιβάλλει τὸν ἐκπατρισμόν, ὁ δὲ συνομιλητῆς μου, σφίξας τὴν χεῖρά μου φιλικώτατα, προσέθεσε τὸ ἐξῆς:

«Ἡ γῆ ἣ τις ἔθρεψε τοὺς πατέρας σας δὲν θὰ ἀρνηθῆ νὰ θρέψῃ καὶ ὑμᾶς», καὶ τοῦτο ἦτο μία μεγάλη ἀλήθεια.

Θὰ προσέθετον καὶ ἄλλα τοιαῦτα περίεργα σχετιζόμενα μετὰ τῆς ἀνὰ χεῖρας μεταφράσεως, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ σκανδαλίσω τινὰ ὅτι ζητῶ νὰ αὐξήσω τὴν λεγεῶνα τῶν ψευδῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα διὰ τὸν ἀτυχῆ Νόλαν περιουελέγησαν. Διὰ τὸν αἰσθηματικὴν ἀναγνώστην δὲν πρέπει νὰ παραληφθῆ τὸ ἐξῆς, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ἐν τῷ προλόγῳ ὁ συγγραφεύς: «The sentimental reader may be interested to know that my own tears blotted the paper of the original manuscript». Ὁμολογῶ ὅτι ἄμυ μετέφρασα τὰς τελευταίας σελίδας τοῦ «Ἀπάτριδος» δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τὰ δάκρυα, ἅτινα ἔβαψαν τὰ χειρόγραφα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔδωσα εἰς τὸ τυπογραφεῖον.

Δὲν πιστεύω οἱ ἡμέτεροι κριτικοὶ μετ' ἰδιαίτερου φηκοῦ νὰ ἐξετάζωσι ὅλα τὰ ἀνωτέρω, ἀφ' οὗ ἐκ χιλιάδων ἀγγλο-

φώνων ἀναγνωστών καὶ ἀρκετῶν κριτικῶν τοῦ « Ἀπάτριδος » μόνον εἰς παρετήρησεν ὅτι τὸ πλοῖον « Ἀνατολή », ἐφ' οὗ ὁ Νόλαν ἀπέθανεν, ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν Ἄνδεων. Δὲν πιστεύω γὰρ ὑποληθῶ ψεύστης καὶ παραχχαράκτης ὡς ἀδροφρόνως ὑπελήφθη ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τοῦ « Παρατηρητοῦ » τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ Hale ὡσεὶ ἀπολογούμενος ἔγραψε τότε : « Ψεῦσται καὶ πλαστογράφοι οὐδέποτε θέτουσι σκοπίμως πλοῖα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρέων, πολλοὶ δὲ ἀδαιεῖς διευθύνται φύλλων, νομίζουσι ὅτι ἄλλοι τινὲς ὑποκύντουσιν εἰς τοιαῦτα λάθη ».

Παραδίδων τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν δημοσιότητα καθ' ἣν ἐποχὴν κρίσις καὶ εἰδὸς τι παθολογικῆς κατὰπτώσεως παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν, — ἅτινα εὐθὺς μετὰ τὸν ἀτυχή ἡμῶν πόλεμον τοῦ 1897 παρετήρησεν ὁ ἐρίτιμος Νεοκλῆς Κκζάκης, ὅστις καὶ ἀνέλαβε τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐμψυχώσεως ἐνὸς λαοῦ — δικαιοῦμαι, νομίζω, γὰρ ἐπιπλασθῶ τὴν ἐπιείκειαν τῆς δημοσίας κριτικῆς.

Ἔχω ἔτι δι' ἐλπίδος ὅτι τὸ μικρὸν ἀριστούργημα (masterpiece) τοῦ μεγάλου Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου, τὸ ὁποῖον ἀπειλόμησα γὰρ μεταφῶω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, θὰ τύχη εὐμενοῦς παρ' ἡμῖν ὑποδοχῆς. Ὁ ἀναγνώστης μου δὲν θὰ ἀνέυρη εἰς τὰς σελίδας ταύτας ὅλην ἐκείνην τὴν ἀκραιφνεσιάνην καὶ ἀληθῶς συγκινοῦσαν φιλοπατριαν τὴν ὁποίαν ὁ χωροστῆρ τοῦ Hale γνωρίζει τόσον γραφικῶτα γὰρ ζωγραφίζῃ ἐν τῷ « Ἀπάτριδί του. ». Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠδυνήθην γὰρ τηρήσω τὴν συναρπάζουσαν χάριν τοῦ πρωτοτύπου. Ὡς γνωστὸν, οὐδὲν κλασικὸν ἔργον εἶνε δυνατόν τελείως γὰρ μεταφρασθῆναι, αἱ δὲ μεταφράσεις αὐτῶν ὁμοιάζουν μόνον μὲ τὴν ἑτέραν ὄφιν πολιτελοῦς τύπῃτος. Πρέπει ἤδη γὰρ εἶπω ὅτι μεταφράζων τὸ ἔργον τοῦτο ἀπέβλεπα καὶ εἰς ἄλλο τι, ἵνα δηλὰ δη ἀποβῆ τοῦτο ῥησίμοιον εἰς τοὺς μανθάνοντας τὴν Ἀγγλικὴν καὶ εἰς τοὺς Ἀμερικανούς τοὺς χάριν ἐπισκέψεως τοῦ κλασικοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος μανθάνοντας ὀλίγας Ἑλληνικὰς λέξεις ἢ καὶ ἐξ ἀγάτης σπουδάζοντας τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Ἐξ ἀνάγκης οὕτω περιορισθὴν εἰς τὴν πιστὴν τῶν λέξεων μετάφρασιν, ἥτις συνήθως εἶναι ξηρὰ καὶ ἄχαρις.

Ἐγγραφοὺν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῇ 5 Μαρτίου 1908.

ΝΙΚΟΣ Α. ΦΑΙΕΤΟΡΙΑΗΣ.

Ο ΑΠΑΤΡΙΣ

ΦΡΟΝΩ ὅτι πολλοὶ ὀλίγοι ἐκ συμπτώσεως ἀναγνῶσται τοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 13ης Αὐγούστου 1863 φύλλου τοῦ “Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης” παρετήρησαν εἰς ἀφανές τι ἄκρον αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν Νεκρολογιῶν, τὴν ἐξῆς ἀγγελίαν :

«Τὴν 11ην Μαΐου ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ μονοκρότου τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν «Ἀνατολή»,—Πλάτος 2° 11' Ν. καὶ Μῆκος 131° Δ.—ὁ Φίλιππος Νόλαν.»

Συνέβη νὰ παρατηρήσω τὰ ἀνωτέρω, ἐπειδὴ μὲ εἶχε ρίψει τὸ κῦμα εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐν Μακινουῦ Ξενῶνα τῶν Ἱεραποστόλων καὶ ἀνέμενον πλοῖον προωρισμένον διὰ τὴν Λίμνην Σουπήριορ, τὸ ὁποῖον δὲν διεκρίνετό πον οὕτως ἀνέγνωσα ἀπλήστως μέχρις αὐτῶν τῶν “Διαφόρων” ὅλα τὰ ἡμερήσια νέα, τὰ ὁποῖα ἠδυνήθη νὰ εὔρω ἐν τῷ “Κήρυκι”, ἔτι δὲ καὶ αὐτὰς τὰς νεκρολογίας καὶ τὰ ἀγγελτήρια γάμων. Ἡ μνήμη μου εἶναι στεγανὴ διὰ νὰ ἐνθυμηταὶ ὀνόματα καὶ φυσιογνωμίας ἀνθρώπων, καὶ ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ, καθ’ ὅσον προχωρεῖ εἰς τὸ ἀνά χειρας ἔργον, ὅτι εἶχον ἱκανοὺς λόγους νὰ συγκαταῖσω τὸ ὄνομα τοῦ Φιλίππου Νόλαν. Ὑπάρχουν ἑκατοντάδες ἀναγνωστῶν, οἵτινες θὰ ἐσταμιά-

των εἰς τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἐὰν ὁ ἀξιωματικὸς τῆς “Ἀνατολῆς” ὅστις ἀνεκοίνωσεν αὐτὴν εἶχε προτιμήσει νὰ τὴν διατυπώσῃ ὡς ἐξῆς: “Ἀπέθανε τὴν 11ην Μαΐου ὁ ἈΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ., Ἐπειδὴ ὡς ἈΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ ἦτο γενικῶς γνωστὸς ὁ δυστυχεὴς ἐκεῖνος Φίλιππος Νόλαν εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἐπέβλεπον αὐτὸν κατὰ πενήκοντα περίπου ἔτη, ὡς πράγματι καὶ μεταξὺ τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἐξετέλεσαν πλόας ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτῶν. Δύναμαι μάλιστα νὰ εἶπω, ὅτι ὑπάρχουσι πολλοὶ οἱ ὁποῖοι ἔπινον οἶνον μετ’ αὐτοῦ ἅπαξ τὴν δεκαπενθήμερίαν εἰς ἓνα πλοῦν τριῶν ἑτῶν, καὶ οἵτινες οὐδέποτε ἐγνώρισαν, ἂν τὸ ὄνομά του ἦτο Νόλαν, ἢ ἂν ὁ τάλας οὗτος εἶχεν ὄνομά τι καθόλου.

Γράφων σήμερον τὴν ἱστορίαν τῆς δυσμοίρου ταύτης ὑπάρξεως, δὲν διαπραττώ πιθανῶς ἀδικίαν. Ὑπῆρχον μέχρι τοῦδε, καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς λήξεως τῆς προεδρείας τοῦ Μάδισον, ἱκανοὶ λόγοι ἵνα τηρηθῇ αὐστηροτάτη μυστικότης, μυστικότης ἀποβλέπουσα αὐτὴν τὴν τιμὴν, παρὰ τοῖς ἀξιωματικοῖς, οἵτινες ἀλληλλοδιαδόχως εἶχον τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Νόλαν. Εἶναι δὲ βεβαίως πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ *esprit de corps* καὶ τῆς προσωπικῆς τιμῆς τῶν ἀξιωματικῶν τὸ ὅτι τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον οὐδαμῶς περιῆλθον εἰς γνῶσιν τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῆς χάρας καθόλου, φρονῶ. Ἐχω λόγους νὰ πιστεύω

ἀπὸ μερικὰς ἐρεῦνας, τὰς ὁποίας ἐνήργησα εἰς τὰ Ναυτικά Ἀρχεῖα καθ' ὃν χρόνον εἶχον προσκολληθῆ εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ναυπηγείου, ὅτι πᾶν ἐπίσημον ἔγγραφο ἀναφερόμενον εἰς αὐτὸν ἐκάη, ὅταν ὁ Ρὸς ἔκαυσε τὰ δημόσια τῆς Οὐάσιγκτων οἰκοδομήματα. Εἷς τῶν Τόκερς ἢ πιθανῶς εἷς τῶν Γῶτσονς εἶχε τὸν Νόλαν ὑπὸ φρούρησιν κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ ὅταν ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ πλοῦ του ἔδιδεν ἀναφορὰν εἰς Οὐάσιγκτων εἰς ἓνα τῶν Κράουνσιελδς—ὅστις ἦτο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, ὅταν ἐπέστρεφεν οὗτος—ἐβλεπεν, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἠγγόει τὴν ὄλιγν ὑπόθεσιν. Ἄν ἐκεῖνοι πράγματι οὐδὲν ἐγνώριζον περὶ αὐτῆς ἢ ἂν ἐπρόκειτο περὶ τινος Non mi ricordo λόγῳ πολιτικῆς, δὲν γνωρίζω. Γνωρίζω ὅμως θετικῶς, ὅτι ἀπὸ τὸ 1817, ἴσως δὲ καὶ πρότερον, ὅτι οὐδεὶς ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ ἀνέφερε τὸν Νόλαν εἰς ἔκθεσιν οἰουδήποτε πλοῦ.

Ἄλλ' ὡς εἶπον δὲν ὑπάρχει λόγος μυστικότητος πλέον. Καὶ τώρα, ὅτε ὁ ἀτυχὴς ἀξιωματικὸς ἔχει ἀποθάνει φαίνεται μοι ἄξιον ἐνδιαφέροντος νὰ διηγηθῶ ὀλίγα ἐκ τῆς ἱστορίας του κατὰ τρόπον δεικνύοντα εἰς τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς μας τὴ σημαίνει νὰ εἶναί τις **ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ.**

Ο ΦΙΛΗΠΠΟΣ ΝΟΛΑΝ ἦτο λαμπρὸς νεαρὸς ἀξιωματικὸς ἐν ὧσῳ ὑπηρέτει ἐν τῇ “Δυτικῇ Δεγεῶνι,” ὅπως ἐκαλεῖτο τότε ἢ Δυτικῇ μεραρχίᾳ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν. Ὅταν ὁ Ἄαρον Μπέρρο

ἐπεχείρησε τὴν πρώτην παράτολμον αὐτοῦ ἐκστρατείαν πρὸς τὴν Νέαν Ὀρλεάνην τὸ 1805, εἰς τὸ φρούριον Μάσσακ, ἢ κάπου βορειότερον παρὰ τὸν ποταμὸν, συνήντησε κατὰ διαβολικὴν συγκυρίαν τὸν φαιδρὸν, ὀρμητικὸν καὶ ἀγγίνουν νεανίσκον εἰς τι δεῖπνον, νομίζω. Ὁ Μπέρρ τὸν ἐσημείωσεν, ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ, περιεπάτησε μετ' αὐτοῦ, τὸν προσέλαβεν ἐπὶ τῆς σχεδίας του διὰ ποτάμιον ἐκδρομὴν μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν καὶ ἐν συντόμῳ ἐπεβλήθη καὶ ἐμάγευσεν αὐτόν. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ ἦτο μονότονος καὶ νεκρὰ διὰ τὸν δυστυχή Νόλαν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπωφελεῖτο ἐκ τῆς ἀδείας τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς αὐτὸν ὁ Μπέρρ, ἵνα τῷ γράφῃ. Ὁ πτωχὸς ἀξιωματικὸς ἔγραφε καὶ ἐπανέγραφε σχινοτενεῖς, ὑψιεπεῖς καὶ πομπώδεις ἐπιστολάς, ἀλλ' οὐδέποτε ἔλαβεν ἀπάντησιν, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων, παρὰ τοῦ φαιδροῦ δελεαστοῦ. Οἱ λοιποὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἀξιωματικοὶ ἐχλεύαζον τὸν Νόλαν, διότι εἰς τὴν ἀδικαιολόγητον συμπάθειαν πρὸς ἓνα πολιτευτὴν ἐθυσίαζε τὸν χρόνον του, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι ἀφιέρουν εἰς τὴν σκοποβολὴν καὶ τὴν κωπηλασίαν. Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ ἔτυχεν ἐκδικήσεως. Ὁ Μπέρρ ἐπανῆλθε τότε οὐχὶ πλεόν ὡς ἄσημος δικηγόρος, ἀλλ' ὡς ἐπιφανὴς κατακτητής. Εἶχε καταβάλει δὲν ἠξυέρω πόσους γενικοὺς εἰσαγγελεῖς. Εἶχε κληθῆ δὲν γνωρίζω εἰς πόσα γεύματα. Εἶχε ἐξυμνηθῆ δὲν ἠξυέρω εἰς πόσας *Weekly Arguses*. Καὶ διεδίδοντο

φῆμαι, ὅτι εἶχε στρατιάν ὀπισθέν του καὶ μίαν αὐτοκρατορίαν ἐνώπιόν του. Ἦτο μεγάλη ἡ ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς του διὰ τὸν πτωχὸν Νόλαν. Πρὶν παρῆλθῃ ὥρα ἀφ' οὗ ἔφθασεν, ὁ Μπέρρ ἔστειλε καὶ τὸν προσεκάλεσε κατ' ἰδίαν. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην προέτεινεν εἰς τὸν Νόλαν νὰ τὸν παραλάβῃ ἐπὶ τοῦ ἀκατίου του—νὰ τῷ δείξῃ καλαμῶνα ἢ βαμβακοφυτεῖαν, καθὼς εἶπε—πράγματι ὅμως διὰ νὰ τὸν διαφθείρῃ, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς μικρᾶς ἐκείνης ἐκδρομῆς ὁ Νόλαν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Μπέρρ. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου, καίτοι ἀκόμη δὲν τὸ ἐγνώριζεν, ἔζη ἐν τούτοις ὡς ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Τί ὁ Μπέρρ ἐσκόπει νὰ πράξῃ, δὲν γνωρίζω περὶ σσότερον σοῦ, ἀγαπητὲ ἀναγνώστα. Τοῦτο ἄλλως δὲν ἀνάγεται εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Μόνον θὰ ἀναφέρω ὅτι, ὅταν ἡ μεγάλη καταστροφὴ ἐπῆλθεν, ὁ δὲ Ζέφερσον καὶ ὁ Οἶκος τῆς Βιργινίας τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἀνέλαβε νὰ συντρίψῃ ὅλους τοὺς ἐπιφανεῖς τοῦ Οἴκου τῆς Ὑόρκης διὰ τῆς μεγάλης ἐν Ρίτσομονδ τῆς Βιργινίας ἐπὶ προδοσίᾳ δίκης, μερικοὶ ἐκ τῶν ἀσημοτέρων τῆς ἀπομεμακρυσμένης ἐκείνης κοιλάδος τοῦ Μισσισιππῆ, ἡ ὁποία ἔκειτο ἀπώτερον ἡμῶν, ἢ ὅσον εὐρίσκεται σήμερον ἢ Πούζετ Σάουντ, εἰσήγαγον καὶ οὗτοι τὸν αὐτὸν νεωτερισμὸν εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν σκηρὴν καὶ διὰ νὰ διασκεδάσωσι τὴν μονοτονίαν τοῦ θέρους ἐν τῷ Φρουριῷ Ἀδαμς ἀνεβίβασαν ὡς θεάματα σειρᾶν

στρατιωτικῶν δικῶν κατὰ τῶν αὐτόθι ἀξιωματικῶν. Ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἐκ τῶν συνταγματαρχῶν καὶ ταγματαρχῶν εἶχον εἰσαχθῆ εἰς δίκην, ἐπίσης δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ καταλόγου καὶ ὁ μικρὸς Νόλαν, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ὁμοως, Κύριος οἶδε πῶς, ὑπῆρχον ἐπαρκεῖς ἀποδείξεις—ὅτι ἐμίσησε τὴν ὑπηρεσίαν, ὅτι ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀπιστήσῃ πρὸς αὐτήν καὶ ὅτι θὰ ὑπήκουεν εἰς οἰανδήποτε διαταγὴν ὅπως βαδίσει καθ' οἴονδήποτε καὶ μὲ οἰονδήποτε ἤθελε τὸν ἀκολουθήσει, ἐὰν ἡ διαταγὴ ἦτο ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῆς “Αὐτοῦ Ἐξουχότητος τοῦ Ἁαρον τοῦ Μπέρο, . Τὰ δικαστήρια ἤρχισαν νὰ δικάζουν. Οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ διέφυγον, δίκαια καθ' ὅσον γνωρίζω. Ὁ Νόλαν ἀπεδείχθη ἀρεκτὰ ἔνοχος, ὡς εἶπον, ἐν τούτοις σὺ καὶ ἐγὼ οὐδέποτε θὰ ἐμανθάνομεν περὶ αὐτοῦ, ἂν μὴ συνέβαινε τὸ ἐξῆς: Ὅτε ὁ πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου ἠρώτησε τὸν Νόλαν κατὰ τὸ τέλος τῆς δίκης, ἂν ἐπεθύμει νὰ ἀπολογηθῆ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶχε διατελέσει πάντοτε πιστὸς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ καθηκόντων, οὗτος ἐν ἐξάψει παραφορᾶς ἐφώνησεν:

—“Ἐς κόρακας αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι! Οὔτε νὰ ἀκούω πλέον θέλω τὸ ὄνομα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν!”

Φρονῶ, ὅτι ὁ Νόλαν δὲν ἐγνώριζε πόσον αἱ λέξεις αὗται συνειράραξαν τὸν γηραιὸν Συνταγματάρχην Μόργκαν, ὅστις προήδρευε τοῦ δικαστηρίου.

Οἱ ἡμίσεις τῶν ἐνόρκων οἵτινες παρεκάθησαν ἐπὶ τοῦ δικαστικοῦ θώκου κατὰ τὴν δίκην ἐκείνην εἶχον ὑπηρετήσαι εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ εἶχον ριψοκινδυνεύσει τὴν ζωὴν δι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν οὕτως ὅσον ἰπποικῶς προσέβαλεν ἐν τῇ παραφορᾷ του. Ὁ Νόλαν τοῦναντίον εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς τὰς Δυτικὰς Πολιτείας τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῆς “Ἰσπανικῆς συνωμοσίας,, τῆς “συνωμοσίας τῆς Ὁρλεάνης,, καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν παραπλησίων. Εἶχε δὲ ἐκπαιδευθῆ εἰς μίαν φυτεῖαν, ὅπου ἡ ἀρίστη συναναστροφὴ του ἀπετελεῖτο ἀπὸ Ἰσπανόν τινα ἀξιωματικὸν ἢ Γάλλον ἔμπορον ἐκ τῆς Ὁρλεάνης. Ἡ ἐκπαίδευσίς του, τοιαύτη οἷα ἦτο, εἶχε τελειοποιηθῆ εἰς ἐμπορικὰς ἐκστρατείας εἰς Βέρα Κρούζ, καὶ νομίζω μοι εἶπεν, ὅτι ὁ πατήρ του προσέλαβέ ποτε Ἄγγλον τινὰ ὅπως τῷ χρησιμεύσῃ ὡς παιδαγωγὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς χειμερινῆς ἐποχῆς ἐν τῇ φυτεῖᾳ. Εἶχε διατρέψει τὸ ἥμισυ τῆς νεότητός του μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ του θηρευῶν ἵππους ἐν Τέξας καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι μόλις ἦσαν δι' αὐτὸν πράγματι ὄνότητις τις. Ἐν τοσοῦτῳ εἶχε τραφῆ ὑπὸ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καθ' ὅλα τὰ ἔτη ἀφ' ὅτου εἶχε καταταχθεῖ ἐν τῷ στρατῷ. Εἶχεν ὀρκισθῆ ἀκόμη ὡς Χριστιανὸς γὰ παραμείνη πιστὸς εἰς τὰς “Ἑνωμένας Πολιτείας,, Αἱ “Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι,, ἦσαν αἱ δώσασαι εἰς αὐτὸν τὴν στο-

λήν τὴν ὁποίαν ἐφόρει καὶ τὸ ξίφος τὸ ὁποῖον ἔφερε παρὰ τὸ πλευρόν του. Ἄλλὰ τὶ λέγω, δεῖλαιε Νόλαν! Μόνον διότι αἱ “Ἡνωμένα Πολιτεῖαι,, σὲ εἶχον ἐκλέξει προηγούμενως ὡς ἓν τῶν ἐμπίστων καὶ τιμίων τέκνων των, ὁ “ Α. Μπέρρ “ ἐνδιαφέρετο περὶ σοῦ ὀλίγον περισσότερον ἢ διὰ τοὺς λεμβούχους, οἵτινες ἀνεπέτων καὶ συνέστελλοντάιστία τῆς λέμβου του χάριν αὐτοῦ. Δὲν δικαιολογῶ τὸν Νόλαν ἐξηγῶ μόνον εἰς τὸν ἀναγνώστην διατὶ κατηράσθη τὴν πατρίδα του καὶ ἠυχήθη ὅπως μῆτε τὸ ὄνομά της ποτὲ πλεον ἀκούσει.

Πράγματι δὲ οὐδέποτε τὸ ἤκουσε παρὰ ἅπαξ μόνον. Ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης τῆς 23ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1807, μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του, 11ης Μαΐου 1863, οὐδέποτε πλεον ἤκουσε τὸ ὄνομα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἡμίσεως τούτου αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα, ὁ Νόλαν ἔζη ὡς ἄνθρωπος χωρὶς πατρίδα.

Ὁ γηραιὸς Μόργκαν, ὡς εἶπον, εἶχε συνταραχθῆ σφόδρα ἐὰν ὁ Νόλαν συνέκρινε τὸν Γεώργιον Οὐάσιγκτων μὲ τὸν Βένεδικτ Ἄρνολδ ἢ ἀνέκραζε “Θεὸς σῶζοι τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας“, ὁ Μόργκαν δὲν ἤθελεν αἰσθανθῆ μεγαλητέραν πικρίαν. Συνεκάλεσε τοὺς ἐνόρκους ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ δωματίῳ καὶ ἐν χρονικῷ διαστήματι δεκαπέντε λεπτῶν ἐπέστρεψε μὲ κάτωχρον πρόσωπον, ἵνα ἀπαγγεῖλῃ τὴν ἀπόφασιν :

—Κατάδικε, ἄκουσον τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαστη-

ρίου! Ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἀποφάσεώς του ὑπὸ τοῦ Προέδρου σὲ καταδικάζει νὰ μὴ ἀκούῃς πλέον τὸ ὄνομα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ Νόλαν ἐγέλασεν, οὐδείς ὁμως ἄλλος ἐκτὸς αὐτοῦ. Ὁ γηραιὸς πρόεδρος τῶν Στρατοδικῶν ἐτήρησεν ὅλην τὴν σοβαρότητά του καὶ ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ αἰθούσῃ τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου ἐβασίλευσεν ἐπὶ μικρὸν νεκρικὴ σιγῇ ὡς ἐν νυκτί. Καὶ αὐτὸς ὁ Νόλαν ἀπώλεσε πρὸς σιγμὴν τὸ ὑπερφίαλον ὕφος. Ὁ δὲ Μόργκαν τότε προσέειπε:

— Ἀρχικλητῆρ, φέρετε τὸν κατάδικον εἰς Ὁρλεάνην ἐπὶ πλοίου μετὰ φρουρᾶς καὶ παραδώσατε αὐτὸν εἰς τὸν αὐτόθι ἀρχηγὸν τοῦ ναυτικοῦ.

Ὁ Ἀρχικλητῆρ ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ πηλίκιον, καὶ ὁ Νόλαν εἶχεν ἐξαχθῆ τοῦ στρατοδικείου.

— Ἀρχικλητῆρ, ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς Μόργκαν, προσέξατε ὅπως οὐδείς ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν δεσμώτην. Ὑποβάλετε τοὺς σεβασμούς μου εἰς τὸν πλοίαρχον Μίτσελλ ἐν Ὁρλεάνῃ καὶ ζητήσατε παρ' αὐτοῦ ἵνα διατάξῃ, ὅπως οὐδείς ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸν κατάδικον ἐφ' ὅσον διατελεῖ ἐπὶ τοῦ πλοίου. Θὰ λάβητε τὴν ἐσπέραν γραπτὰς διαταγὰς ἀπὸ τοὺς ἐνταῦθα ἀξιωματικούς τῆς ὑπηρεσίας. Τὸ δικαστήριον κηρύττει τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν του ἐπ' ἀόριστον.

Πάντοτε υπέθετον ὅτι αὐτὸς ὁ συνταγματάρχης Μόργκαν ἔφερε τὰ πρακτικὰ τοῦ Στρατοδικείου εἰς Οὐάσιγκτων καὶ ἔδωκεν ἐξηγήσεις εἰς τὸν κύριον Ζέφφερσον. Ὅπως δὴποτε βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Πρόεδρος ἐνέκρινε ταῦτα—βέβαιον, ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ πιστεύσω τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες δηγοῦνται ὅτι εἶδον τὴν ὑπογραφήν του. Προτοῦ ὁ “Ναντίλος” περιπλεύσῃ ἐκ τῆς Νέας Ὁρλεάνης εἰς τὴν Βορείαν Ἀτλαντικὴν ἀκτὴν μὲ τὸν δεσμώτην ἐπ’ αὐτοῦ, ἡ ἀπόφασις εἶχε τύχει τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Προέδρου, καὶ ὁ Νόλαν ἦτο **ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ.**

Τὸ δεκτὸν τότε γενόμενον σχέδιον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ποιῆς ἦτο κατ’ οὐσίαν αὐτὸ τοῦτο τὸ ὁποῖον κατ’ ἀνάγκην ἐξετελέσθη καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἡ ἰδέα ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διὰ θαλάσσης ἀποστολῆς τοῦ καταδίκου ἐκ τοῦ Φρουρίου Ἀδαμς καὶ τῆς Ὁρλεάνης. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν—καὶ τοιοῦτος πρέπει νὰ ἦτο ὁ πρῶτος Κράουνσιελδ, καίτοι εἶναι οὗτος ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον δὲν ἐνθυμοῦμαι—παρεκλήθη νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν Νόλαν ἐπὶ πλοίου τῆς Κυβερνήσεως προωρισμένου διὰ μακρὸν πλοῦν καὶ νὰ δώσῃ ὁδηγίαν ὥστε νὰ περιορισθῇ οὗτος ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, ὥστε νὰ εἶνε βέβαιον, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔβλεπε ἢ θὰ ἤκουέ τι περὶ τῆς χώρας του. Τὰ ἀμερικανικὰ πλοῖα δὲν ἐξετέλουν τότε πολλοὺς μακροὺς πλοῦς καὶ εἰς τὸ Ναυτικὸν δὲν ἐδίδετο μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐπειδὴ

τὸ ὄλον σχεδὸν τῆς ἱστορίας ταύτης προέρχεται ἐκ παραδόσεως, ὡς ἔχω ἐξηγήσει, δὲν γνωρίζω θετικῶς ποῖος ἦτο ὁ πρῶτος πλοῦς τοῦ Νόλαν. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος εἰς τὸν ὁποῖον παρεδόθη—πιθανὸν νὰ ἦτο ὁ Τίνγκη ἢ ὁ Σώ, καίτοι νομίζω ὅτι ἦτο εἷς τῶν νεαρωτέρων ἀνδρῶν—τώρα ἡμεῖς εἴμεθα ὅλοι γέροντες—ὅστις διεκανόνισε τὰς διατυπώσεις καὶ τὰς προφυλάξεις διὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦτο, νομίζω, ἐξετελέσθησαν τὰ πάντα μέχρις οὗτο ὁ Νόλαν ἀπέθανε.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας πλοίας τοῦ "Αττομίου", τριάκοντα περίπου ἔτη κατόπιν, εἶδον τὸ πρωτότυπον ἔγγραφον τῶν ὁδηγιῶν, λυποῦμαι δὲ ὅτι δὲν ἀντέγραψα τὸ ὄλον περιεχόμενον αὐτῶν. Ὁπωσδήποτε τοῦτο εἶχεν οὕτω περιίπου:

Ἐν Οὐασινγκτῶνι (μὲ χρονολογίαν ἣτις θὰ ἀνάγεται περὶ τὴν λήξιν τοῦ 1807).

«Κύριε,—Θὰ παραλάβητε παρὰ τοῦ ὑποπλοιάρχου Νήλ τὸν Φίλιππον Νόλαν τέως ὑπολοχαγὸν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

«Ὁ ρηθεὶς κατὰ τὴν δίκην αὐτοῦ ὑπὸ Στρατοδικείου ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ μὴ ἀκούσῃ ποτὲ πλέον τὸ ὄνομα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν.

«Τὸ Δικαστήριον κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἐπιθυμία του.

«Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο.

«Θὰ παραλάβητε τὸν κατὰδικον ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον

κυβερνάτε καὶ θὰ τὸν κρατῆτε μὲ τοιαύτας προφυλάξεις ὅπως προλάβητε τὴν δραπέτευσίν του.

«Ὅτ' ἀπαράσχητε αὐτῷ τοιαῦτα καταλύματα, σιτηρέσιον καὶ ἐνδύματα, οἷα θὰ ἤρμωζον εἰς ἀξιοματικὸν τοῦ τέως βαθμοῦ του, ὡσεὶ νὰ ἦτο ἐπιβάτης τοῦ πλοίου σας δι' ὑπερσίαν τῆς Κυβερνήσεως.

«Οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ πλοίου θὰ κλονίσωσι τὰς πρὸς αὐτὸν σχέσεις των, ὅπως νομίζωσι πρόσφορον. Δὲν πρέπει ὁ κατάδικος νὰ ἐκτεθῆ εἰς οἰονδήποτε ἐξευτελισμὸν, οὐδὲ ἄνευ ἀνάγκης νὰ ὑπομνήσκειται εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι τοιοῦτος.

«Δὲν πρέπει ὅμως ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἀκούσῃ τι περὶ τῆς πατρίδος του ἢ νὰ ἴδῃ πληροφορίαν τινὰ σχετιζομένην μὲ αὐτήν. Θέλετε δὲ ἰδιαίτερος καταστήσει προσεκτικούς τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς σας ἀξιοματικούς νὰ φροντίσωσιν ὅπως διὰ τῶν διαφόρων εὐνοϊῶν τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παρέχωσιν εἰς αὐτὸν ἢ διατάξεις αὐτῆ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔγκειται ἢ τιμωρία του μὴ παραβιασθῆ ποσῶς.

«Ἡ πρόθεσις τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ὅπως οὐδέποτε πλέον ὁ Νόλαν ἴδῃ τὴν πατρίδαν του, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀρνηθῆ. Πρὶν λήξῃ ὁ πλοῦς σας, θὰ λάβητε διαταγὰς πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς προθέσεως ταύτης.

«Μετὰ σεβασμοῦ

«Γ. ΣΟΥΔΑΡΔ

(ἀντὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν)

Ἐὰν εἶχον διατηρήσει πιστῶς τὸ ὄλον τοῦ ἐγγράφου τούτου, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἔλλειψις συνοχῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχεδίου τῆς ἱστορίας μου. Διότι ὁ πλοίαρχος Σώ, εἰάν ἦτο αὐτός, παρέδωκε τὸ ἐγγραφοὺν εἰς τὸν διάδοχόν του καὶ οὗτος εἰς τὸν ἰδι-

κόν του καὶ νομίζω ὅτι ὁ κυβερνήτης τῆς “Ἀνατολῆς,, ἔχει τοῦτο σήμερον εἰς χεῖρας ὡς ἀπόδειξιν τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ κρατῇ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὑπὸ τὴν ἡπίαν ταύτην φύλαξιν.

Ὁ δεκτὸς γενόμενος κανὼν ἐπὶ τῶν πλοίων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχω συναρτήσει τὸν “Ἀνθρωπον χωρὶς πατρίδα,, μετεβιβάζεται διαδοχικῶς. Οὐδεὶς ὄμιλος ἐπεθύμει νὰ παρακάθηται οὗτος διαρκῶς μετ’ αὐτοῦ εἰς τὸ συσσίτιον, διότι ἡ παρουσία του ἀπέκλειε πᾶσαν ὁμιλίαν περὶ πατρίδος ἢ περὶ προσδοκίας ἐπανόδου περὶ πολιτικῆς ἢ γραμμάτων, περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου—ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀπέκλειε πλείονα τῶν ἡμίσεων θεμάτων περὶ ὧν ἠρέσκοντο οἱ ἄνδρες νὰ ὁμιλῶσιν ἐν πλῶ. Πάντοτε ὅμως ἐκρίθη πολὺ ἀσχηρὸν ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ μὴ συναρτᾷ τοὺς λοιποὺς ἐξ ἡμῶν εἰ μὴ διὰ νὰ χαιρετίσῃ. Δὲν ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ ὁμιλῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος, ἐκτὸς ἐὰν ἀξιωματικὸς τις ἦτο πλησίον. Μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν ὅμως εἶχεν ἐπικοινωνίαν ἐλευθέραν ὅσον ἤθελον αὐτοὶ καὶ αὐτός. Ἐν τούτοις ἡμέρα τῆ ἡμέρα καθίστατο εὐπτόητος καὶ ἐπιφυλακτικὸς, καίτοι εἶχεν εὐνοουμένους φίλους. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦμην καὶ ἐγώ. Ὁ πλοίαρχος πάντοτε τὸν προσεκάλει εἰς τὸ γεῦμα καθ’ ἐκάστην Δευτέραν. Ἐκαστος ὄμιλος διαδοχικῶς τὸν προσεκάλει κατὰ σειράν. Ἀναλόγως δὲ τοῦ μεγέθους τοῦ πλοίου τὸν εἶχετε εἰς τὸ συσσίτιον σας κατὰ μᾶλλον ἢ ἦπτον συχνά. Τὸ πρόγευμα ἐλάμβανεν εἰς τὸν

ιδιαιτέρον θάλαμόν του—εἶχε δὲ πάντοτε ἰδιαιτέρον τοιοῦτον—ὁ ὁποῖος ἔκειτο ὅπου σκοπὸς τις ἢ ἄλλος τις φρουρῶν ἠδύνατο νὰ ἐπισκοπῇ τὴν θύραν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔτρωγεν ἢ ἔπινε, τὸ ἔτρωγε κατ' ἰδίαν. Ἐνίοτε ὅτε πεζοναῦται ἢ ναυτικοὶ εἶχον ἰδιαιτέραν διασκέδασιν ἐπιτρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ προσκαλέσῃσι καὶ τὰ “*Απλᾶ—Κομβία,* ὡς ἐκάλουν τὸν *Νόλαν.* Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μετέβαιναν οὗτος μετὰ τινος ἀξιωματικοῦ. Ἀλλ' εἰς τοὺς ἄνδρας ἀπηγορεύετο νὰ ὀμιλῶσι περὶ τῆς πατρίδος των, ἐν ὅσῳ παρευρίσκετο ὁ *Νόλαν.* Ὑποθέτω ὅτι σκοπὸς τοῦ μέτρου τούτου ἦτο νὰ ἐξασκῇ ἀγαθὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροὴν ἢ θεὰ τῆς τιμωρίας τοῦ καταδίκου. Τὸν ἐπωνόμαζον δὲ “*Απλᾶ—Κομβία,* διότι ἐν ᾧ πάντοτε ἠρέσκετο νὰ φέρῃ τακτικὴν στρατιωτικὴν σχολὴν δὲν ἐπιτρέπετο ἐν τούτοις ἐν αὐτῇ τὰ κομβία τοῦ στρατοῦ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐπ' αὐτῶν εἶχον χαραχθῆ τὰ ἀρχικά γράμματα ἢ τὰ ἐμβλήματα τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρρηθῆ.

Μικρὸν μετὰ τὴν κατάταξίν μου εἰς τὸ ναυτικὸν ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἤμην εἰς Ἀφρικανικὴν παραλίαν μετὰ τινων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου μας καὶ τοῦ “*Βρανδγονάιν,* τὸ ὁποῖον συνηγηθήσαμεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Εἶχομεν λάβει τὴν ἄδειαν νὰ ἀποτελέσωμεν ὄμιλον, ὅπως ἀνέλθωμεν εἰς τὸ *Καίρον* καὶ τὰς *πυραμίδας.* Ἐν ᾧ ἐβαίνομεν κοπιωδῶς μὲ τὰς σπασμωδικὰς κινήσεις τῶν ὄνων (ἐπειδὴ οὕτως ἐταξιδεύαμεν), μερικοὶ ἐκ τῶν νυ-

ρίων ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν περὶ τοῦ Νόλαν καὶ τις ἐξ αὐτῶν διηγήθη τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς καθιερώθη ὅσον ἀφορᾷ τὰ βιβλία του καὶ τὰς λοιπὰς ἀναγνώσεις του. Ἐπειδὴ οὐδέποτε σχεδὸν ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἂν ἀκόμη τὸ πλοῖον παρέμενεν εἰς τὸν λιμένα ἐπὶ μῆνας, ὁ καιρὸς του καὶ ὑπὸ τὰς ἀρίστας συνθήκας καθίστατο ἀνούσιος καὶ πληκτικὸς. Ἐπιτρέπετο δὲ εἰς πάντα νὰ δανείσῃ αὐτῷ βιβλία, ἐὰν δὲν εἶχον ταῦτα ἐκτυπωθῇ ἐν Ἀμερικῇ καὶ δὲν ἐμνημόνευον αὐτὴν ποσῶς. Τοῦτο δὲ ἦτο ἀρκετὰ κοινὸν εἰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς, ὅποτε οἱ λαοὶ ἐν τῷ ἐτέρω ἡμισφαιρίῳ ὠμίλουν τόσον ὀλίγον περὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὅσον ἡμεῖς περὶ τῆς Παραγουάης. Ὁ Νόλαν ἀνεγίνωσκεν ὅλας σχεδὸν τὰς ἐφημερίδας τοῦ ἐξωτερικοῦ, αἵτινες ἤρχοντο εἰς τὸ πλοῖον ἐνωρίτερον ἢ ἀργότερον ἔπρεπεν ὁμοῦ νὰ εἶχεν ἐπιθεωρήσῃ τις αὐτὰς προηγουμένως καὶ νὰ ἀποκόψῃ οἰανδήποτε ἀγγελίαν ἢ σποραδικὰς τινὰς παραγράφους, αἱ ὁποῖαι ἀνεφέροντο εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τὸ τοιοῦτον ἦτο ὀλίγον σκληρὸν ἐνίοτε, ὅταν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ ἀποκοπέντος τεμαχίου ἀνεγράφειτό τι τόσον ἄσχετον, τόσον ἀθῶον ὅσον ὁ Ἡσίοδος. Ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον παραγράφου περὶ μιᾶς μάχης τοῦ Ναπολέοντος ἢ μιᾶς ἀγορεύσεως τοῦ Κάνιγγος ὁ ἀτυχὴς Νόλαν ἠδύνατο νὰ ἀνεύρῃ μεγάλην τιὰ ὀπὴν, διότι εἰς τὸ ἀντίστροφον μέρος τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης εἶχε δημοσιευθῆ ἀγγελία τις περὶ

ταχυδρομικοῦ πλοίου προωριζομένου διὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην ἢ ἀπόσπασμά τι ἐκ τοῦ διαγγέλματος τοῦ Προέδρου. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἤκουσα περὶ τοῦ σχεδίου τούτου, περὶ τοῦ ὁποίου ἀκολούθως εἶχα συχνὰ καὶ περισσότερον παρὰ συχνὰ νὰ εἶπω. Ἐνθυμοῦμαι τοῦτο, διότι ὁ καλὸς Φίλιππος, ὅστις ἀπειτέλει μέλος τοῦ ὁμίλου, εὐθύς ὡς εἶχε γίνει ὑπαιτιγμὸς περὶ ἀναγνώσεως, ἀνέφερεν ἱστορίαν τινὰ περὶ ἐνὸς ἐπεισοδίου, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος κατὰ τὸν πρῶτον πλοῦν τοῦ Νόλαν. Αὐτὸ δὲ ἦτο τὸ μόνον γεγονός τὸ ὁποῖον ἐγνώρισά ποτε ἐκ τοῦ ταξιδίου ἐκείνου. Εἶχον προσορμισθῆ εἰς τὸ Ἀκρωτήριον καὶ ἀντήλλαξαν τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς μετὰ τοῦ Ἀγγλου Ναυάρχου καὶ τοῦ στόλου, μετὰ ταῦτα δὲ ὅτε ἀπῆραν διὰ μακρὸν πλοῦν ἀνὰ τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανὸν, ὁ Φίλιππος ἐδανείσθη σειρὰν Ἀγγλικῶν βιβλίων ἀπὸ ἀξιωματικόν τινα, τὰ ὁποῖα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καθὼς τῇ ἀληθείᾳ καὶ σήμερον εἶναι ἀληθὲς εὔρημα. Μεταξὺ τούτων κατὰ διαβολικὴν σύμπτωσιν εὗρίσκετο καὶ ἡ “Ὁδὴ τοῦ Τελευταίου Ραψωδοῦ,, περὶ τῆς ὁποίας ὅλοι ἐκεῖνοι εἶχον ἀκούσει, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι οὐδέποτε εἶχον ἴδει. Νομίζω ὅτι δὲν εἶχε δημοσιευθῆ πρὸ πολλοῦ χρόνου. Οὐδεὶς ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπῆρχεν ἔθνηκόν τι ἐν αὐτῇ, καίτοι ὁ Φίλιππος ὠρκίζετο ὅτι ὁ γηραιὸς Σὼ εἶχεν ἀποκόψει τὴν “Τρικυμίαν,, ἐκ τοῦ Σαισπέιρου πρὸ τοῦ νὰ δώσῃ τὸ ἔργον εἰς

χειρας τοῦ Νόλαν, διότι ἔλεγεν ὅτι “αἱ νῆσοι Βερμουῦ-
 δαι ὄφειλον νὰ εἶναι ἰδικαί μας καὶ μὰ τὸν Δία θὰ
 γίνουν μίαν ἡμέραν,,. Οὕτως ἐπετροάπη εἰς τὸν Νόλαν
 νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τοῦ ὀμίλου ἐν ἀπόγευμα ὅτε με-
 ρικοὶ τῶν ἀξιοματικῶν ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ καταστρώ-
 ματος καπνίζοντες καὶ ἀναγινώσκοντες μεγαλοφώνως.
 Σήμερον ὁ κόσμος δὲν ἀρέσκειται τόσον συχνὰ εἰς
 τοιαῦτα πράγματα· ἀλλ’ ὅτε ἤμην νέος διηρχόμεθα
 μετὰ φίλων ἱκανὸν χρόνον τοιοντοτρόπως. Λοιπὸν
 ὅταν ἤλθην ἡ σειρὰ τοῦ Νόλαν ἔλαβε τὸ βιβλίον καὶ
 ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς ἄλλους· καὶ καθὼς γνωρίζω
 ἀνεγίνωσκε πολὺ ὠραῖα. Οὐδεὶς ἐκ τοῦ κύκλου ἐκεί-
 νου ἐγνώριζεν ἔστω καὶ στίχον τινὰ ἐκ τοῦ ποιήμα-
 τος. Ὅλον ὅμως ἦτο μαγεία καὶ ἡ ἱπποτικότης καὶ
 ἀνήγετο εἰς παλαιάτους χρόνους. Ὁ ἀτυχής Νό-
 λαν ἀνέγνωσεν ἐκ τῆς πέμπτης ραφωδίας, ἐστάθη
 πρὸς στιγμὴν ἔπιε κάτι καὶ ἔπειτα χωρὶς νὰ φαν-
 τάζεται ποσῶς τι εἶπετο, ἐξηκολούθησεν :

«Ξεσέρνει, μὴ νεκρὴ καρδίᾳ μὲς τὲς χαρὰς τοῦ κόσμου
 ὅποιος δὲν μπόρεσέ ποτε νὰ πῆ στὸν ἑαυτὸ του :»

Εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν ὅτι πάντες οἱ
 παράκολουθοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν ἤκουον τοῦτο
 διὰ πρώτην φοράν. Καὶ ὅμως πάντες τὸ πρῶτον ἤδη
 ἤκουον αὐτὸ καὶ ὁ δυστυχὴς αὐτὸς Νόλαν προέβη
 μηχανικῶς ἢ χωρὶς ἔτι νὰ ἔχῃ συνείδησιν τοῦ
 πράγματος :

«Νᾶτι ἡ γλυκεῖά πατριδα μου καὶ αὐτοῦ ποῦ ἔδα τὸ φῶς μου.»

“Ολοι ἐταράχθησαν τότε, ὁ δὲ Νόλαν ἠλπιζε, νομίζω, ὅτι θὰ ὑπερλήδα τὸ κακόν, ὠχρίασεν ὀλίγον καὶ ἐβυθίσθη χειρότερον·

«Αὐτὴ εἶνε παγερὴ καρδιά, καρδιά κάποιου προδότου
π' ἀφ' οὗ περάσῃ μὴ ζῶν πολὺ καιρὸ στὰ ξένα,
γυρῖζει πίσω σπῆτι του χωρὶς παλμὸ κανένα!
ἂν τέτοιος ζῆ, σημείωσε πῶς ποιητὴ δὲν θ' αὔρη»

Αὐτὴν τὴν στιγμήν οἱ ἀξιωματικοὶ κατέστησαν ἐκτὸς ἐαυτῶν, ἐπιθυμοῦντες ἵνα εὐρίσκετο τρόπος ὅπως ὑπερληδήσῃ ὁ Νόλαν δύο σελίδας. Ἄλλ' οὔτε ὁ Νόλαν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἐτοιμότητα πνεύματος πρὸς τοῦτο. Ἡ γλῶσσά του ἐδεσμεύθη, τὸ δὲ αἷμα ἀνῆλθεν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ κλονιζόμενος ἐξηκολούθησεν·

«Νὰ ψάλλῃ τέτοια ὑπαρξὶ δυστυχισμένη, μαύρη
ἀλλ' οὔτε καὶ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν εἶνε τούτη
κι' ἂν ἔχη ὄνομα τρεχόν, τίτλους, μεγάλα πλούτη,
μ' ὄλα τὰ πλούτη, τ' ὄνομα καὶ τὸν ψωροχρυσό του»

Καὶ ἐνταῦθα ἡ φωνὴ τοῦ δυστυχικοῦ ἀνθρώπου ἀπεπνίγη· δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἀλλ' ἠγέσθη, ἐπέταξε τὸ βιβλίον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξηφανίσθη. “Καὶ μὰ τὸν Δία,, λέγει ὁ Φίλιππος, “δὲν τὸν εἶδαμεν πλέον ἐπὶ δύο μῆνας,,. Καὶ ἐγὼ ἀκόμη εὐρέσθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπινοήσω μὴ ἰκανοποιητικὴν τινὰ δικαιολογίαν διὰ τὸν Ἄγγλον ἐκεῖνον ἱατρον, διότι δὲν ἐπέστρεψα εἰς αὐτὸν τὸν Γῶλτερ Σκώτι.

Ἡ ἀνωτέρω διήγησις δεικνύει περίπου τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ κομπασμὸς τοῦ Νόλαν κατέπεσεν. Ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, ὅτι εἶχεν ἀναλάβει πολὺ ἀγέρωχον ὕφος, ἐθεώρει τὴν φυλάκισίν του ἀπλῆν κωμωδίαν, προσεποιεῖτο ὅτι ἡσθάνετο ἀπόλαυσιν ἐκ τοῦ πλοῦ καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἔλεγεν, ὅτι μετὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ κοιτωνίσκου του δὲν ἦτο πλέον ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος. Οὐδέποτε ἐκ νέου ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως, ἐκτὸς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ τοῦ Σαικσπείρου ἢ ἄλλου ἔργου περὶ τοῦ ὁποίου ἦτο βέβαιος. Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον αὐτό. Οὐδέποτε ἀνემίχθη ἀκριβῶς ὡς σύντροφος μετὰ τοῦ ὀμίλου τῶν λοιπῶν νεαρῶν ἀξιωματικῶν. Ἦτο πάντοτε εὐπλόητος μετὰ ταῦτα, ὅταν δὲ τὸν ἐγνώρισα εἰς πολὺ ὀλίγους φίλους—ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι ἀπηυθύνοντο πρὸς αὐτὸν,—ὀμίλει. Ἐνίοτε ἐνεθουσία, —ἐνθυμουμαι ὅτι τὸν ἤκουσα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του γὰ ὀμιλῆ ζωηρῶς περὶ ζητήματος, περὶ τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς αὐτὸν ἐκ τινος λόγου τοῦ Φλέσιερ—ἀλλὰ γενικῶς εἶχε τὸ νευρικὸν καὶ βεβαρημένον βλέμμα ἀνθρώπου βαρέως τετρωμένου τὴν καρδίαν.

Ὅταν ὁ πλοίαρχος Σὼ ἐπανήρχετο εἰς τὴν πατρίδα—ἐὰν, ὅπως λέγω, ἦτο ὁ Σὼ—πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν πάντων τὸ πλοῖον προσήγγισεν εἰς μίαν τῶν νήσων Γουϊνδγαρδ, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μίαν περὶ πού ἐβδομάδα. Οἱ ναῦται ἔλεγον ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχον ἀηδιάσει τὸ ταριχευτὸν κρέας καὶ ἦθελον

νά φάγουν ζωμόν χελώνης προτοῦ ἐπαρέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας των. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πλοῖον “Γῶρρεν,, ἦλθεν εἰς τὸν αὐτὸν ὄρμον. Τὰ πλοῖα ἀντήλλαξαν συνθήματα τὸ ἄρτι ἀγκυροβολῆσαν ἔστειλεν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν πατρίδα ἄνδρας ἐπιστολάς καὶ ἐφημερίδας εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς ὅτι ἀνήγετο εἰς τὸν Ὠκεανὸν, κατευθυνόμενον ἴσως πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ παρέλαβε τὸν δυστυχῆ Νόλαν καὶ τὰς ἀποσκευάς του, ἵνα δοκιμάσῃ τὸν δεύτερον πλοῦν.” Ἐμεινεν ἐμβρόντητος ὁ ἀτυχῆς ὅτε διετάχθη νὰ ἐτοιμασθῆ ὅπως ἐπιβῆ τοῦ νέου πλοίου. Εἶχε μάθει ἀρχετὰ ἐκ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ ὥστε νὰ γνωρίζῃ ὅτι μέχρι ἐκείνης τῆς στιγμῆς κατηνθύνετο πρὸς τὴν πατρίδα. Τὰ δὲ γενόμενα ἦσαν σαφῆς ἀπόδειξις ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πράγματος περὶ οὗ δὲν εἶχεν ἴσως σκεφθῆ, ὅτι δὲν θὰ ἦγετό ποτε εἰς τὴν πατρίδα, οὔτε διὰ φυλακὴν αὐτῆς. Καὶ ἡ μεταβίβασις αὕτη ἦτο ἡ πρώτη ἐκ τῶν εἴκοσι περίπου τοιούτων, αἵτινες τὸν ἔφερον ἐνωρίτερον ἢ βραδύτερον ἐπὶ τῶν ἡμίσεων ἀρίστων πλοίων μας, τὰ ὅποια τὸν ἐκράτουν καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ἑκατὸν τοῦλάχιστον μίλια μακρὰν τῶν ἀκτῶν τῆς χώρας ἐκείνης περὶ ἧς ἠνυχήθη νὰ μὴ ἀκούσῃ ποτέ τι πάλιν.

Ὅτι θὰ διηγηθῶ φαίνεται ὅτι συνέβη εἰς αὐτὸ τὸ δεύτερον ταξίδιον διότι ἦτο εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς πλοῦς τῆς Μεσογείου—ὅτι αὐτὴ ἡ κυρία Γκράφ ἢ περιώνυμος ἐκείνη καλλονὴ τῶν Μεσημβρινῶν

Πολιτειῶν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἐχώρευσε μετὰ τοῦ Νόλαν. Παρέμενον ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν ὄρμον τῆς Νεαπόλεως καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχον συνδεθῆ πολὺ μὲ τὸν Ἀγγλικὸν στόλον μεγάλα δὲ ἔορται ἐγίνοντο καὶ οἱ ἡμέτεροὶ ἐσκέφθησαν ὅτι ὄφειλον νὰ δώσωσι μέγαν χορὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου. Πῶς τὸ κατώρθωσαν ἐπὶ τοῦ “Γῶρρεν,, θετικῶς εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν γνωρίζω. Πιθανὸν δὲν ἦτο τὸ “Γῶρρεν,, ἢ ἴσως αἱ κυρίαὶ δὲν κατελάμβανον τότε τόσον χῶρον, ὅσον σήμερον. Ἐχρειάζοντο ἐκείναι νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν θάλαμον τοῦ Νόλαν διὰ καῖτι καὶ δὲν ἤθελον νὰ ὑποχρεωθῶσι χωρὶς νὰ προσκαλέσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν χορὸν. Οὕτως ὁ πλοίαρχος εἶπεν εἰς αὐτὰς νὰ τὸν καλέσωσιν, ἐὰν ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην ὅτι δὲν θὰ συνδιελέγετο οὗτος μὲ πρόσωπα τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ ἔδιδον νύξιν τινὰ περὶ τῆς καταδίκης του. Οὕτως ἤρχισεν ὁ χορὸς, ὅστις ἀπετέλεσε τὴν καλλιτέραν ἔορτην, ἣτις ἐγένετό ποτε. Τολμῶ νὰ εἶπω, ὅτι ὑπῆρξεν εἰς τῶν καλλιτέρων, διότι οὐδέποτε ἤκουσα περὶ χοροῦ ἐπὶ πολεμικοῦ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄριστος. Διὰ κυρίας εἶχον τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀμερικανοῦ Προξένου, μίαν ἢ δύο περιηγητρίας αἰτινες ἀπετόλμησαν τόσον μακρὸν πλοῦν καὶ ἐπίχαρι σμῆνος Ἀγγλίδων κορασίδων καὶ κυριῶν καὶ ἦτο ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ κυρία Χάμιλτων.

Διάφοροι ἀξιωματικοὶ ἀνεκούφιζον ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἐξ ὑπαμοιβῆς ἰστάμενοι καὶ ὁμιλοῦντες μετὰ τοῦ Νόλαν, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι

οὐδεις θὰ ὠμίλει εἰς αὐτόν. Ὁ χορὸς προέβαινε μετὰ ζωηρότητος καὶ κατόπιν ὀλίγου χρόνου καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνδρες οἵτινες ἀνελάμβανον τὴν ἐπίτιμον φρούρησιν τοῦ Νόλαν ἔπαυσαν νὰ φοβοῦνται ἀπενκταῖόν τι. Μόνον ὅταν Ἄγγλις τις κυρία—ἡ κυρία Χάμιλτων ὡς εἶπον—ἐζήτησε ὀρχισμαθὸν “Ἀμερικανικῶν χορῶν,, παράδοξόν τι πρᾶγμα συνέβη. Ὅλοι τότε ἐχόρευσαν ἀντιχόρους. Ἡ ὀρχήστρα τῶν μαύρων οὐδόλως ἀπρόθυμος συνεσκέφθη τί ἦσαν οἱ ἀμερικανικοὶ χοροὶ καὶ ἤρχισε νὰ ἀνακρούῃ τὸν “Βιοζίνια Ρήλ,, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ὁ “Μόνεϋ Μόσκ,, καὶ ὁ ὁποῖος εἰς τὴν σειρὰν φυσικῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἔπρεπε νὰ ἀκολουθηθῆ ἀπὸ τὸν “Ὀλδ Θεοτήν,,. Ἄλλ’ ὅτε ἀκριβῶς ὁ Ντικ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὀρχήστρας, ἔδιδε τὸ σύνθημα νὰ ἀρχίσωσι καὶ προσέκλινεν ἔτοιμος νὰ εἶπη περίπου, μὲ ἀληθὲς ὕφος μαύρου “Δὴ Ὀλδ Θεοτήν,, (τὰς δεκατρεῖς πολιτείας) κύριοι καὶ κυρίαι! ὅπως εἶχε εἶπη, “Βιοζίνια Ρήλ,, (τὸν ἐλικοειδῆ χορὸν τῆς Βιογινίας), παρακαλῶ καὶ τὸν “Μόνεϋ Μόσκ,, παρακαλῶ, ὁ θαλαμηπόλος τοῦ πλοιάρχου τὸν ἔβανσεν εἰς τοὺς ὤμους, τοῦ ἐπιθύρσειε κἄτι τι καὶ δὲν ἀπήγγειλε τὸ ὄνομα τοῦ χοροῦ. Ἀπλῶς ὑπεκλίθη—ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀνακρούσεως τοῦ χοροῦ καὶ ὅλοι ἠτοιμάσθησαν νὰ χορέψουν—οἱ ἀξιωματικοὶ ἐδείκνυον εἰς τὰς Ἀγγλίδας κορασίδας τὸ σχῆμα τοῦ χοροῦ, χωρὶς ὅμως νὰ λέγουν διατὶ οὗτος δὲν εἶχεν ὄνομά τι. Ἀλλὰ δὲν

πρόκειται περὶ τούτου κυρίως. Ἄφ' οὗ ὁ χορὸς ἤρχισεν, ὁ Νόλαν καὶ οἱ ἀξιωματικοί μας παρεδόθησαν εἰς τὸν ἀπόλαυσιν αὐτοῦ, ὡς εἶπον καὶ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὁ Νόλαν ἐθεώρησε φυσικώτατον νὰ ὑποκλιθῆ πρὸς τὴν λαμπρὰν ἐκείνην Γκράφ καὶ εἶπη.—

“Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ μὲ ἔχετε λησμονήσῃ δεσποινὶς Ρότλεξη. Δύναμαι νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ χορεύσω μαζί σας ;,”

Καὶ ἔκαμε τοῦτο τοσοῦτον ταχέως ὥστε ὁ ἀξιωματικὸς ὅστις ἦτο πλησίον του, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν προλάβῃ. Ἡ κυρία ἐγέλασε καὶ εἶπε—

“Δὲν εἶμαι πλέον δεσποινὶς Ρότλεξη κ. Νόλαν, ἀλλὰ θὰ χορεύσω ἐν τούτοις, καὶ ταυτοχρόνως ἔνευσεν εἰς τὸν ἀξιωματικόν, ὡς νὰ τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὸν κ. Νόλαν εἰς αὐτὴν καὶ οὕτω τὸν ὠδήγησε εἰς τὸν τόπον ὅπου ὁ χορὸς ἐσχηματίζετο.

Ὁ Νόλαν ἐσκέφθη ὅτι εὔρε τὴν εὐκαιρίαν του. Εἶχε γνωρίσει αὐτὴν εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τὴν εἶχε συναντήσῃ καὶ αὐτὸ ἦτο μεγάλο εὖρημα. Δὲν δύνασθε νὰ ὁμιλῆτε εἰς τοὺς ἀντιχόρους, ὡς δύνασθε εἰς τὰ κοτιλλιὸν, ἢ καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ διαλείμματα τῶν στροβίλων, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀντιχόρους δίδονται εὐκαιρίαι πρὸς ὁμιλίαν ὅπως πρὸς ἀλλαγὴν βλεμμάτων καὶ συνειρηνώσεων. Καὶ αὐτὸς ἤρχισε νὰ τὴν ἐρωτᾷ περὶ τῶν ταξι-

δίωκ της, περι Εὐρώπης καὶ Γαλλίας ἀφ' οὗ δὲ ἐξήντηλσε τὴν ὀμίλιαν ταύτην καὶ τοῦ ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τὸ τέλος τῶν χορευτικῶν ἐλιγμῶν, τολμηρῶς προσέθηκε—πελιδὸς, ὡς μοὶ ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν ἢ κυρία μετὰ τινα ἔτη—

“Καὶ τί μανθάνετε ἀπὸ τὴν πατρίδα κυρία Γκράφ,,. Καὶ τὸ ἐξαισίον ἐκεῖνο πλάσμα τὸν ἠννόησε. Περιέργον! πῶς συνέβη γὰρ τὸν ἐννοήσῃ!

“Ἀπὸ τὴν πατρίδα!! κ. Νόλαν!!! Ἐνόμιζον ὅτι σὺ ἦσο ὁ ἄνθρωπος ὅστις οὐδέποτε ἤθελε γὰρ ἀκούσῃ τι περὶ τῆς πατρίδος του πλέον!,,—καὶ διηυδύνθη κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἀφίσασα κατὰ μόνας τὸν δυστυγῆ Νόλαν, ὡς ἦτο πάντοτε.—Δὲν ἐχόρευσε δὲ πλέον ὁ Νόλαν. Τὰ κατ' αὐτὸν δὲν δύναμαι γὰρ ἀφηγηθῶ ἐν πλήρει τάξει, οὐδεὶς δὲ δύναται γὰρ τὸ πράξῃ καὶ πράγματι οὐδὲ ἀποπειρῶμαι.

Αὐταὶ εἶναι αἱ παραδόσεις τὰς ὁποίας ἐξάγω, ὅπως τὰς πιστεύω, ἐκ τῶν μύθων οἱ ὁποῖοι ἐλέχθησαν περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη. Τὰ ψεύδη τὰ ὁποῖα ἐπεσωρεύθησαν δι' αὐτὸν ἀποτελοῦσι λεγεῶνα. Οἱ ἐταῖροι συνήθιζαν γὰρ τὸν ἀποκαλῶσι “Σιδηρᾶν Προσωπίδα,, ὁ δὲ ἀγαθὸς Γεώργιος Πὸνς κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον πιστεύων ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ συγγραφεὺς τοῦ “Ἰουνίου,, ὅστις ἐτιμωρήθη διὰ τὴν περιφνημον λιβελλογραφίαν κατὰ τοῦ Θωμᾶ Ζέφφερσον. Ὁ Πὸνς δὲν ἦτο πολὺ δυνατὸς εἰς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

Εὐτυχέστερον ἐπεισόδιον ἀπὸ τὰ δύο, τὰ ὅποια ἀφηγήθην ἀνάγεται εἰς τὸν πολεμικὸν κύκλον. Συνέβη δὲ ὀλίγον κατόπιν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἦκουσα ἐκτιθέμενον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐκδόσεις—καὶ πράγματι ἴσως ἔχει συμβεῖ πλέον ἢ ἅπαξ. Ἄλλ' ἐπὶ ποίου πλοίου ἔλαβε χώραν δὲν δύναμαι νὰ εἶπω. Εἰς μίαν τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰς μεγάλας ὁπωσδήποτε κατὰ θάλασσαν μονομαχίας πρὸς τοὺς Ἄγγλους, καθ' ἣν πράγματι τὸ ναυτικὸν ἔλαβε τὸ βάπτισμα τοῦ πυρὸς, συνέβη ἐχθρική ὄβρις νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ νὰ ἀνατρέψῃ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ τηλεβόλου καὶ σχεδὸν εἶπεῖν, πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς αὐτοῦ. Καὶ τώρα δύναται τις νὰ εἶπῃ περὶ θάρρους ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲν εἶναι εὐχάριστον νὰ παρίσταται τις αὐτόπτης μάστις τοιαύτης σκηνῆς. Καὶ ἅμα συνῆλθον οἱ μὴ φονευθέντες τῶν ἀνδρῶν—αὐτοὶ δὲ καὶ οἱ νοσοκόμοι ἤρχισαν νὰ ἀποκομίζον τὸς νεκροὺς, ἐνεφανίσθη ἐπὶ σκηνῆς ὁ Νόλαν, μὲ τὸ ὑποκάμισόν του μόνον, κρατῶν τὸν ἐμβολέα ἀνὰ χεῖρας καὶ ὡσεὶ ἦτο ὁ ἀρμόδιος ἀξιωματικὸς, τοὺς ἐκάλεσε μετ' αὐθεντικότητος—ποῖοι θὰ κατέλθωσιν εἰς τὸ νοσοκομεῖον μὲ τοὺς τραυματίας, ποῖοι θὰ παραμείνουν παρ' αὐτῶ—μὲ ὄλον τὸ ἠθικὸν του καὶ τὸν τρόπον ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐμβάλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πεποιθήσιν ὅτι τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς καὶ βαίνοσι πρὸς αἰσίαν ἔκβασιν. Καὶ ἐγέμισε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὸ τηλεβόλον,

ἔσκόπευσε καὶ διέταξε τοὺς ναύτας νὰ πυροβολήσωσι. Ἰστατο δὲ ἐκεῖ διοικητὴς τοῦ τηλεβόλου ἐκεῖνου, τηρῶν τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν ἐνθουσιασμῶ ἔφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς ἐπυροβόλει—καθήμενος ἐπὶ τοῦ κίλβαντος, ἐν ᾧ τὸ τηλεβόλον ἐψύχεται καὶ ἐκτεθειμένος πάντοτε—δεικνύων εἰς αὐτοὺς εὐκολωτέρους τρόπους νὰ χειρίζονται βαρεῖας βολὰς—κάμινων τοὺς ἀπειρούς νὰ γελῶσι διὰ τὰ ἴδια αὐτῶν σφάλματα—καὶ ὅταν τὸ τηλεβόλον ἐψύχεται, πληρῶν αὐτὸ καὶ αὐθις ἔρριπτε διπλασίας βολὰς τῶν ἄλλων τηλεβόλων τοῦ πλοίου. Ὁ Κυβερνήτης διατρέχων τὸ σκάφος πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῶν ἀνδρῶν, ἦλθεν πρὸς τὸ πυροβολεῖον καὶ ὁ Νόλαν χαιρετίζων στρατιωτικῶς, εἶπε·—

“Δεικνύω εἰς αὐτοὺς πῶς κάμνομεν τοῦτο εἰς τὸ πυροβολικὸν κύριε.,,

Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἱστορίας ὅπου ὅλαι αἱ παραδόσεις συμφωνοῦσιν, ὁ δὲ κυβερνήτης εἶπε·—

“Τὸ βλέπω καὶ σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, καὶ οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ οὐδὲ σεῖς νὰ τὴν λησμονήσητε.,,

Καὶ ἄφ' οὗ τὰ πάντα ἐτελείωσαν καὶ ὁ κυβερνήτης ἀπέκλισε τὸ ξίφος τοῦ Ἄγγλου, ἐν μέσῳ πομπῆς καὶ παρατάξεως ἐπὶ τοῦ προυναιίου καταστρώματος εἶπε·

—“Ποῦ εἶναι ὁ κ. Νόλαν! Καλέσατε τὸν Νόλαν νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα.,,

Καὶ ὅταν ὁ Νόλαν ἦλθεν ὁ κυβερνήτης τοῦ εἶπε :
—Κύριε Νόλαν ὅλοι εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς σὲ σήμερον. Εἶσθε εἰς ἐκ τῶν ἡμετέρων σήμερον. Θὰ μνημονευθῆτε εἰς τὰς ἐκθέσεις.,,

—Τότε ὁ γηραιὸς κυβερνήτης ἐξεζώσθη τὸ ξίφος του, τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν Νόλαν καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὸ φορέσῃ. Ὁ ἄνθρωπος ὅστις μοὶ διηγήθη τοῦτο ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάχης. Ὁ Νόλαν ἀνέκραξεν ὡς παιδίον καὶ εἶχεν ἱκανοὺς πρὸς τοῦτο λόγους. Δὲν εἶχε περιζωσθῆ ξίφος ἀπὸ τῆς καταχθονίου ἐκείνης ἡμέρας ἐν τῷ Φρουρίῳ Ἄδαμς. Ἀλλ' ἔκτοτε εἰς εὐκαιρίας τελετῶν πάντοτε ἔφερε τὸ ιδιόρρυθμον ἐκεῖνο ἀρχαῖον γαλλικὸν ξίφος τοῦ κυβερνήτου.

Ὁ πλοίαρχος πράγματι ἔκαμε μνεῖαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Νόλαν εἰς τὰς ἐκθέσεις του. Πάντοτε δὲ ἐλέγετο ὅτι ἐξήτησεν ὅπως ὁ Νόλαν τύχη χάριτος. Ἐγραψεν ἰδιαίτερον ἐπιστολὴν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἀποτέλεσμα προῆλθεν ἐκ τούτου. Ὡς εἶπον, αὐτὴ ἦτο περίπου ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν οἱ ἐν Οὐάσιγκτων ἤρχισαν νὰ ἀγνοοῦν τὴν ὄλην ὑπόθεσιν καὶ ἡ φυλάκισις τοῦ Νόλαν ἤρχισε νὰ μοιμιμοποιῆται, ἐπειδὴ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ δυνάμενος νὰ τὴν ἀναστείλῃ ἄνευ νέων διαταγῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως.

Ἦκουσα νὰ λέγηται ὅτι ἦτο μετὰ τοῦ Πόρτερ, ὅτε οὗτος ἔκαμε κατοχὴν τῶν νήσων Νουκαχίονα, οὐχὶ ὁ Πόρτερ, τὸν ὁποῖον γινώριζετε, ἀλλ' ὁ γέρον Πόρτερ, ὁ πατὴρ του, ὁ Ἔσσεξ Πόρτερ—τουτέστι ὁ γέ-

ρων Ἔσσεξ Πόρτερ, οὐχὶ αὐτὸς ὁ Ἔσσεξ. Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ ὅστις εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὰς Δυτικὰς Πολιτείας ὁ Νόλαν ἐγνώριζε περισσότερα περὶ ὀχρωμάτων, παραπηγμάτων, προπυργίων καὶ χαρακωμάτων καὶ πάντα ταῦτα πλειότερον ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καὶ εἰργάσθη μετ' ἀκραφροῦς προθυμίας πρὸς τελείαν τοποθέτησιν τῆς πυροβολαρχίας ταύτης. Πάντοτε ὑπῆρξα τῆς γνώμης ὅτι ἦτο κοῖμα ὅτι ὁ Πόρτερ δὲν ἄφησεν αὐτὸν ἐκεῖ ἐπὶ κεφαλῆς μετὰ τοῦ Γκάμβλ. Τοῦτο θὰ ἔλυνεν ἅπαν τὸ ζήτημα τῆς τιμωρίας του. Θὰ καταλαμβάνομεν ὀριστικῶς τὰς νήσους καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θὰ εἶχομεν ἓνα σταθμὸν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Οἱ φίλοι μας οἱ Γάλλοι ὅτε ἐσκέφθησαν νὰ καταλάβουν τὴν μικρὰν ταύτην θέσιν θὰ τὴν εὗρισκον προκατελημμένην. Ἄλλ' ὁ Μάδισον καὶ οἱ Βιογριανοὶ ἀπέρριψαν πάντα ταῦτα.

Τὰ συμβεβηκότα ταῦτα ἐγένοντο πρὸ πεντηκονταετίας σχεδόν. Ἐὰν ὁ Νόλαν ἦτο τριακονταετῆς τότε, θὰ ἦτο περίπου ὀγδοηκοντούτης ὅτε ἀπέθανε. Ἐφαίνεται ἐξηκοντούτης ὅτε μόλις ἦτο τεσσαράκοντα εἰτῶν. Ἄλλ' ἔκτοτε οὐδέποτε μοι ἐφάνη ὅτι ἠλλαξε μίαν τρίχα. Καθὼς φαντάζομαι τὴν ζωὴν του, ἐξ ὅσων ἔχω ἴδει καὶ ἀκούσει περὶ αὐτοῦ θὰ διῆλθεν αὐτὴν πάντοτε εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας καὶ σχεδὸν οὐδέποτε ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Θὰ ἐγνώρισεν ἐξ ἀπλῆς γνωριμίας περισσότερους ἀξιωματικοὺς ἐν τῷ ναυτικῷ μας ἢ οἰοσδήποτε ἄλλος. Μοι εἶπέ ποτε μετὰ

σοβαροῦ μειδιάματος, ὅτι οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ ἔζησε τόσον μεθοδικὸν βίον ὅσον αὐτός. “Γνωρίζετε οἱ ἄνδρες λέγουσιν ὅτι εἶμαι ἢ “Σιδηρᾶ Προσωπὶς,, γνωρίζετε δὲ πόσον ἀπησχολημένος ἦτο ὁ φέρων ἐκείνην. Ἐλεγεν ὅτι δὲν εἶναι καλὸν δι’ οὐδένα νὰ προσπαθῇ νὰ ἀναγινώσκη διαρκῶς ὡς καὶ νὰ πράττη τι διαρκῶς, ἀλλ’ ὅτι συνήθιζε νὰ ἀναγινώσκη ἀκριβῶς πέντε ὥρας τὴν ἡμέραν. “Δι’ ὃ,, ἔλεγεν, “ἔχω πάντοτε πρόχειρα τὰ σημειωματάρια μου καὶ γράφω κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα σημειώσεις ἐξ ὧν ἀνέγνωσα, συμπεριλαμβάνω δὲ εἰς ταῦτα καὶ ἀντίγραφα χωρίων. Ταῦτα ἦσαν ἀληθῶς, πολὺ ἀξιοπεριεργα. Εἶχεν ἔξ ἢ ὀκτὼ διαφόρων κλάδων. Ὑπῆρχεν ἐν τῆς Ἱστορίας, ἐν τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἄλλο τὸ ὁποῖον ἐκάλει “Ἀνάλεκτα,,. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἦσαν ἀπλῶς βιβλία ἀποσπασμάτων ἐξ ἐφημερίδων. Ἐμπεριεῖχον δὲ τεμάχια φυτῶν καὶ ταινιῶν, ὄστρακα προσδεδεμένα καὶ χαραγμένα, τεμάχια ὀστέων καὶ ξύλων, τὰ ὁποῖα ἐδίδασκε τοὺς ἄνδρας νὰ κόπτωσι δι’ αὐτὸν καὶ ἅτινα ἰχνογράφει θανμασίως. Εἶχεν ἔτι ἐν αὐτοῖς μερικὰς κωμικωτάτας ἰχνογραφίας καὶ τινὰς συγκινητικωτάτας, ἐξ ὧν εἶδόν ποτε ἐν τῇ ζωῇ μου. Εὐτυχῆς ἐκεῖνος εἰς ὃν θὰ περιέλθωσι τὰ βιβλία τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Νόλαν.

Ἐλεγε λοιπὸν ὅτι ἢ ἀνάγνωσίς του καὶ αἱ σημειώσεις του ἦσαν τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ὅτι τὸν ἀπησχόλουν ταῦτα πέντε ὥρας καὶ ἐναλλάξ ἄλλας δύο ὥρας καθ’ ἐκάστην. “Ἐκαστος δὲ, ἔλεγε, ὀφείλει νὰ ἔχη

μίαν διασκέδασιν καθὼς καὶ ἐν ἐπάγγελμα. Ἡ Φυσικὴ Ἱστορία εἶναι ἡ διασκέδασίς μου., Καὶ τοῦτο τὸν ἀπησχόλει δύο ὥρας ἐκάστην ἡμέραν περιπλέον. Οἱ ναῦται συνήθιζον νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν πιτηρὰ καὶ ἰχθῦς, ἀλλὰ κατὰ τινα μακρὸν πλοῦν εἶχε νὰ συλλέξῃ μόνον μυρμιόποδας καὶ κερθαρίδας καὶ ἄλλα τοιαῦτα μικρὰ θηράματα. Ἦτο ὁ μόνος φυσιοδίφης, τὸν ὁποῖόν ποτε συνήντησα, γνωρίζοντά τι περὶ τῶν ἕξεων τῆς μυτίας καὶ τοῦ κώνωπος. Ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες οὗτοι δύνανται νὰ σοὶ εἴπωσιν ἂν ἀναγώνται ταῦτα εἰς τὰ *Lepidoptera* ἢ *Steptoptera*, ἐν τούτοις ὅμως οὐχὶ πῶς νὰ ἀπαλλαγῆτε ἐξ αὐτῶν, οὔτε πῶς ἐκφεύγουσιν τῶν χειρῶν σας ὅταν τὰ κινῆτε—διότι ὁ Διναῖος ἐγίνωσεν τόσον ὀλίγα περὶ τούτου ὅσον καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Φῶν ὁ ἠλίθιος. Αἱ ἐννέα αὐταὶ ὥραι ἀπετέλουν τὴν καθημερινὴν “ἐνασχόλησιν,” τοῦ Νόλαν. Τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χρόνου διήρχετο ὀμιλῶν ἢ περιπατῶν, μέτρι δὲ ἐσχάτου γήρατος ἀφιέρουσαν ἰκανὸν χρόνον ἐπὶ τοῦ καταστροφύματος. Πάντοτε ἐξηκολούθει τὴν σωματικὴν ἄσκησιν καὶ οὐδέποτε ἤκουσα ὅτι ἠσθένησε. Ἐὰν ἄλλος τις ἠσθένει, αὐτὸς ἦτο ὁ τρυφερώτατος νοσοκόμος καὶ ἐγνώριζε σχετικῶς πρὸς τὴν περιποίησιν τῶν ἀσθενῶν πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν ὄσων γνωρίζουσιν οἱ ἰατροί.” Ἐπειτα ἐὰν πᾶς τις κατέκειτο κάμινων ἢ ἀπέθνησκεν, ἢ ἐὰν ὁ πλοίαρχος τὸν ἐκάλει δι’ οἰανδήποτε περίστασιν ὁ Νόλαν ἦτο πάντοτε ἔτοιμος νὰ ἀναγνώσῃ τὰς προσευ-

χὰς καὶ ὡς ἔχω ἤδη εἶπει, ἀνεγίνωσκεν ὥραϊα. Ἡ γνωριμία μου μετὰ τοῦ Φιλίππου Νόλαν ἤρχισεν ἕξ ἢ ἐπὶ ἔτη μετὰ τὸν Ἀγγλικὸν πόλεμον, κατὰ τὸν προῶτόν μου πλοῦν ὅτε διωρίσθην δόκιμος ἀξιωματικός. Ἦτο δὲ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας κατόπιν τῆς συννομολογήσεως τῆς περὶ δουλεμπορίας συνθήκης, ὁπότε Κυβερνῶν Οἶκος ἦτο ἀκόμη ὁ Οἶκος τῆς Βιργινίας, ὅστις εἶχεν ἔτι εἶδός τι αἰσθηματικότητος ὡς πρὸς τὴν κατάργησιν τῶν κακουργιῶν τῆς διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ διαπορθμεύσεως τῶν Μαύρων καὶ ἐνίοτε ἐγένετό τι οὔτω. Εἶμεθα ἐν τῷ Νοτίῳ Ἀτλαντικῷ μὲ τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Ἀφ' ἧς στιγμῆς κατετάχθην νομίζω ὅτι ἐθεώρησα τὸν Νόλαν ὡς εἶδός τι λαϊκοῦ ἱερέως—ἱερέως μετὰ στολῆς ἀξιωματικοῦ. Οὐδέποτε ἐζήτησα ἐξηγήσεις περὶ αὐτοῦ. Ὅλα ἦσαν περιέργα δι' ἐμὲ ἐν τῷ πλοίῳ. Ἐγνώριζον ὅτι ἦτο ἀπλοϊκότης τὸ νὰ ἀπενθύνω ἐρωτήσεις καὶ ὑποθέτω ὅτι ἐσκέφθην ὅτι ὑπῆρχεν εἰς ἕκαστον πλοῖον καὶ εἷς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα “ Ἀπλᾶ-Κομβία,,. Εἶχομεν αὐτὸν εἰς τὸ συσσίτιόν μας ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ μᾶς καθίστων προσεκτικοὺς νὰ μὴ λέγωμέν τι περὶ πατρίδος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀλλ' ἂν μᾶς ἔλεγον νὰ μὴ εἴπωμέν τι περὶ τοῦ πλανήτου” Ἀρεως ἢ τοῦ βιβλίου τοῦ Δευτερονομίου, δὲν θὰ ἤθελον ἐρωτήσαι τὸν λόγον ὑπῆρχον ἄλλως τε ἐκεῖ πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα μοὶ ἐφαίνοντο ἡκιστα δικαιολογημένα. Τὸ προῶτον δὲ ἤρχισα νὰ ἐννοῶ περὶ τοῦ “ ἈΝΘΡΩΠΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ,, ἡμέραν τινὰ ὅτε

κατεφθάσαμεν ἀκάθαρτον ἡμιολίαν, ἣτις ἔφερεν δούλους. Εἰς τῶν ἀξιωματικῶν ἐστάλη ὅπως καταλάβῃ τὸ πλοῖον καὶ κατόπιν ὀλίγων λεπτῶν ἔστειλεν ὀπίσω τὴν λέμβόν του παρακαλῶν, ὅπως σταλῇ τις ὀμιλῶν τὴν Πορτογαλικήν. Ὅλοι ἐθεώμεθα ὑπεράνω τοῦ περιφράκτου ὅτε ἤλθεν ἡ πρόσκλησις, πάντες δὲ ἠθέλομεν νὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν χρεὴ διερμηνεύως, ὅτε ὁ πλοίαρχος ἠρώτησε ποῖος ὀμιλεῖ τὴν Πορτογαλικήν. Οὐδεὶς ὁμῶς τῶν ἀξιωματικῶν τὴν ἐγνώριζεν, ἀκριβῶς δὲ ὅτε ὁ πλοίαρχος ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ μήπως ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν ταύτην κανεὶς ἐκ τοῦ πληρώματος, προσέβαλεν ὁ Νόλαν καὶ εἶπεν ὅτι μετὰ χαρᾶς θὰ ἐχρησίμευεν ὡς διερμηνεύς, ἐὰν ἐδέχετο ὁ πλοίαρχος, καθ' ὅτι ἠγνόει τὴν γλῶσσαν. Ὁ πλοίαρχος τὸν ἠὲ χαρίστησεν, ἐξώπλισεν ἐτέραν λέμβον δι' αὐτὸν καὶ ἐν τῇ λέμβῳ ἐκείνῃ συνέπεσε τυχαίως νὰ ἐπιβῶ.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πλοῖον, εὐρέθημεν πρὸ τοιαύτης σκηνῆς τὴν ὁποίαν σπανίως βλέπει τις καὶ οὐδέποτε θέλει νὰ ἴδῃ. Ἀκαθαρσία ὑπερβαίνουσα πᾶν ὄριον καὶ πανδαιμόνιον ἐν μέσῳ τῆς ρυπαρότητος. Δὲν ὑπῆρχον πολλοὶ τῶν αἰθιόπων, ἀλλ' ὅπως δόσῃ ὁ Βῶν εἰς ὅσους ὑπῆρχον νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι, εἶχεν ἀποκόψει τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν καὶ τὰς πέδας των καὶ διὰ πᾶσαν ἀσφάλειαν ἔδεσεν δι' αὐτῶν τοὺς ἀθλίους τοῦ πληρώματος τῆς ἡμιολίας. Οἱ πλεῖστοι τῶν αἰθιόπων ἦσαν ἐκτὸς τοῦ κύτους τοῦ πλοίου καὶ συνεσωρεύοντο ἐπὶ

τοῦ ἀκαθάρτου καταστροφώματος εἰς κεντροικήν τινα
 ομάδα, περιστοιχίζουσιν τὸν Βῶν καὶ ἀποτεινομένην
 εἰς πᾶσαν διάλεκτον καὶ παραφθορὰν διαλέκτου ἀπὸ
 τῆς πλαταγιζούσης Ζουλοῦ μέχρι τῆς Παρισινῆς
 τοῦ Βελῆδ ἔλ ζερὶδ.

“Ὅτε ἀνήλθομεν εἰς τὸ κατάστρομα ὁ Βῶν προσ-
 ἔβλεπεν ἐκ βυτίου τινος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐν ἀπογνώ-
 σει εἶχεν ἀναβεῖ καὶ εἶπε :

—“Δι’ ἀγάπην Θεοῦ, ὑπάρχει κανεῖς, ὅστις εἶναι δυ-
 νατὸν νὰ κατορθώσῃ ὅπως οἱ ἄθλιοι οὔτοι ἐννοήσωσί
 τι; Οἱ περὶ ἡμᾶς ἄνδρες ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς ρῶμι
 ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν τοὺς καθυσάχασε. Ἔρριψα τὸν
 ὑψηλὸν ἐκεῖνον αἰθίοπα δις κατὰ γῆς ἀλλὰ καὶ
 τοῦτο δὲν κατεπράυνεν αὐτόν. Καὶ ἐπὶ τέλους ὠμίλησα
 εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Νοτίων τῆς Ἀμερικῆς Ἐρυ-
 θροδέρων εἰς ὅλους αὐτοὺς, ἀλλὰ οὐδόλως ἠγ-
 νόησαν αὐτὴν ὅπως δὲν ἠγνόουν καὶ τὴν Ἀγ-
 γλικήν.,,

Ὁ Νόλαν εἶπεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ὀμιλήσῃ τὴν Πορ-
 τογαλικήν. Εἰς ἣ δύο διακρινόμενοι τῶν λοιπῶν
 Κροῦμεν ἀπεσπάρθησαν ἐκ τοῦ ὀμίλου, εἶχον δὲ
 οὔτοι, ὡς εἶχε ἀποδειχθῆ, ἐργασθῆ χάριν τῶν Πορ-
 τογάλων ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Φερνάνδο Πῶ.

“Εἶπε αὐτοῖς ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι, εἶπεν ὁ Βῶν, καὶ
 ἀκόμη ὅτι οἱ ἄθλιοι οὔτοι δουλέμποροι πρόκειται νὰ
 κρεμασθῶσιν εὐθύς ὡς εὔρομεν ἀρκετὸν σχοιρίον.,,
 Ὁ Νόλαν μετέφερε τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν Ἰσπανικὴν, —
 δηλάδη τὰ ἐξήγησεν εἰς τοιοῦτο Πορτογαλικὸν ἰδίω-

μα, ὥστε οἱ Κροῦμεν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσωσιν καὶ οὔτοι πάλιν τὰ διηρομήνευσαν εἰς ἐκείνους τῶν αἰθιόπων, οἵτινες ἠδύνατο νὰ ἀντιληφθῶσιν αὐτά. Ἐπηκολούθησε τότε ὀλολυγμὸς ἐκ χαρᾶς, χειρονομίαι, πηδήματα καὶ χοροὶ, φιλούντων τῶν αἰθιόπων τοὺς πόδας τοῦ Νόλαν καὶ γενικὴν τέλος ποιούντων ἔφοδον πρὸς τὸ βυτίον ἵνα ἀνθορμητῶς προσφέρωσι λατρείαν πρὸς τὸν Βῶν, ὅστις ἦτο ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην.

“Εἶπὲ εἰς αὐτοὺς,, εἶπεν ὁ Βῶν κατενχαριστημένος, “Ὅτι θὰ τοὺς μεταφέρω ὅλους εἰς τὸ ἀκρωτήριο Πάλμας,,

Τοῦτο δὲν ἀντεπεκρίθη τόσον εἰς τοὺς πόθους των. Τὸ ἀκρωτήριο Πάλμας ἦτο τῷ ὄντι τόσον μακρὰν τῶν ἐσπιῶν τῶν πλείστων αὐτῶν, ὅσον ἦτο καὶ ἡ Νέα Ὀρλεάνη ἢ τὸ Ρίον—Ἰανέριον καὶ αὐτὸ ἐσήμαιεν ὅτι οὔτοι ἐκεῖ θὰ ἦσαν διὰ παντὸς χωρισμένοι ἐκ τῆς πατρίδος των. Καὶ οἱ διερμηγεῖς των, καθ’ ὡς ἠδυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ἐν τῷ ἅμα μᾶς εἶπον “Α! οὐχὶ εἰς Πάλμας,, καὶ ἤρχισαν νὰ προτείνουν ἀτελευτήτους ἄλλας διεξόδους μὲ εὐφραδεστάτην γλῶσσαν. Ὁ Βῶν ἐπὶ μᾶλλον ἀπηγορευθῆ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐλευθεριότητός του καὶ ἠρώτησε τὸν Νόλαν μετ’ ἀνυπομονησίας τί οὔτοι ἔλεγον. Ἰδρῶς περιέρρευσε τὸ λευκὸν μέτωπον τοῦ δυστυχοῦς Νόλαν, ἅμα ὡς καθησύχασε τοὺς Μαύρους καὶ εἶπε :

—“Αὐτὸς λέγει, “Οὐχὶ Πάλμας,, ὁ ἕτερος λέγει

“Φέρε μας εἰς τὴν πατρίδα μας, φέρε μας εἰς τὴν χώραν μας, φέρε μας εἰς τὰς ἰδίας καλύβας, εἰς τὰ τέκνα μας καὶ τὰς ἰδικὰς μας γυναῖκας., “Οὗτος ἐκεῖ λέγει, ὅτι ἔχει γηραιὸν πατέρα καὶ μητέρα οἴτινες θὰ ἀποθάνουν, ἂν δὲν τὸν ἴδουν.,. “ Ἐκεῖνος δὲ ἐκεῖ λέγει ὅτι ἄφησε καθ’ ὀλοκλήριαν ἀσθενεῖς τοὺς οἰκείους του καὶ ἐκωπηλάτει πρὸς Φερνάνδο διὰ τὰ παρακαλέσῃ τὸν λευκὸν ἱατρὸν τὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν καὶ ὅτι οἱ δαίμονες οὗτοι τὸν συνέλαβον ἐν τῷ ὄρμῳ ἀκριβῶς ἔναντι τῆς ἐστίας του καὶ ὅτι ἔκτοτε οὐδέποτε εἶδέ τινα ἐκ τῆς οἰκογενείας του.,. “Καὶ ἐκεῖνος ἐκεῖ πέραν λέγει., καὶ ἀπεπνίγη ὁ Νόλαν, “ὅτι δὲν ἔχει μάθει οὐδὲν νέον ἐκ τῆς πατρίδος του ἐπὶ ἑξ μῆνας κατὰ τοὺς ὁποίους ἦτο κεκλεισμένος εἰς καταχθόνιον κρύπτην.,.

Ὁ Βὼν πάντοτε διηγῆτο ὅτι ἐλευκάνθησαν αἱ τρίχες του, καθ’ ὃν χρόνον διεξῆγεν ἀγῶνα ὁ Νόλαν διερμιγεύων τὰ ἀνωτέρω. Ἐγὼ, ὅστις δὲν ἠγνούουν οὐδὲν ἐκ τοῦ πόνου τὸν ὅποιον τοῦτο ἐπροκάλει, εἶδον ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐτήκοντο μετὰ διαπύρου θερμότητος καὶ ὅτι συμφορὰ τις ἐνέσκηπτε κἄπου. Καὶ αὐτοὶ οἱ αἰθίοπες ἔπαυσαν τὰ ὠρύωνται, ὡς εἶδον τὴν ἀγωνίαν τοῦ Νόλαν καὶ τὴν ἴσην σχεδὸν ἐκ συμπαθείας ἀγωνίαν τοῦ Βὼν. Εὐθὺς ἅμα ἠδυνήθη ὁ τελευταῖος οὗτος τὰ εὔρη λέξεις εἶπε:

—“Εἰπέ αὐτοῖς μάλιστα, μάλιστα θὰ ὑπάγον ἐπὶ αὐτοῖς καὶ εἰς τὰ ὄρη αὐτὰ τῆς Σελήνης, ἐὰν θέλουν. Καὶ διὰ μέσου τῆς Μεγάλης Λευκῆς Ἐρή-

μον θὰ ὀδηγήσω τὴν ἡμιολίαν, ἵνα τοὺς φέρω εἰς τὰς πατρίδας των.

Καὶ μετὰ τινος δυσφορίας ὁ Νόλαν τὰ διηρημήνευσε. Καὶ τότε οἱ αἰθίορες ἔπεσαν καὶ ἠσπάζοντο αὐτὸν πάλιν καὶ ἤθελον νὰ τρίψωσι τὴν ρίνα του μὲ τὰς ἰδικάς των.

Ἄλλὰ δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πολὺ νὰ ὑπομείνῃ αὐτὸ καὶ λαβὼν τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Βῶν νὰ ἐπιστρέψῃ μοι ἔνευσεν ὅπως κατέλθω εἰς τὴν λέμβον μας. Ἄμα ἐκαθήσαμεν εἰς τὰ ὑπηρέσια τῆς πρύμνης καὶ ἡ λέμβος ἐξώρμα ἐπὶ τῶν κυμάτων ὑπὸ τὴν κωπηλασίαν τῶν ἀνδρῶν, ὁ Νόλαν μοι εἶπε: “Πρὸς σέ ὅστις εἶσαι νεώτερος τὴν ἡλικίαν, ἄφησέ με τοῦτο νὰ σοὶ εἶπω, τί σημαίνει νὰ εἶναι τις ἄνθρωπος ἄνευ οἰκογενείας, ἄνευ ἐστίας καὶ ἄνευ πατρίδος. Καὶ εἴαν ποτε περιέλθῃς εἰς πειρασμὸν νὰ εἴπῃς λέξιν ἢ νὰ πράξῃς τι, τὸ ὁποῖον νὰ θέτῃ φραγμὸν μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας σου, τῆς ἐστίας σου καὶ πατρίδος σου, παρακάλεσε τὸν Θεὸν, ὅπως ἐν τῷ ἐλέει του παραλάβῃ σε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὰς μονάς του ἐν τῷ οὐρανῷ. Μένε ἀφωσιωμένος εἰς τὴν οἰκογένειάν σου, νέε, λησιμόνει τὸν ἑαυτὸν σου καὶ πράττε τὸ πᾶν διὰ τοὺς οἰκείους σου. Συλλογίζου τὴν οἰκογενειακὴν σου ἐστίαν, νέε, γράφε καὶ ζήτηι πληροφορίας καὶ ὁμίλει περὶ αὐτῆς.” Ἄς εἶναι αὕτη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐγγύτερον εἰς τὰς σκέψεις σου, ὅσον ἀπώτερον αὐτῆς καὶ ἂν ἔχῃς νὰ ταξιδεύσῃς καὶ μεθ’ ὀρμηῆς ἐπανέρχου πρὸς αὐτήν, ὅταν

εἶσαι ἐλεύθερος, καθὼς ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος Μαῦρος δοῦλος πράττει τώρα. “Καὶ διὰ τὴν πατρίδα σου, νέε,, καὶ αἱ λέξεις παρέμειναν εἰς τὸν λόγον γὰρ του “καὶ διὰ τὴν σημαίαν ταύτην,, καὶ ἔδειξε πρὸς τὸ πλοῖον, “μὴ ὄνειρεύου ἄλλο ὄνειρον παρὰ τὰ ὑψηροτήσης αὐτὴν ὡς αὐτὴ σὲ διατάττει, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὑψηροσία αὐτῆς φέρῃ σε ἐν μέσῳ χιλιάδων κινδύνων. Ἀδιάφορον ὅτι σοὶ συμβαίνει, ποῖος σὲ κολακεύει ἢ ποῖος σὲ ἐξαπατᾷ, μὴ στρέφε πρὸς ἄλλην σημαίαν, μὴ ἄφηνε τὰ παρέλθῃ νῦξ χωρὶς τὰ παρακαλέσης τὸν Θεὸν τὰ εὐλογήσῃ τὴν σημαίαν ταύτην. Ἐνθυμοῦ, νέε, ὅτι ὀπισθεν ὄλων τούτων τῶν ἀνδρῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ὀμιλεῖς, ὀπισθεν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, εἶναι αὐτὴ ἡ Πατρίς σου, ἡ Πατρίς σου καὶ ὅτι ἀνήκεις εἰς Αὐτὴν, καθὼς ἀνήκεις εἰς τὴν ἰδίαν σου μητέρα. Στῆθι παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῆς, ὡς ἠθέλες σταθῆ παρὰ τῆς μητρὸς σου, ἐὰν οἱ δαίμονες οὗτοι ἐκράτουν αὐτὴν σήμερον.,,

Ἐτρόμαξα μέχρι θανάτου ἐκ τοῦ ἠρέμου, βαθέος πάθους του, ἀλλ’ ἀπειτόλημσα τὰ εἶπω ὅτι τὰ βοηθῶ πᾶν ὅ,τι ἱερὸν καὶ ἅγιον καὶ οὐδέποτε εἶχον σκεφθῆ τὰ πράξω ἄλλο. Ἐκεῖνος μόλις ἐφάνη ὅτι μὲ ἤκουσε καὶ μόλις ψιθυρίζων εἶπε: “ὦ! ἐάν τις μοὶ ἔλεγεν οὕτω, ὅτε ἤμην εἰς τὴν ἡλικίαν σου!.,

Φρονῶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἡμεκμυστήρευσις τὸν κατ’ αὐτὸν, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε κατεχράσθη, διότι οὐδέποτε εἶπον τὴν ἱστορίαν ταύτην μέχρι τοῦδε, εἶναι

ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κατέστησε ἀργότερον στενοὺς φίλους. Ἦτο πάντοτε πολὺν φιλόφρων πρὸς ἐμέ. Συχνὰ ἠγγρύπνει καὶ ἀνηγεύρετο ἐκ τῆς κλίνης τὴν νύκτα, ὅπως περιπατήσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ κατάστρομα, ὅτε ἦτο ἡ ὥρα τῆς φρουρᾶς μου. Μοὶ ἔλνε πολλὰ μαθηματικὰ ζητήματα καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν πρὸς ταῦτα κλίσιν μου. Μοὶ ἐδάνειζε βιβλία καὶ μὲ ἐβοήθει εἰς τὰς ἀναγνώσεις μου. Οὐδέποτε πλέον ὑπῆρξεν ἡμῶν ὡς ἐν τῷ ἔθελον, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου ἀξιωματικοῦ ἔχω μάθει, εἰς διάστημα τριᾶκοντα ἐτῶν, ὅτι διηγοῦμαι. Ὅτε ἀπεχωρίσθημεν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, κατὰ τὸ τέλος τοῦ πλοῦ μας, ἤμην περισσύτερον περιίλους παρ' ὅτι δύναμαι νὰ εἶπω. Ἐχάσθη χαρὰν μεγάλην ὅτι τὸν συνήτησα πάλιν κατὰ τὸ 1830 καὶ βραδύτερον, ὅτε ἐνόμισα ὅτι εἶχον ἐπιροοίην τινα ἐν Οὐάσιγκτων, ἐκίνησα πάντα λίθον, ὅπως ἀπαλλαγῇ πλέον τῆς ποινῆς του. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ὡς νὰ ἐξήτουν νὰ ἐξαγάγω φάσμα ἐκ τῆς φυλακῆς. Οἱ ἐν τοῖς πράγμασι δύσχυρίζοντο ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτος κατάδικος καὶ ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε τοιοῦτος. Ἴσως καὶ σήμερον οἱ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τὸ αὐτὸ λέγουν! Ἴσως δὲν γνωρίζουν. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν θὰ εἶναι ἡ μόνη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, περὶ τῆς ὁποίας τὸ Ὑπουργεῖον φαίνεται διατελοῦν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ!

Κατὰ τινα θροῦλον ὁ Νόλαν συνήτησέ ποτε τὸν Μπέρρο ἐφ' ἐνὸς τῶν ἡμετέρων πλοίων, ὅτε ὅμιλος Ἀμερικανῶν κατέπλευσεν εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἀλλ'

αί φῆμαι αὐταὶ εἶναι ψευδεῖς ἢ καλλίτερον εἶναι μῦθος, καλῶς ἐπινοηθεῖς ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρεται ὅτι ἐν φοβερᾷ ἐκρήξει ὁρκῆς ὁ Νόλαν κατεπόντισε τὸν Μπέρρο—ἐρωτῶν αὐτὸν πῶς τοῦ ἤρεσκε νὰ εἶναι “χωρὶς πατρίδα,,. Ἄλλ’ εἶναι σαφές ἐκ τοῦ βίου τοῦ Μπέρρο, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, μνημονεύεται δὲ τοῦτο μόνον διὰ νὰ καταστήσῃ καταφανές πῶς δημιουργοῦνται καὶ κυκλοφοροῦσι θρυλοὶ εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ τὸ ἐλάχιστον μυστήριον.

Οὕτως ἡ εὐχὴ τοῦ ταιλαιπώρου Νόλαν ἐξεπληρώθη. Γνωρίζω μίαν μόνον τύχην μᾶλλον φορικτωτέραν ταύτης· εἶναι ἡ τύχη, ἣτις ἐπιφυλάσσεται δι’ ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, οἵτινες παρασκευάζουν τὴν ἐξορίαν ἐκ τῆς πατρίδος των, ἀποπειρώμενοι τὴν καταστροφὴν τῆς καὶ βλέποντες συγχρόνως τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν τιμὴν, εἰς ἣν ὑποῦται αὕτη ἀπαλλαγεῖσα αὐτῶν καὶ τῶν ἀδικιῶν των. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ δυστήνου Νόλαν, ὡς ὅλοι ἐμάθομεν νὰ τὸν ἀποκαλῶμεν—οὐχὶ διότι ἡ τιμωρία του ἦτο τόσον μεγάλη, ἀλλὰ διότι ἡ μεταμέλειά του ὑπῆρξε τόσον καταφανῆς—ἦτο ἀκριβῶς ἡ εὐχὴ παντὸς Βράγκ καὶ Μπωρεγκάρδ, ὅστις παρέβη τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτου πρὸ διετίας καὶ παντὸς Μούρη καὶ Μπαρρόν, ὅστις παρέβη ἐκείνον τοῦ ναύτου. Δὲν γνωρίζω ποσάκις οὔτοι ἔχουσι μετανοήσει. Γνωρίζω ὅμως ὅτι οὔτοι ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἀπέκειτο εἰς αὐτοὺς ὅπως δυνηθῶσι νὰ μὴ ἔχουσι πατρίδα,—ὅπως ὅλοι

αί τιμαί, οί δεσμοί, αί ἀναμνήσεις καί αἱ ἐλπίδες, αἵτινες ἀνήκουν εἰς τὴν πατριίδα θρυμματισθῶσι καὶ σκορπισθῶσι εἰς τὸν ἀέρα. Γνωρίζω ἐπίσης ὅτι, ἡ τιμωρία των, ὅπως φυτοζωῶσιν εἰς ἔλεινὰς πλατείας τῆς Βουλώνης καὶ Λάσεστερ, ὅπου εἶναι καταδικασμένοι νὰ ὄνειδίζωνται ἀμοιβαίως, μέχρις ὅτου ἀποθάνουν, θέλει ἔχει ὅλην τὴν ἀγωνίαν τῆς τοῦ Νόλαν, μὲ τὴν πρόσθετον ὀδύνην ὅτι πᾶς τις ὅστις τοὺς βλέπει, τοὺς βλέπει διὰ νὰ τοὺς περιφρόνησῃ καὶ τοὺς βδελυχθῇ. Θὰ ἐκπληρωθῇ καὶ ἐκείνων ἡ εὐχὴ, ὅπως αὐτοῦ.

Τὸ κατ' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος μετενόησεν διὰ τὸ σφάλμα του καὶ ἀκολούθως ὡς ἀνὴρ ὑπέβαλλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν τύχην τὴν ὁποίαν εἶχε ζητήσῃ. Οὐδέποτε ἐκ προθέσεως προσέδωκέ τι εἰς τὴν δυσκολίαν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ καθήκοντος ἐκείνων, οἵτινες τὸν εἶχον ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ἀπευκταῖα συνέβησαν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν συνέβησαν ἐκ τοῦ σφάλματός του. Ὁ ὑπολοχαγὸς Τρόξτων μοι διηγήθη ὅτι, ὅτε τὸ Τέξας προσηρτήθη, ἀνεφύη σοβαρὰ συζήτησις μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν, ἐὰν ἔπρεπε νὰ λάβουν τὴν ὠραίαν σειρὰν τῶν γεωγραφικῶν πινάκων τοῦ Νόλαν καὶ ἀποκόψουν ἐξ αὐτῶν τὴν πολιτείαν Τέξας—ἐκ τοῦ χάρτου τῆς ὑδρογείου καὶ τοῦ χάρτου τοῦ Μεξικοῦ. Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι εἶχον ἀποκοπῇ ὅταν ὁ Ἄτλας ἠγοράσθη δι' αὐτόν. Ἀλλ' ἐκρίθη, ἀρκετὰ ὀρθῶς, ὅτι ἐὰν ἐνήργουν οὕτω θὰ ἀπεκάλυπτον πρᾶγματι εἰς αὐτὸν ὅτι συνέβη, ἢ, ὡς εἶπεν, ὁ Χαρίλαος

Κόλε θὰ τοῦ ἔδιδον ἀφορμὴν νὰ σκεφθῆ ὅτι ὁ Γέρον Μπέρρ ἐπέτυχε. Οὕτω συνέβη οὐχὶ ἐκ σφάλματος τοῦ Νόλαν λυπηρὸν ἐπεισόδιον πρὸ τῆς ἰδίας μου τραπέζης, ὅτε ἐπὶ σμικρὸν χρόνον διετέλουν κυβερνήτης τοῦ μονοκρότου τοῦ Γεωργίου Οὐάσιγκτων εἰς τὸν Νότιον Ἀμερικανικὸν σταθμὸν. Εἴμεθα ἠγκυροβολημένοι εἰς τὴν Δὰ—Πλάτα καὶ μερικοὶ τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες εἶχον ἀποβιβασθῆ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μόλις εἶχον ἐπανέλθει, μᾶς ἀφηγοῦντο τὰ παθήματα τῶν σχετικῶς μὲ τὴν ἵππασίαν ἡμαγρῶν ἵππων τοῦ Μπουένες Ἀῦρες. Ὁ Νόλαν παρίστατο εἰς τὴν τράπεζαν καὶ παρὰ τὸ σύνηθες ἦτο εὐθυμος καὶ ὀμηλητικὸς. Ἀφήγησίς τις περὶ ὀλισθήματος ἵππου ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτὸν περιπέτειάν τινα ἐκ τῶν ἰδίων, ὅτε ἐδήρευεν ἀγρίους ἵππους ἐν Τέξας μετὰ τοῦ παρατόλμου ἑξαδέλφου του, καθ' ὃν χρόνον ἦτο βεβαίως ἀκόμη παιδίον. Διηγῆθη τὴν ἱστορίαν μετὰ πολλῆς ζωηρότητος—τόσον ὥστε ἡ σιωπῆ, ἣτις συχνὰ παρακολουθεῖ μίαν καλὴν διήγησιν καὶ ἣτις ἐβασίλευεν πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης διεκόπη ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Νόλαν. Διότι ἠρώτησεν ἐντελῶς ἀσυνειδήτως:

—“Τὶ ἀπέγεινε παρακαλῶ τὸ Τέξας ἀφ' ὅτου οἱ Μεξικανοὶ ἀπηλευθερώθησαν; Ἐνόμιζον ὅτι ἡ Ἐπαρχία Τέξας θὰ ἠνοῦτο πολὺ ταχύτερον. Εἶναι πραγματικῶς αὕτη μία τῶν ὠραιότερων χωρῶν τῆς γῆς. Εἶναι ἡ Ἰταλία τῆς ἠπείρου ταύτης, ἀλλὰ δὲν εἶδον, οὔτε ἤκουσα λέξιν περὶ Τέξας ἐπὶ εἴκοσι σχεδὸν ἔτη.,,

Εἰς τὴν τράπεζαν παρεκάθηντο καὶ δύο ἐκ Τέξας ἀξιωματικοί. Ὁ λόγος, δι' ὃν οὗτος οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσει περὶ Τέξας, ἦτο ὅτι τὸ Τέξας καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ εἶχον ἐπιμελῶς ἀποκοπῇ ἐκ τῶν ἐφημερίδων του, ἀφ' ὅτου ὁ Οὐστῖνος ἤρχισε τὸν ἀποικισμὸν οὕτως, ὥστε, ἐν ᾧ ἀνεγίνωσκε περὶ τοῦ Χονδούρας καὶ Ταμούλιπας καὶ μέχρως ἐπ' ἐσχάτων περὶ τῆς Καλιφορνίας—ἡ παρθένος ἐκεῖνη ἐπαρχία ἐν ἧ ὁ ἀδελφός του ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε ταξιδεύσει καὶ νομίζω καὶ ἀπέθανε, εἶχε παύσει νὰ ὑφίσταται δι' αὐτόν. Ὁ Γῶτερ καὶ ὁ Γουλλιέλμος, οἱ δύο ἐκ Τέξας ἄνδρες προσέβλεπον σκαιῶς ἀλλήλους καὶ προσεπάθουν νὰ μὴ γελάσουν. Ὁ Ἐδουάρδος Μόρρις εἶχε προσηλώσει τὴν προσοχήν του ἐπὶ τοῦ τρίτου κροίκου τῆς ἀλύσεως τοῦ κηροπηγίου τοῦ πλοιάρχου. Ὁ Γῶτρεις εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ σπασμὸν πιαρμουῦ. Ὁ Νόλαν αὐτὸς ἠγνόησεν τι τοῦ ἐπεφυλάσσειτο καὶ δὲν ἐγνώριζεν τι ἦτο. Καὶ ἐγὼ ὡς τελετάρχης τοῦ συμποσίου εἶχον νὰ εἶπω:—

“Τὸ Τέξας εἶναι ἐκτὸς τοῦ χάριτος κ. Νόλαν. Ἔχετε ἴδει τοῦ πλοιάρχου Μπὰκ τὴν περιέργον ἐκθεσιν περὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ σέρ Θωμᾶ Ρῶ;,”

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πλοῦ ἐκεῖνου οὐδέποτε εἶδον τὸν Νόλαν πάλιν. Ἐγραφον εἰς αὐτόν τοῦλάχιστον δις τοῦ ἔτους, διότι κατὰ τὸν πλοῦν ἐκεῖνον εἶχομεν γίνεαι στενοὶ φίλοι, ἀλλ' οὐδέποτε μοι ἔγραψε. Οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται μοι ἔλεγον ὅτι κατ' ἐκεῖνα τὰ δεκαπέντε ἔτη ἐγῆρασε πολὺ ταχέως, ὡς

τῷ ὄντι ὄφειλε, ἀλλ' ὑπέφερεν ὡς πάντοτε μετὰ τῆς αὐτῆς εὐγενείας, ἡρεμίας καὶ σιωπῆς, ὑπομένων μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐγκαρτερίας τὴν ποιήν, εἰς ἣν αὐτὸς ὑπέβαλεν ἑαυτὸν—ὀλιγότερον ὁμως κοινωνικὸς ἴσως, μετὰ τῶν νέων ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους δὲν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ μᾶλλον πρόθυμος φαινομενικῶς παρὰ ποτε εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ καὶ νὰ καθιστᾷ φίλους καὶ διδάσκη τοὺς ναύτας, μερικοὶ τῶν ὁποίων προφανῶς ἐφαίνοντο ὅτι τὸν ἐλάτρευον. Καὶ τώρα ὁ ἀγαθὸς πρεσβύτης φαίνεται ὅτι ἀπέθανε. Εὗρεν ἐπὶ τέλους ἐνδιαίτημα καὶ μίαν πατρίδα.

Ἄφ' οὗ ἔγραφα ταῦτα καὶ ἐν ᾧ ἔσκεπτόμην ἂν ἔπρεπε νὰ τὰ δώσω ἢ μὴ εἰς τὴν δημοσιότητα ὡς παραίνεσιν πρὸς τοὺς νέους Νόλανς καὶ Βαλλανδίσκαμς τῶν ἡμερῶν μας, οἱ ὅποιοι ἀπαρνοῦνται τὴν πατρίδα των, ἔλαβον παρὰ τοῦ Δάφορθ διατελοῦντος ἐπὶ τοῦ πλοίου “Ἀνατολή”, ἐπιστολὴν, ἣτις ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Νόλαν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη διεσκέδασεν ὅλους τοὺς διασταγμούς μου περὶ τοῦ ἂν ὄφειλε νὰ δημοσιευθῇ ἢ ἱστορία αὕτη.

Ὅπως ἐννοίησῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς πρώτας λέξεις τῆς ἐπιστολῆς, πρέπει νὰ ἀναμνησθῇ ὅτι μετὰ τὸ 1807 ἡ θέσις παντὸς ἀξιοματικοῦ ἐπιφορτισμένου τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Νόλαν ἦτο εἰς ἄκρον λεπτῆ. Ἡ κυβέρνησις εἶχε παραλείψει νὰ ἀνανεώσῃ τὴν σχετικὴν πρὸς αὐτὸν διαταγὴν τοῦ 1807. Τὶ ὄφει-

λε νὰ πράξη τις; Ὁφειλέ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ἀπέλθῃ;
 Ὁ Ἄλλὰ τὶ θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἐκαλεῖτο πρὸς ἀπολογία
 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὴν παραβίασιν τῆς δια-
 ταγῆς τοῦ 1807. Ὁφείλε νὰ τὸν κρατήσῃ; Ἄλλὰ
 τὶ θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ὁ Νόλαν ἠλευθεροῦτο ἡμέραν
 τινὰ καὶ ἤγειρεν ἀγωγὴν ἐπὶ παρανόμῳ κατακρα-
 τήσει ἢ ἀρπαγῇ ἐναντίον παντὸς, ὅστις εἶχεν αὐτὸν
 ὑπὸ φύλαξιν. Παρέπεμψα αὐτὴν ἐπειγόντως εἰς
 τὸν Σούδαρδ καὶ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι καὶ
 ἄλλοι ἀξιοματικοὶ ἔπραξαν τὸ αὐτό. Ἐλεγε πάντοτε
 ὁ Ὑπουργὸς, ὡς τόσον συνήθως πράττουσιν ἐν
 Οὐάσιγκτων, ὅτι δὲν ὑπῆρχον αἱ ἰδιαιτέροι διαταγαὶ
 ἵνα δώσῃ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν κατὰ τὴν
 ἰδίαν ἡμῶν κρίσιν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐὰν «ἐπιτύ-
 χητε θὰ ἐγκριθῇ ἡ προᾶξις σας, ἐὰν δὲ ἀποτύχητε,
 θὰ ἀποδοκιμασθῆ.», Ἄλλ', ὡς λέγει ὁ Δάνφορθ,
 ὅλα παρῆλθον ἤδη, καίτοι δὲν γνωρίζω ἂν μὴ ἐκθέτω
 ἐμμαντὸν εἰς ποινικὴν καταδίωξιν διὰ τὴν ἀποδει-
 κτικὴν ἀποκάλυψιν, τὴν ὁποίαν κάμνω.

Ἴδου ἡ ἐπιστολή:

«ΑΝΑΤΟΛΗ, 2^ο 2' Ν. πρὸς 131^ο Δ.

«Ἀγαπητὲ Φρέδ,

«Μετὰ βαθυτάτης λύπης σοὶ ἀναγγέλλω ὅτι ὁ ἀγαθὸς γέ-
 ρων Νόλαν δὲν εὑρίσκεται πλέον ἐν τῇ ζωῇ. Διήλθον μετ'
 αὐτοῦ κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον περισσότερον χρόνον παρ' ὅσον
 ἄλλοτε καὶ δύναμαι νὰ ἐννοήσω καθ' ὀλοκληρίαν ἤδη τὸν
 τρόπον, καθ' ὃν συνήθιζες νὰ ὀμιλῆς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ
 πρεσβύτου. Ἐβλεπον ὅτι δὲν εἶχε πλέον μεγάλας δυνάμεις,

ἀλλὰ δὲν ἐφантаζόμεν ὅτι τὸ τέλος τοῦ ἤτο τόσον ἐγγύς. Ὁ ἰατρὸς ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ μετ' ἰδιαιτέρας φροντίδος καὶ χθὲς τὴν πρωΐαν μὲ ἐπεσκέφθη καὶ μοι εἶπεν, ὅτι ὁ Νόλαν δὲν ἤτο καλὰ καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἐξέλθει τοῦ κοιτωνίσκου του—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ συνέβη προηγουμένως. Εἶχε καλέσει τὸν ἰατρὸν νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν ἴδῃ ἐκεῖ κατακείμενον—κατὰ πρώτην φοράν ἐπεσκέπτετο αὐτὸν ὁ ἰατρὸς εἰς τὸν κοιτωνίσκον—καὶ εἶπεν ὅτι θέλει νὰ μὲ ἴδῃ. Ὡ, φίλε! ἐνθυμῆσε τὰς μυστηριώδεις εἰκόνας, τὰς ὁποίας συνήθως ἔπλαττεν ἡ φαντασία μας ἐν σχέσει πρὸς τὸ δωμάτιόν του εἰς τὰς παλαιὰς ἡμέρας τοῦ «Ἀτρομήτου»; Εἰσῆλθον ἐπὶ τέλους καὶ εὔρον τὸν δυστυχῆ γέροντα κατακείμενον εἰς τὴν κλίνην, μὲ ἰλαρὸν δὲ οὗτος μειδιάμα, ἀλλὰ προφανῶς λίαν ἐξησθημένος μοι ἔδωσε τὴν χεῖρα. Δὲν ἠδυνήθην εἰς τὸ νὰ μὴ ρίψω ἐν βλέμμα περίξ καὶ εἶδον πῶς μετέβαλεν εἰς ἄληθές ἱερὸν τὸν μικρὸν κοιτωνίσκον ἐν ᾧ κατέκειτο. Ἡ διάστερος ἐπλαίσίου τὴν εἰκόνα τοῦ Οὐάσιγκτων καὶ ὁ Νόλαν εἶχε ζωγραφῆσει μεγαλοπρεπῆ ἀετὸν φωτεινὰ διαχέοντα ἐκ τοῦ ράμφους τοῦ βέλη καὶ μὲ τοὺς ὄνυχάς του κρατοῦντα τὴν ὑδρόγειον, ἣν ἐπεσκίαζον αἱ πτέρυγές του. Ὁ ἀγαθὸς γέρον παρητήρησε τὸ βλέμμα μου καὶ εἶπε μετὰ μελαγχολικοῦ μειδιάματος: «Ἐδῶ, βλέπετε, ἔχω πατρίδα!» Καὶ ἀκολούθως ἔδειξεν εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης του, ὅπου δὲν εἶχον παρατηρήσει μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, μέγαν χάρτην τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὡς εἶχε χαράξῃ αὐτὸν ἀπὸ μνήμης καὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν βλέπῃ κατακείμενος. Περίεργα παλαιὰ ὀνόματα ὑπῆρχον ἐπ' αὐτοῦ μὲ μεγάλα γράμματα: «Τοπαρχία Ἰνδιάνας» «Τοπαρχία Μισσισιπῆ» καὶ «Τοπαρχία Λουϊζιάνας» ὡς, ὑποθέτω, οἱ πατέρες μας ἐμάνθανον τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἄλλ' ὁ γέρον εἶχε περιλάβει καὶ τὸ Τέξας,

εἶχεν ἐπεκτείνει τὸ δυτικὸν ὄριον μέχρι τοῦ ἀπωτάτου ἄκρου τῆς δυτικῆς παραλίας πρὸς τὸν Εἰρηγικόν, ἀλλ' εἰς τὰς ἀκτὰς ἐκείνας δὲν εἶχεν ὀρίσει τι.

«ὦ Δάνφορθ», εἶπε, «γνωρίζω ὅτι ἀποθνήσκω. Δὲν δύναμαι νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα. Τώρα θὰ μοὶ εἴπῃς βεβαίως κἄτι;—Στάσου! στάσου! Μὴ ὀμιλήσῃς ἕως ἔτου νὰ σοὶ εἴπω ἐκεῖνο περὶ οὗ εἶμαι βέβαιος ὅτι γνωρίζεις, ὅτι δὴλά δὴ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ πλοίῳ τούτῳ, δὲν ὑπάρχει ἐν Ἀμερικῇ—ὁ Θεὸς νὰ τὴν εὐλογῆσῃ!—πιστότερος εἰς αὐτὴν ἄνθρωπος παρὰ ἐγώ. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ὁ ἀγαπῶν τὴν γηραιὰν σημαίαν ὅσον ἐγώ τὴν λατρεύω, ἢ ὁ προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτῆς ὅσον ἐγώ, ἢ ὁνειροπολῶν δι' αὐτὴν ὅσον ἐγώ. Ἴδῃ ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῆς, Δάνφορθ, τριάκοντα τέσσαρες ἀστέρες. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν δι' αὐτό, καίτοι δὲν γνωρίζω ποῖα εἶναι τὰ ὀνόματά των. Οὐδέποτε ἐσβέσθη τις ἐξ αὐτῶν. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν ἐπίσης. Ἐγνωῶ ἐξ αὐτοῦ ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐπιτυχὼν τις Μπέρρ. «ὦ Δάνφορθ, Δάνφορθ» καὶ ἀνεστῆναξέ! (πῶς φαίνεται ὡς ἀθλίως νυκτὸς ὄνειρον ἢ παιδικὴ ἰδέα τῆς προσωπικῆς φήμης ἢ κερχωρισμένης κυριαρχίας, ὅταν στρέψῃ τις καὶ τὴν ἴδῃ κατόπιν μιᾶς ζωῆς ὡς ἡ ἰδική μου! Ἄλλ' εἰπέ μοι—εἰπέ μοι τι—εἰπέ μοι τὸ πᾶν, Δάνφορθ, προτοῦ ἀποθάνω!»)

«Ἰνγκαμ, ὀρκίζομαι ὅτι ἠσθάνθην ἐμαυτὸν ὡς τέρας, διότι δὲν εἶχον εἶπει αὐτῷ τὰ πάντα προηγουμένως. Ὅ,τι ἐγένετο, ἐγένετο ἕνεκα τοῦ κινδύνου, ἢ ἐξ ἀδυναμίας ἢ καὶ ἐξ ἀκριβείας περὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ καθήκοντος. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρῶγμα ποῖος ἦμην ἐγώ, ὅστις ὤφειλον νὰ ἐνεργῶ ὡς τύραννος καθ' ὄλον αὐτὸν τὸν χρόνον ἐπὶ τοῦ φιλετάτου, τοῦ ἀγίου γέροντος, ὅστις πρὸ ἐτῶν ἤδη εἶχεν ἐκτίσει, καθ' ὄλον τὸν ἀνδρικὸν του βίον, τὴν παράνοιαν παιδικῆς προδοσίας;

Φίλιππε Νόλαν, εἶπον, θὰ σοὶ εἶπω τὰ πάντα, ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίσω;»

«ὦ, τοῦ ἰλαροῦ μαιδιάματος τὸ ὁποῖον ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ λευκοῦ του προσώπου, καὶ ἔθλιψε τὴν χεῖρά μου καὶ εἶπε: «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογήσῃ! Εἰπέ μοι τὰ ὀνόματά των, καὶ ἔδειξε τοὺς ἀστέρας τῆς σημαίας. Τὸ τελευταῖον τὸ ὁποῖον γνωρίζω εἶναι τὸ Ὁχάιο. Ὁ πατήρ μου ἔζη ἐν Κεντώκη. Ἄλλ' ἐμάντευσα τὸ Μίσιγκν καὶ τὴν Ἰνδιάναν καὶ τὴν τοπαρχίαν Μισσισιπῆ—ἐκεῖ ἦτο τὸ Φρούριον Ἄδαμς—καὶ γίνονται οὕτω εἴκοσι. Ἄλλὰ ποῦ εἶναι τὰ ἄλλα σας δεκατέσσαρα; Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἀπεκόψατε οὐδὲν ἐκ τῶν ἀρχικῶν;»

«Δὲν εἶχον δὲ νὰ τοῦ εἶπω δυσάρεστον τι καὶ τοῦ ἀπηρτίμῃσα τὰ ὀνόματα, ὅσον ἠδυνάμην ἐν τάξει καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ λάβω τὸν ὠραῖόν του χάρτην καὶ νὰ τὰ ἀναγράψω, ὅσον καλῶς ἠδυνάμην, διὰ τῆς μολυβδίδος μου. Ἀγρία χερὰ τὸν κατέλαβε διὰ τὸ Τέξας καὶ μοὶ διηγήθη πῶς ὁ ἐξαδελφός του ἀπέθανεν ἐκεῖ. Εἶχε σημειώσει χρυσοῦν σταυρὸν πλησίον τοῦ τόπου ὅπου ἦτο τὸ μνήμα του. Εἶχε μαντεύσει τὴν θέσιν τοῦ Τέξας. Ἀκολούθως ἠγαλλιάσθη ὡς εἶδε τὴν Καλιφορνίαν καὶ τὸ Ὁρεγκον.—Αὐτὸ, εἶπε, τὸ εἶχεν ὑποπτεύσει, διότι οὐδέποτε τοῦ ἐπετρέπη νὰ ἀποδιβασθῇ εἰς τὴν ἀκτὴν ἐκείνην, καίτοι πολλάκις προσήγγισαν ἐκεῖ τὰ πλοῖα. «Καὶ οἱ ἄνδρες», εἶπε, γελῶν «ἐξῆγον ἐκ τῆς χώρας πολλὰ πράγματα πλὴν τῶν μηλωτῶν». Ἐπειτα ἀνακνησθεῖς, Θεέ μου,—πόσον μακρυσμένης ἐποχῆς!—μὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ Τσεζαπῆ καὶ τί ἀπέγεινεν ὁ Μπάρρον διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ πλοίου εἰς τὸ Λεοπάρδ καὶ ἂν ὁ Μπέρρ ἔκαμε νέαν ἀπόπειραν—καὶ ἔτριξε τοὺς ὀδόντας μὲ τὸ μόνον πάθος τὸ ὁποῖον ἔδειξε. Ἄλλ' εἰς μίαν στιγμὴν παρῆλθε τοῦτο καὶ εἶπεν: «Ὁ Θεὸς ἄς μὲ συγχωρήσῃ, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐσυγχώρησα τὸν Μπέρρ.»

Ἐπειτα ἠρώτησε περὶ τοῦ ἀρχαίου πολέμου, —μοὶ εἶπε τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ χειρισμοῦ τοῦ τηλεδόλου, κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν κατελάβομεν τὴν Ζάβαν—καὶ ἐξήγησε πληροφορίας περὶ τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος Δάβιδ Πόρτερ, ὡς τὸν ἀπεκάλει. Ἐπειτα ἐξηπλώθη ἡσυχώτερος καὶ λίαν εὐτυχῆς, ἀκούων με γὰρ τοῦ ἀφηγοῦμαι εἰς μίαν ὥραν τὴν ἱστορίαν πεντήκοντα ἐτῶν.

«Πῶς ἤθελον γὰρ ἦτο κανεὶς ὅστις γὰρ τὰ ἐγνώριζε καλά. Ἄλλὰ τὰ διηγήθη, ὅσον ἠδυνάμην. Τοῦ εἶπον περὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ πολέμου, ἀνέφερα εἰς αὐτὸν περὶ τοῦ Φούλτωνος, περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀτμοπλοΐας, τοῦ εἶπον περὶ τοῦ γηραιοῦ Σκότ καὶ τοῦ Ζιάκσου. Τοῦ εἶπον ὅλα, ὅσα μοὶ ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν περὶ τοῦ Μισσισιπῆ καὶ τῆς Νέας Ὀρλεάνης, τοῦ Τέξας καὶ περὶ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, τῆς Κεντώκης. Καὶ φαντάσου, μὲ ἠρώτησε, τίς ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς Δυτικῆς Λεγεῶνος. Τοῦ εἶπον ὅτι ἦτο γενναῖός τις ἀξιωματικὸς ὀνόματι Γκράντ καὶ ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας μου πληροφορίας ἠτοιμάζετο γὰρ ἐγκαταστήσῃ τὸ ἀρχηγεῖόν του εἰς Βικσβούργ. Τότε, «Ποῦ ἦτο τὸ Βικσβούργ»; μὲ ἠρώτησε. Τὸ ἐσημείωσα κατὰ προσέγγισιν εἰς τὸν χάρτην ἦτο ἑκατὸν περίπου μίλια ὑπεράνω τοῦ γηραιοῦ Φρουρίου Ἄδαμς καὶ νομίζω ὅτι τὸ Φρούριον Ἄδαμς εἶχεν ἐρειπωθῆ ἤδη. «Θὰ εἶναι ἐν τῇ φυτεία τοῦ Βίχ, εἰς τὸ Γῶλνот Χίλλ, εἶπε: "Ὡ τί μεταβολή!»

Σοὶ λέγω, Ἰνγκαμ, ἦτον δύσκολον ἔργον γὰρ συμπυύξω τὴν ἱστορίαν ἡμίσεος αἰῶνος ἐν τῇ ὀμιλίᾳ ἐκείνῃ μεθ' ἐνὸς ἀσθενοῦς. Καὶ δὲν γνωρίζω τί τοῦ εἶπον—περὶ μεταναστεύσεως καὶ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων—περὶ ἀτμοπλοίων, περὶ σιδηροδρόμων, περὶ τηλεγράφων,—περὶ ἐφευρέσεων καὶ βιβλίων καὶ φιλολογίας,—περὶ λυκείων, καὶ περὶ Γουέστ Πόιντ καὶ τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς,—ἀλλὰ μὲ τὰς μᾶλλον

ἀλλοκότους διακοπὰς τὰς ὁποίας ἠδύνατό τις νὰ ἀκούσῃ. Βλέπετε, ἦτο εἰδὸς τι Ροβινσῶνος Κρούσου ἐρωτῶντος περὶ ὅλων τῶν συσσωρευθέντων ἐπὶ πεντήκοντα ἔξ ἔτη ζητημάτων !

« Ἐνθυμουμαι, ἠρώτησεν ὅπως ἀποτόμως, τίς ἦτο τῶρα ὁ Πρόεδρος; Καὶ ὅτε τοῦ εἶπον, ἠρώτησεν ἂν ὁ Γέρων Ἄβη ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Βενιαμὶν Λίγκολν. Εἶπεν ὅτι συνήντησε τὸν γηραιὸν στρατηγὸν Λίγκολν, ὅτε ἦτο παιδίον ἀκόμῃ αὐτὸς κατὰ τινα διαπραγματεύσειν συνθήκης μετὰ τῶν Ἰνδῶν. Τοῦ εἶπον ὅχι καὶ ὅτι ὁ Γέρων Ἄβη ἦτο ἐκ Κεντώκης ὅπως αὐτὸς, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα νὰ τοῦ εἶπω ἀπὸ ποίαν οἰκογένειαν κατήγετο καὶ ὅτι ἀνεδείχθη ἐκ μικρῶν. « Εὐγέ του, ἐφώνησεν ὁ Νόλαν. Χαίρω δι' αὐτό. Διότι πάντοτε ἐφρόνουν ὅτι ὁ κίνδυνός μας ἐνέκειτο εἰς τὸ νὰ διατηρῶμεν τὰς κανονικὰς ἐκείνας διαδοχὰς εἰς τὰς πρώτας οἰκογενείας». Ἐπειτα τοῦ ὠμίλησα περὶ τῆς πρώτης ἐπισκέψεώς μου εἰς τὴν Οὐάσιγκτων. Εἶπον εἰς αὐτὸν περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ ἐξ Ὁρεγκον μέλους τοῦ Κογκρέσου Χάρδιγκ. Τοῦ ὠμίλησα περὶ τοῦ Σμιθόνιαν Μουσείου καὶ τῆς Ἐξερρευνητικῆς Ἐκστρατείας. Ἐπίσης περὶ τοῦ Καπιτωλίου καὶ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ ἀετώματος, τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Κράφορνδ καὶ τοῦ Οὐάσιγκτων τοῦ Γκρήνου. Ἰνγκαμ, τοῦ εἶπον πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ ἀναμνησθῶ ἐξ ὅσων ἠδύνατο νὰ ἀποδείξουν τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του καὶ τὴν εὐημερίαν της· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου, ἵνα τοῦ εἶπω οὔτε μίαν λέξιν περὶ τῆς καταχθονίου ἐκείνης ἀνταρσίας !

« Τὰ ἤκουσε μὲ ἀνοικτὸν στόμα καὶ τὰ ἀπήλαυσε ὅσον δὲν δύναμαι νὰ σοὶ εἶπω. Ἀπέβη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σιωπηλὸς καὶ ὅμως οὐδέποτε ἐσκέφθην ὅτι εἶχε κουρασθῆ ἢ ἀποκάμει. Τοῦ ἔδωσα ποτήριον ὕδατος, ἀλλὰ μόλις

ἔδωξε τὰ χεῖλη του καὶ μοὶ εἶπε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶ. Ἐπειτα μὲ παρεκάλεσε νὰ φέρω τὸ πρεσβυτεριανὸν Προσευχητάριον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο πλησίον καὶ εἶπε μετὰ μειδιήματος, ὅτι θὰ τὸ ἤνοιγεν εἰς τὴν κατ'ἀλλήλων σελίδα, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος ὑπῆρχε διπλοῦν ἐρυθρὸν σημεῖον. Ἐγρονυπέτησα καὶ ἀνέγνωσα καὶ ἐκεῖνος ἐπανέλαθε μετ' ἐμοῦ : «Εὐχαριστοῦμέν σε, Θεὲ, εὖσπλαγγγε δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν Πατρίδα, ὅτι παρὰ τὰς πολλὰς ἡμῶν παραβάσεις τῶν ἀγίων Σου νόμων δὲν ἀπέστρεψας ἀφ' ἡμῶν τὸ θαυμαστὸν ἔλεός Σου» καὶ οὕτω μέχρι τοῦ τέλους τῆς προσευχῆς. Ἐπειτα ἔστρεψε εἰς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ ἀνέγνωσα τὰς οἰκαιοτέρας ἐμοὶ λέξεις, «Ἰκετεύομέν Σε ἐξ ὅλης καρδίας, ἴνα σκέπῃς καὶ φυλάττῃς τὸν δοῦλον Σου, τὸν Πρόεδρον τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν καὶ πάσας τὰς Ἀρχάς—καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῆς Ἐπισκοπιανῆς προσευχῆς. «Δάνφορθ, εἶπεν, ἔγω ἐπαναλάβει τὰς προσευχὰς ταύτας ἐπὶ πενήκοντα ἔξ ἔτη ἡμέραν καὶ νύκτα». Καὶ ἔπειτα εἶπεν, ὅτι ἤθελε νὰ κοιμηθῆ. Μὲ ἔνευσε νὰ κλίνω πρὸς αὐτὸν, μὲ ἐφίλησε καὶ εἶπε : «Διερευνήσον τὴν Ἀγίαν Γραφήν μου, Δάνφορθ, ὅταν ἀποθάνω». Καὶ ἀπῆλθον.

«Ἀλλὰ δὲν ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ τέλος του. Ἐφρόνουν ὅτι ἦτο κουρασμένος καὶ θὰ ἐκοιμᾶτο. Ἐγνώριζον ὅτι τὸν εἶχε καταλάβει ἡ εὐτυχία καὶ ἤθελον νὰ τὸν ἀφήσω μόνον.

«Μετὰ μίαν ὥραν ὥραν, ὅτε ὁ ἱατρός εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτωνίσκον, εὔρεν ὅτι ὁ Νόλκν εἶχεν ἀφήσει τὴν τελευταίαν πνοὴν μειδιῶν. Ἐκράτει κᾶτι τι σφικτὰ εἰς τὰ χεῖλη του. Ἦτο τὸ εἰς τὸν πατέρα του ἀνήκον σῆμα τοῦ τάγματος τῆς Σινσιννάτης. Διερευνήσαμεν τὴν Ἱερὰν Βίβλον του καὶ εὔρομεν ἐκεῖ φύλλον χάρτου εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν εἶχε τημειώσει τὸ χωρίον :

«Νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανόου· δι' ὃ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ Θεὸς Θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἠτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.»

«Ἐπὶ δὲ τοῦ φύλλου τοῦ χάρτου εἶχε γράψει :

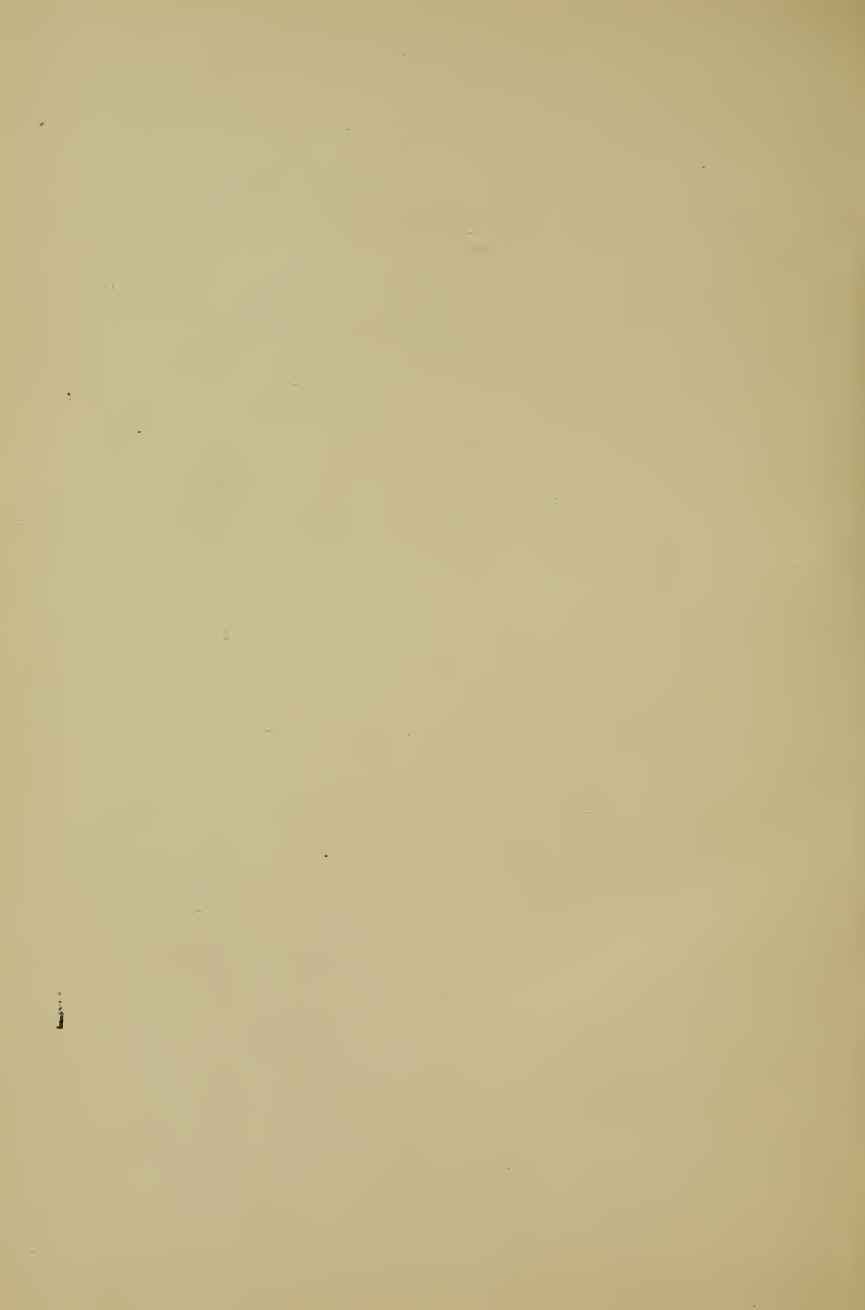
«Θάψετε με εἰς τὴν θάλασσαν. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πατρίς μου καὶ τὴν ἀγαπῶ. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐγείρη τις ἀναμνηστικὴν στήλην ἐν τῷ Φρουρίῳ Ἄδαμς ἢ ἐν τῇ Ὀρλεάνῃ διὰ τὴν μὴ εἶναι τὸ αἰσχρὸς μου περισσότερον παρ' ὅσον ὄφειλον γὰρ τὸ φέρω ; Ἄς γράψῃ ἐπ' αὐτῆς :—

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΟΛΑΝ

“ Ὑπολοχαγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

“ Ἠγάπησε τὴν πατρίδα του ὅσον οὐδεὶς ἄλλος
ἠγάπησεν αὐτήν, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπέβη
ὀλιγώτερον ἄξιος αὐτῆς.,

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σελίς 19—Θρῦλοι ὅτι ἔφερε ρανίδας Ἑλληνικοῦ αἵματος. Ἴδὲ Ἱστορίαν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ὑπὸ Ἀδόλφου Θιέρσου, Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Ἴδου τι λέγει περὶ τούτου ὁ ἡμέτερος Ἀλέξανδρος Σούτσος εἰς τι ἐκ τῶν ὠραιότερων αὐτοῦ ποιημάτων πρὸς τὴν Ἑλλάδα:

«Διετῆρει αἵματός Σου
εἰς τὰς φλέβας του ρανίδα
ὁ Κορσικανὸς ὁ ἔχων
τὸν Ταῦγκετον πατρίδα.

.....

Ἄλλο εἰς μίαν μόνην ὥραν
τὴν γῆν παύσας—τὴν γῆν χάσας
εἰς τοῦ Βατερλώ τὴν χώραν.»

Σελίς 24—Φίλιππος Νόλαν. Εἰς ἓν διήγημα τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων πραγμάτων πρὸς ἃ ὁ συγγραφεὺς ἔχει νὰ ἀσχοληθῆ. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς ἀνὰ χεῖρας διηγήσεως ἔπρεπε νὰ εἶναι οἰκτεῖον εἰς τὰς Νοτιοδυτικὰς Πολιτείας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μπέρρ. Ὁ Hale πρὸς τοῦτο ἀνεπόλησε τολμηρὸν Ἀμερικανὸν, φονευθέντα ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐν Τέξας. Τὸ ἐπίθετον τούτου ἦτο Νόλαν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ὄνομα διέφευγεν ἐκ τῆς μνήμης τοῦ συγγραφέως. Καλῆ τῆ πίστει ὑπέθεσεν ὁ Hale ὅτι ὁ πραγματικὸς οὗτος Νόλαν ἐκαλεῖτο Στέφανος καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνόμασε τὸν μυστηριώδη ἥρωά του Φίλιππον Νόλαν, τὸν ὁποῖον ἐπλασεν ἔτι ὡς ἀδελφὸν τοῦ πρώτου. Εἶχε δὲ, ὡς ἔγραψέ που, ἰσχυροὺς διὰ τὸ ὄνομα τοῦτο λόγους. Εἰς τούτων εἶναι ὅτι Στέφανος καὶ Φίλιππος εἶναι ἀμφοτέροι ἀπόστολοι, ἢ δὲ μήτηρ, ἣτις ἤθελε καλέσει τὸν ἓνα υἱὸν τῆς Στέφανον, πιθανῶς θὰ ἔλεγε τὸν ἕτερον Φίλιππον. Ἀλλὰ τὰ πράγματα διέψευσαν ὅλας τὰς ὑποθέσεις ταύτας, διότι ὡς ἀργότερον ἀπεδείχθη, καὶ ὁ πραγματικὸς Νόλαν ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Φιλίππου.

Σελίς 24—«Σιδηρᾶ Προσωπίς». Μυστηριώδες πολιτικὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐκρατεῖτο ἐν Βασιλίῃ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Λουδοβίκου XIV καὶ τὸ ὁποῖον ἔφερε πάντοτε σιδηρᾶν προσωπίδα.

Σελίς 35—“Ἐν ἔθνικὸν μνημα Πανταχοῦ δυστυχῶς ἡ Ἑλληνικὴ πατρις ὑπέστη καίρια πλήγματα ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν τέκνων τῆς διὰ τῆς ἀφομοιώσεως ἰδίχ μετὰ ξένων. Τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ ἀναγραφῶσιν οὐχὶ μόνον περὶ τῆς παροικίας τοῦ Chapelle Grecque τῆς Κορσικῆς καὶ τῆς Νέας Σμύρνης τῆς Φλωρίδος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν παροικιῶν τοῦ Βουκουρεστίου, Σουλινᾶ, Ἰατίου, Βουρλατίου, Βασσαραβίας, Κραϊόδας, Κροατίας, Οὐγγαρίας καὶ τόσων ἄλλων ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσίᾳ καὶ δυτικῇ Εὐρώπῃ.

Σελίς 50—“Ἐξ χιλιάδες Ἀμερικανῶν, ὡς εἶπεν ὁ φιλέλλη γην πρόξενος τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν George Horton, ἐπισκέπτονται καθ’ ἕκαστον θῆρος τὰς Ἀθήνας.

Σελίς 51—“Ἡ γεωγραφικὴ θέσις ἐφ’ ἧς ὀρίζεται ἡ «Ἄνακτολή», ἐν ἣ ἀπέθανεν ὁ Νόλαν, ἀναλογεῖ μὲ κορυφὴν τινα τῶν Ἄνδεων, ἀπεράντου ὁροσειρᾶς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

Σελίς 51—Φρονῶ. Ὑποτίθεται ὅτι ἀπόμαχος ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν Φρειδερίκος Ἰγγκαμ καλούμενος διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Νόλαν.

Σελίς 51—“Ὀλίγοι ἀναγνώσται παρετήρησαν. Ἀληθῶς οὐδεὶς ἀνέγνωσέ ποτε τοιαύτην νεκρολογίαν ἐν τῷ «Κήρυκι», διότι οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τούτοις συνήντησε περισσότερα τοῦ ἐνὸς πρόσωπα, ἅτινα ἐπεβεβαίουν, ὅτι πράγματι ἀνέγνωσαν ταύτην. Μέχρι τοσοῦτου βαθμοῦ σφάλλει ἡ ἀνθρωπίνη μνήμη! So fallible is the human memory!

Σελίς 51—Ἄνακτολή. Μονόχροτον τοῦ Ναυτικοῦ τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν, τὸ ὁποῖον ἀπωλέσθη κατὰ τὸ 1860, ἐν ᾧ ἔπλεε πρὸς τὴν Κεντρώαν Ἀμερικὴν. Οὐδεμίαν λεπτομέρειαν περὶ τοῦ ναυαγίου τοῦ πλοίου τούτου ἐγνώσθη ποτὲ, μόνον νησιωτικῶς τινες ἀνεύρον ἕνα δοκὸν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ θῆρος τοῦ

1904 ἐξερευνητικὴ ἐπιτροπὴ διηρεύνησε δι' ὑφάλους ἢ νησίδας ἐφ' ὧν ἴσως ἡ «Ἀνατολή» προσήραξεν. Δὲν εὐρέθησαν ὅμως ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Σελὶς 52—Μάδισον. James Madison, Πρόεδρος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἀπὸ τῆς 4ης Μαρτίου 1809 μέχρι τῆς 4ης Μαρτίου 1817.

Σελὶς 53—Ρός. Διοικητὴς Ἀγγλικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, κατὰ τὸ 1814 ἢ ὀλίγον βραδύτερον πυρπολήσας τὸ Καπιτώλιον καὶ τὰ δημόσια κτίρια τῆς Οὐάσιγκτων.

Σελὶς 53—Τόκερ καὶ Γῶτσονς. Ἐπώνυμα ἐπιφανῶν Ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ ἰδίᾳ.

Σελὶς 53—Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ὁ συγγραφεὺς ὑπαινίσσεται τὸν κατὰ τὸ 1812—1814 βραχὴ πόλεμον τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν κατὰ τῆς Ἀγγλίας.

Σελὶς 53—Ἐνα τῶν Κράουνσιελδς. Πιθανῶς ὁ Benjamin Crownshield, ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἀπὸ τὸ 1814—1818.

Σελὶς 53—Non mi ricordo. Κατὰ τὴν δίκην τῆς βασιλίσσης Καρολίνας εἰς τῶν μαρτύρων ἦτο Ἴταλὸς τις ὑπηρετὴς ἐπὶ μακρὸν παραμείνας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Αὐλῆς. Ὅσάκις δὲ οὗτος ἐφέρετο εἰς ἀμήχανον θέσιν ἐκ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ δικαστοῦ ἢ ἀπάντησις του ἦτο: «Non mi ricordo» «δὲν ἐνθυμοῦμαι» καὶ ἡ φράσις αὕτη περιήλθεν εἰς τὸ νὰ εἰκονίζῃ μνήμην ἀνθρώπου, ὅσας προσφόρως προσποιεῖται ἄγνοιαν.

Σελὶς 55—Ζέφερσον. Thomas Jefferson, Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπὸ τὸ 1801—1809.

Σελὶς 55—Οἶκος τῆς Βιργινίας. Οἱ πρῶτοι πέντε Πρόεδροι τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας κατήγοντο ἐκ Βιργινίας πλὴν τοῦ John Adams.

Σελὶς 56—Μόργκαν. Εἰκονικὸν πρόσωπον.

Σελὶς 57—Γεώργιος Οὐάσιγκτων. Δημιουργὸς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ πρῶτος Πρόεδρος αὐτῶν. Ὁ Οὐάσιγκτων παρέσχε πολυτιμοτάτας εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ὕπηρεσίας ἢ ὀρθότερον ὑπῆρξε ὁ πατήρ τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν. Συνιστάται θερμῶς ἡ μελέτη τῆς ὅλης βιογραφίας τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Χάριν τοῦ μικροῦ Ἑλληνοπαίδος ἀναφέρω μόνον ἓν χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ «Κιγκινάτου τούτου τῆς Δύσεως» καθ' ὃ φέρεται, ὅτι ἀπέκοψεν οὗτος διὰ μικροῦ πελέκεως τὴν μόνην ἐν τῷ κήπῳ τοῦ πατρός του ὑπάρχουσανμηλέαν. Ὁ μικρὸς Γεώργιος Οὐάσιγκτων, ὅστις προώριστο μίαν ἡμέραν νὰ γείνη μυθικὸς ἥρωας τῆς χώρας του, δὲν ἀπέκρυψε τὴν ἐνοχλήν του, ἀλλ' εὐθαρσῶς εἶπε: «Δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ἐν ψεῦδος» (I can not tell a lie). Τίς ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν ἐξεταζόντων ἑαυτοὺς Ἑλληνοπαίδων δὲν δύναται νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τούτου τί πρὸς ὕφανσιν πραγματικοῦ χαρακτῆρος;

Σελίς 57—Βέρα—Κρούζ. Πόλις τοῦ Μεξικου.

Σελίς 58—Βένεδικτ "Αρνολδ. Ἐπιφανὴς ἀξιωματικὸς τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν καὶ τελευταῖον καταστάς προδότης. Ὁ "Αρνολδ μετενόησε πικρῶς, ὡς ὤφειλε, διὰ τὴν προδοσίαν του, θνήσκων δὲ εἶπε: «Let me die in this old uniform in which I fought my battles. May God forgive me for ever putting on any other.»

Σελίς 61—Ὁ Τίνγκη ἢ Σώ. Ναυτικὰ ὀνόματα.

Σελίς 65—Παραγουάη. Δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

Σελίς 66—Κάνιγγ. Ὁ George Canning ἐγενήθη ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1770. Ὁ συγγραφεὺς ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὰς ἀγορεύσεις τοῦ δαινοῦ τούτου ρήτορος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ βραδύτερον ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ Κάνιγγ, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ πενταετίαν διηύθυνε τὰς τύχας τῆς πατρίδος του καὶ παρέσχε τῇ Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν πολυτίμους ὑπηρεσίας.

Σελίς 66—«Ἡ Ὠδὴ τοῦ τελευταίου Ραψωδοῦ». (Lay of the Last Minstrel τοῦ Walter Scott). Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Γῶλτερ Σκῶττ, τοῦ περιφανοῦς ποιητοῦ τῆς «Κυρίας τῆς Λίμνης», φαίνεται εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ

Edward E. Hale. « Ἡ Ὠδὴ τοῦ Τελευταίου Ραψωδοῦ » ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ 1805, παρίσταται δὲ ἐν αὐτῇ ὅλη ἡ ρωμαντικότης καὶ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τὰ ὁποῖα ἐπεκράτουν εἰς τοὺς ραψωδοῦς τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας. Ἡ πρωτότυπος ἀπλότης τῆς ἀρχαϊζούσης Ἀγγλικῆς ποιήσεως καὶ ὅλη ἡ χάρις τῆς νεωτέρας εὑρηνται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις ἀνάγεται εἰς τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα. Τὸ ὅλον ποίημα φέρεται ὡσεὶ ἀπὸ τὸ στόμα ἀρχαίου ραψωδοῦ, τοῦ τελευταίου τῆς φυλῆς καὶ διαιρεῖται εἰς ἕξ ραψωδίας. Ὁ ἀτυχῆς μας Νόλαν ἔτυχε νὰ ἀναγνώσῃ ἐκ τῆς πέμπτης ραψωδίας, τῆς ὁποίας ἡ ὅλη σχετικὴ παράγραφος ἔχει οὕτω :

Breathes there the man, with soul so dead,
Who never to himself hath said,

This is my own, my native land !
Whose heart hath ne'er within him burn'd,
As home his footsteps he hath turn'd
From wandering on a foreign strand?

If such there breathe, go, mark him well !
For him no minstrel raptures swell ;

High though his titles, proud his name,
Boundless his wealth as wish can claim,—

Despite those titles, power, and pelf,
The wretch, concentred all in self,

Living, shall forfeit fair renown,
And, doubly dying, shall go down

To the vile dust, from whence he sprung,
Unwept, unhonour'd, and unsung.

O Caledonia ! stern and wild,
Meet nurse for a poetic child !

Land of brown heath and shaggy wood ;
Land of the mountain and the flood.

"Η τοι

Ξεσέρνει μιὰ νεκρὴ καρδιά μὲς τὲς χερὰς τοῦ κόσμου
 "Ὅποιος δὲν μπόρεσέ ποτε νὰ 'πῆ στὸν ἑαυτὸν του
 Νάτῃ ἢ γλυκεῖα πατρίδα μου κι αὐτοῦ ποῦ 'δα τὸ φῶς μου,
 Αὐτὴ εἶναι παγερὴ καρδιά, καρδιά κάποιου προδότου
 Π' ἀφ' οὗ περάσῃ μιὰ ζωὴ πολὺν καιρὸ 'ς τὰ ξένα,
 Γυρίζει πίσω σπῆτί του, χωρὶς παλμὸ κανένα!
 "Ὅν τέτοιος ζῆ, σημείωσε πῶς ποιητὴ δὲν θ' αὔρη
 Νὰ ψάλλῃ τέτοια ὑπαρξί, δυστυχισμένη, μαύρη.
 'Ἄλλ' οὔτε καὶ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν εἶνε τούτῃ,
 Κι ἂν ἔχῃ ὄνομα τραγὸ, τίτλους, μεγάλα πλοῦτῃ,
 Μ' ὄλα τὰ πλοῦτῃ, τ' ὄνομα καὶ τὸν ψωροχρυσό του,
 'Ὁ δόλιος ὄλα 'σύναξεν εἰς τὸν ἐγωϊσμό του
 Καὶ καταστρέφ' ἐν ὄσῳ ζῆ καὶ τὴν ὑπόληψίν του
 Κι' ἄμα πεθάνῃ δύο φορές ξεφεύγει κ' ἡ ψυχὴ του.
 'Ἢ γῆ δὲ π' τὸν ἐγέννησε, αὐτὴ ἢ γῆς τὸν τρώγει
 Δίχως τιμὲς καὶ δάκρυα καὶ δίχως μυριολόγι.

Σελὶς 66—Τ ρ ι κ ο υ μ ῖ α. (Tempest). "Ἐν τῶν τελειο-
 τέρων ἔργων τοῦ Σαϊκσπέιρου, ἐν ᾧ τὸ δραματικὸν καὶ τὸ
 ἀλλόλοστον συνεννοῦνται μεθ' ὑψίστης χάριτος.

Σελὶς 67—Β ε ρ μ ο ὕ δ α ι. Νησοσυστὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ
 Β. Δ. τῶν Ἀντιλλῶν ἀποτελοῦσα στρατηγικὴν θέσιν μεγά-
 λης ἀξίας. "Ἦδη ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Σελὶς 68—Λ ό γ ο ι τ ο ὕ Φ λ έ σ ι ε ρ. Flechier δει-
 νὸς Γάλλος ἱεροκῆρυξ.

Σελὶς 69—Γ ο υ ῖ ν δ γ α ρ ό. Νῆσοι τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν.

Σελὶς 70—Γ ώ ρ ρ ε ν (Warren). "Ὄνομα μικροῦ πλοίου
 τῶν Ἰνωμ. Πολιτειῶν. Δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον ἐπέτυχον
 νὰ τηρήσω τὸ σχετικῶς πρὸς τὸ πλοῖον τοῦτο καὶ τὴν θέσιν,
 τὴν ὁποίαν καταλαμβάνουσιν αἱ κυρίαί, ὠραῖον λογοπαίγνιον
 τοῦ συγγραφέως.

Σελὶς 71—Κ υ ρ ῖ α Χ ά μ ι λ τ ο ν (Emma Lady 1761
 —1815). Ἐπιφανὴς Ἀγγλίς, ἐρωμένη τοῦ βουλευτοῦ Καρό-

λου Κρέδιλ ὑπ' αὐτοῦ παραχωρηθεῖσα (argent comptant) εἰς τὸν θεῖόν του Γουλλιέλμον Χάμιλτον, πρεσβευτὴν ἐν Νεαπόλει. Αὐτὸς ὁ Νέλσον, ὁ ἥρωας τοῦ Τράφαλγκαρ ἠσθάνθη ἀκατάσχετον πρὸς αὐτὴν ἔρωτα, ὅτε διετέλει πρὸς φρούρησιν τῶν ἀκτῶν τῆς Νεαπόλεως. Ἡ κυρία Χάμιλτον ἐκτάκτως ὠραία, μουσοτραφῆς, διαχυτική καὶ αἰοδὸς ἐθεωρεῖτο δικαίως ἐν Νεαπόλει ὡς ἀπαραίτητον κόσμημα εἰς πᾶσαν ἀριστοκρατικὴν συναναστροφὴν.

Σελὶς 74—«Ἰουνίου» (Junius). Τεσσαράκοντα τέσσαρες πολιτικαὶ ἐπιστολαὶ δημοσιευθεῖσαι κατὰ τὸ 1769—1772 καὶ τῶν ὁποίων ἀγνοεῖται ὁ συγγραφεύς.

Σελὶς 75—Κατὰ θάλασσαν μονομαχίας. Τοιαῦται συρράξεις ἐξ ἐνδὸς Ἀμερικανικοῦ καὶ ἐνδὸς Ἀγγλικοῦ πλοίου συνέβησαν πολλά κατὰ τὸ 1812—1814, δώσασαι ὑπερτάτην φήμην εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Ναυτικόν.

Σελὶς 77—Πόρτερ. Ὁ πλοίαρχος Πόρτερ ἦτο ὁ πατήρ τοῦ ἐπιφανεστάτου Ἀμερικανοῦ γκαύρχου Πόρτερ, ὅστις διηύθυνε τὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Μεξικοῦ στόλον τῆς Συμπολιτείας, ὅτι τὸ ἀνά χειρας ἔργον ἐγράφετο.

Σελὶς 83—Βέλ ἐλ ζερίδ. Ἀραβικὴ λέξις = Χώρα Φοινίκων πρὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ὠρίξετο δι' αὐτῆς ἡ σημερινὴ Ἀλγερία καὶ κάπως ἀορίστως μέρη τῆς ἀρχαίας Νομηδίας. Σήμερον γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως Βέλ ἐλ ζερίδ πρὸς ὀρισμὸν χώρας λίαν ἀπομακρυσμένης καὶ κεκαλυμμένης διὰ μυθικοῦ πῶς πέπλου.

Σελὶς 83—Φερνάνδο Πῶ. Νῆσος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γουϊνέας. Ἀρχαία ἰσπανικὴ κτῆσις.

Σελὶς 91—Λά-Πλάτα. Πόλις τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας.

Σελὶς 91—Μπουένος Ἄγρες. Πρωτεύουσα τῆς Ἀργεντινῆς.

Σελὶς 92—Ἐχετε ἴδει

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τοῦ Ἰνγκამ εἶναι ὅλως ἄσχετος καὶ ἐπενοήθη σκοπίμως ὑπὸ αὐτοῦ, ἵνα ἀπομακρύνῃ τὰς

σκέψεις τοῦ Νόλαν περὶ τοῦ Τέξας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποσπασθῆ τοῦ Μεξικοῦ καὶ ἦτο, ὡς καὶ ἤδη εἶνε, μέρος τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν.

Σελὶς 95— Ἡ Διάστερος (stars and stripes). Τὴν σημαίαν ταύτην υἰοθέτησεν τὸ ἔθνοσυμβούλιον τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας κατὰ τὴν 14ην Ἰουνίου 1777. Ἐκαστος ἐπὶ τῆς σημαίας ταύτης ἀστὴρ συμβολίζει καὶ μίαν πολιτείαν (state)· ἤδη ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχουσι 47 ἀστέρες.

Σελὶς 96— Ἐπιτυχῶν Μπέρρ. Ὑπάρχουσι θρυλοὶ ὅτι ὁ Μπέρρ ἐσχόπει νὰ δημιουργήσῃ ἀνεξάρτητον πολιτείαν εἰς τὰ Νοτιοδυτικὰ μέρη τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν.

Σελὶς 97— «Τσεζαπήκ». Ἀμερικανικὸν δίκροτον ἡττηθὲν κατὰ τὸ 1807 ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου «Λέοπαρδ». Ὁ κυβερνήτης τοῦ «Τσεζαπήκ» Μπάρρον εἰσήχθη εἰς δίκην, διότι εἶχεν ἀμελήσει τῆς προπαρασκευῆς τοῦ πλοίου καὶ ἀπελύθη τῶν τάξεων τοῦ ναυτικοῦ ἐπὶ πενταετίαν.

Σελὶς 97— Μοὶ διηγήθη πῶς ὁ ἐξάδελφός του ἀπέθανεν ἐκεῖ. Νεαροὶ συγγραφεῖς ἴσως παρατηρήσωσιν, ὅτι ὁ Νόλαν ὅτε μὲν καλεῖται ἀδελφός, ὅτε δὲ ἐξάδελφος τοῦ πραγματικοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ μία τῶν μικρῶν παραδρομῶν εἰς ἃς εὐκόλως ὁ ἀπόμαχος ἀξιωματικὸς Ἰνγκαμ θὰ περιέπιπτεν, ὡς μὴ ἀποδλέπων εἰς ἐπουσιώδεις λεπτομερείας.

Σελὶς 98— Γουέστ Πόϊντ Ν. Υ. Ὀχυρὸν φρούριον ἐν ᾧ λειτουργεῖ ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ τῆς Συμπολιτείας.

Σελὶς 99— Γέρων Ἄβη (1809—1865). Οὕτως ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ ὁ λατρευτὸς Πρόεδρος τῆς Συμπολιτείας καὶ ἐλευθερωτὴς τῶν Μαύρων, Ἀβραάμ Λίγκολν. Ἡ βιογραφία τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, ὅστις ἀνεδείχθη ἐκ τῶν σπλάγχων τοῦ λαοῦ, δεικνύει πρακτικώτατα τὶ δύναται πᾶσα ἰσχυρὰ καὶ εὐγενὴς θέλησις νὰ κατορθώσῃ. Ἐνθυμοῦμαι τι μὲ ἐδίδασκε ὁ σεβαστὸς μοι καθηγητὴς Louis Giroux περὶ τῆς πατρικῆς οἰκίας τοῦ Λίγκολν. «Ἐστερεῖτο, ἔλεγε, αὕτη δαπέδου καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐκαίοντο πρὸς θέρμανσιν δάδες καὶ ξύλα. Καὶ ὅμως ἡ πενιχρὰ αὕτη οἰκία, ἐν ἧ ἐγεννήθη ὁ Λίγκολν, ἦτις

μᾶς δίδει πληρεστάτην ιδέαν τῆς ἀπλοϊκωτάτης ἀρχαίας ἑλληνικῆς αἰθούσης (αἴθειν), δικαιούται νὰ θεωρηται ἱερὸν λατρείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀπονώτερον διαφαίνεται, διατὶ ὁ συγγραφεὺς σχετικῶς πρὸς τὸν Λίγκολν, θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ ἥρωός του τὸ ἀξιωμα τοῦ Ματσίνη.

Σελίς 99—Σμιθσώνιαν (institute). Περιφανές μουσεῖον τῆς Οὐάσιγκτων μὲ θαυμασίαις συλλογὰς.

Σελίς 99—Βενιαμὴν Λίγκολν. (1733—1810). Ὑποστράτηγος ἐν τῇ ἐθνοφρουρᾷ τῆς Μασσαχουσέτης.

Σελίς 99—Κράουφορντ. Ὄνομα Ἑλληνικοῦ γλύπτου, γνωστοῦ ἰδίως διὰ τὰ ἱστορικὰ καὶ ἀλληγορικὰ αὐτοῦ ἔργα.

Σελίς 99—Γκρήνου. Ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Ἑλληνικῶν γλυπτῶν.

Σελίς 99—Τάγμα τῆς Σινσιναάτης. Συνεστήθη κατὰ τὸ 1783. Τὸ παράσημον τοῦ τάγματος τούτου ἀποκλειστικῶς ἀπενέμετο εἰς ἀξιωματικούς, οἵτινες εἶχον μερισθῆ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους καὶ τὰς αὐτὰς περιπετείας καὶ στερήσεις.

Σελίς 101—Μνημεῖον. Οὐδαίς ἤγειρεν ἐτι τὸ μνημεῖον τοῦτο.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν τῇ 68ῃ σελίδι παρελείφθη ὁ στίχος:

«Ὁ δόλιος ὄλα ἰσχυρὸν εἰς τὸν ἐγωϊσμό του»

καίτοι εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Νόλαν ἀνέγνωσε καὶ τοῦτον καὶ τότε ἀπέκαμε πλέον.

Τὰ λοιπὰ τυπογραφικὰ λάθη ἀφίενται εἰς τὴν ἐπισείκιαν τοῦ ἀναγνώστου.

Σελίς 89. Περὶ τῶν ἐν Ἑλληνικῇ ἡμετέρων Βράγχ, Βωρεγκάρδ, Μούρη καὶ Μπάρρον θὰ πραγματευθῶ εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ ἔργου.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Hale κριτικὸς τις ἐπάγεται εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Ἐπιθεωρήσεων» (Review of Reviews) τὰ ἐπόμενα: «The man without a Country» demonstrated that America had a short story writer of the first rank» ὁ «Ἀπατρις» ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἔχει διηγηματογράφον πρώτης τάξεως.

Εἰς τὸ πολύτομον ἔργον «Βιβλιοθήκη τῆς ἀρίστης ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Φιλολογίας» (Library of the world's best Literature ancient and modern) εἰς ἣν ἔχει θησαυρισθῆ πᾶν ἀριστοτέγνημα τῆς καθ' ὄλου φιλολογίας, ἐπεφυλάχθη ἰδιαίτερα διὰ τὸν «Ἀπάτριδα» γωνία. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο φέρονται τὰ ἑξῆς περὶ τῆς γοητείας, τῆς ἠθικῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς φιλοπατρίας τοῦ ἔργου, τὸ ὅποιον ἀπετόλμησα νὰ μεταφράσω, μὴ ἀναισθητῶς καλῶς τὰς μικρὰς μου δυνάμεις «But over and above its literary fascination, «The man without a Country» is surcharged with ethical significance. It is a beautiful allegory, showing the dire results of a momentary and heedless lapse from patriotism, and so preaching love of country: it develops a lively sense of what it is to have a country to fight for, a land to love».

Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως τὸ ἑξῆς ἐν τῷ «Ἀπάτριδι». Ἡ λέξις Πάτρις, ἥτις ἐγκλείει τὸν πρὸς τὸν πατέρα σεβασμὸν διὰ τῆς ρίζης τῆς καὶ τὴν πρὸς τὴν μητέρα λατρείαν διὰ τοῦ γένους τῆς, ἐπαναλαμβάνεται εἰς πᾶσαν σχεδὸν σελίδα τοῦ μικροῦ τούτου ἀριστουργήματος τοῦ πολλοῦ Hale. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἡ θεία αὕτη λέξις ὡς γλυκὺ φάσμα καρτερίας καὶ ἐμψυχώσεως ἐπανέρχεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου τοῦ «Ἀπάτριδος» καθὼς ἡ λέξις αἱματηρὸς (bloody) ἐπαναλαμβάνεται καὶ διήκει ὡς ἐρυθρὸν νῆμα εἰς τὸ τελειότατον δράμα τοῦ Σαικσπέιρου τὸν «Μάκβεθ».

Καὶ διὰ τὴν πατρίδα ἐκείνην, ἣτις πρώτη συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ, τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας· διὰ τὴν πατρίδα, ἣτις ἤνοιξε τὰ στήθη τῆς καὶ ἐφύλαξεν εἰς ταῦτα ὡς καὶ εἰς τοὺς βυθοὺς τῆς ἀκόμη τόσα μνημεῖα τῆς δόξης τῆς, ἵνα δι' αὐτῶν παραδώσῃ εἰς ἡμᾶς, τὰ ταπεινὰ τέκνα τῆς ἰσχυρὴν μεγαλειτέραν τῶν βραχιόνων μας· διὰ τὴν πατρίδα ἐκείνην τῆς ὁποίας τὰς ὠραίας ἡμέρας καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεπόβει ποτὲ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν ὁ Βύρων καὶ τόσοι ἄλλοι ἠγάπησαν περισσότερο τῆς ἰδίης αὐτῶν πατρίδος καὶ ἐξηλλήνισαν τὰ ὀνόματά των· διὰ τὴν Ἑλλάδα δι' ἣν ὁ Ἰταλὸς ἥρωὸς Δάνις ἀνεφώνησεν ἐν Πέτρα: «ἐπεθύμουν, ἐὰν ἐπιζήσω, νὰ γίνω Γραικὸς πολίτης τῆς χώρας ταύτης» ἡμεῖς οἱ εἰς τὴν ξένην Ἑλληνικὴν ἄς μὴ λησμονῶμεν τὸν ὄρκον, τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς Ματσοῦκας ἐγραψεν:

Ὁρκίζομαι νὰ μὴ σὲ λησμονήσω
 Ποτέ, ποτέ, Πατρίδα μου γλυκειά
 Κι' ἂν μακρὰ σου, θὰ γυρίσω
 Μόλις μὲ κράξης ἀπ' τὴν ξενητειά.
 Δὲ σὲ ξεχνῶ στὰ πέρατα τοῦ κόσμου
 Ὅπου κι' ἂν πάω ἐσένα ἔχω στὸ νοῦ
 Κι' κλείω μεσ' τὴν καρδιά μου
 Κι' ἔχω ἔμπρός μου
 Ἐνα κομμάτι τοῦ γαλάζιου σου οὐρανοῦ.
 Χύνω γιὰ Σέ, γιὰ Σέ, τὸν ἴδρωτά μου
 Τοὺς πόνους καὶ τὰ βόσαν' ἀψηρῶ
 Μὲ μιὰν ἐλπίδα στ' ἄγια χώματά μου
 Τὰ πατρικά, νὰ ζήσω, νὰ ταρῶ.
 Χαῖρε Πατρίδα, χαῖρε, σὰ γυρίσω
 Θὰ ἰδῆς τί θὰ σοῦ φέρῃ ἡ ξενητεία
 Ἐνα παιδάκι παίρνει, στέλνει πίσω
 Ἑλληνικὴ μεγάλη μιὰ καρδιά.

MAR 3 1908

Handwritten mark

LRB D '18

✓
Handwritten mark

LIBRARY OF CONGRESS

0 016 117 443 9